

Maija Pihlajamaa

SISARUSTEN YHTEISTYÖ- JA AVUNANTOSOPIMUS
- SISARUKSET SOSIAALISEN TUEN TARJOAJINA
VARHAISAIKUISUUDESSA

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevät 2006

Kasvatustieteen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Pihlajamaa, Maija. SISARUSTEN YHTEISTYÖ- JA AVUNANTOSOPIMUS - SISARUKSET SOSIAALISEN TUEN TARJOAJINA VARHAISAIKUISUUDESSA. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos 2005, 94 sivua. Julkaisematon.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää sisarusten merkitystä sosiaalisen tuen tarjoajina varhaisaikuisuudessa, eli millaista tukea sisaruksilta saadaan ja millaisissa tilanteissa heitä ollaan valmiita auttamaan. Tutkimuksessa selvitettiin myös sukupuolen, sisarusten määrän, ikäeron ja sisarusten asuinpaikkojen yhteyttä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin.

Tutkimukseen vastanneet edustivat ikäryhmänä varhaisaikuisia ja heidät poimittiin lumipallomenetelmällä tutkijan lähipiiristä. Tutkimukseen vastasi kaikkiaan 30 henkilöä. Aineisto kerättiin postikyselynä, joka lähetettiin vastaajille keväällä 2005.

Tutkimuksessa havaittiin, että sisaruksilla on merkitystä sosiaalisen tuen tarjoajina vielä varhaisaikuisuudessakin. Sisarusten välinen sosiaalinen tuki on melko vastavuoroista ja erittäin monipuolista. Naiset näyttivät tukeutuvan sisarustensa apuun yleisesti miehiä helpommin, ja läheisimpiä keskenään näyttivätkin olevan siskokset. Toisiksi läheisimpiä olivat veljekset ja etäisimpiä sisar-veli -parit. Samanikäisiin sisaruksiin oltiin myös valmiimpia tukeutumaan kuin nuorempiin sisaruksiin. Myös sisarusten määrällä oli siinä mielessä merkitystä, että mitä enemmän sisaruksia vastaajalla oli, sitä herkemmin heiltä myös pyydettiin apua. Sisarustensa kanssa samassa kaupungissa asuvat vastaajat olivat myös enemmän tekemisissä sisarustensa kanssa kuin ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat eri paikkakunnalla.

Tutkimuksen tulokset olivat melko pitkälle yhteneviä aikaisempien tutkimusten tulosten kanssa, vaikka aikaisemmat tutkimukset onkin toteutettu pääasiassa Yhdysvalloissa.

Avainsanat: sisarukset, sosiaalinen tuki, varhaisaikuisuus

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	SOSIAALINEN TUKI JA YHTEISÖLLISYYS	7
	2.1 Sosiaalinen tuki	7
	2.2 Yhteisöllisyyden merkitys nyky-yhteiskunnassa	10
3	VARHAISAIKUISUUS KEHITYSVAIHEENA	12
	3.1 Kehitysteorioita	12
	3.1.1 Havighurstin kehitystehtäväteoria	12
	3.1.2 Varhaisaikuisuus ikä kautena	14
	3.2 Kiintymyssuhteet varhaisaikuisuudessa	15
	3.3 Sosiaalinen tuki varhaisaikuisuudessa	18
4	SISARUKSET JA SOSIAALINEN TUKI	20
	4.1 Havaittu ja vastaanotettu sosiaalinen tuki	20
	4.2 Sisaret ja veljet sosiaalisen tuen tarjoajina	22
	4.3 Sosiaalisen tuen muodot sisarussuhteissa	25
	4.4 Sosiaalisen tuen tarjoamista ja saamista estävät ja edistävät tekijät	26
	4.5 Ystävät ja sosiaalinen tuki	28
5	SOSIAALINEN TUKI JA HYVINVOINTI	31
	5.1 Sosiaaliset verkostot osana hyvinvointia	31
	5.2 Psykkinen ja fyysinen hyvinvointi	33
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -ONGELMAT	33
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	37
	7.1 Tutkimuksen lähestymistapa	37
	7.2 Tutkimusaineiston hankinta	38
	7.3 Vastajien kuvailua	39
	7.4 Tutkimusaineiston analyysi	41
	7.4.1 Kvantitatiivinen analyysi	41
	7.4.2 Kvalitatiivinen analyysi	44

7.5	Tutkimuksen luotettavuus	46
7.5.1	Kvantitatiivisen tutkimuksen validius ja reliaabelius	46
7.5.2	Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus	48
8	TULOKSET	49
8.1	Sisarussuhteissa esiintyvä sosiaalinen tuki	49
8.2	Vastajien sukupuolen yhteys sosiaaliseen tukeen	50
8.3	Sisarusten sukupuoli- ja ikäeron yhteys sosiaaliseen tukeen	55
8.3.1	Sisarusten sukupuolieron yhteys sosiaaliseen tukeen	55
8.3.2	Sisarusten ikäeron yhteys sosiaaliseen tukeen	59
8.4	Sisarusten lukumäärän yhteys sosiaaliseen tukeen	63
8.5	Sisarusten asuinpaikkojen yhteys sosiaaliseen tukeen	66
8.6	Suhtautuminen sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun	70
9	POHDINTA	72
9.1	Yhteenveto tuloksista	72
9.2	Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset	74
9.3	Tutkimuksen metodiset rajoitukset	78
9.4	Jatkotutkimustarpeet	81
	LÄHTEET	83
	LIITE 1	87
	LIITE 2	94

1 JOHDANTO

Vaikka varhaisaikuisuudessa sisarussuhteet ovatkin aikaisempaa vapaaehtoisempia, ja lähenevät näin ollen ystävyysuhteita, ne ovat silti sosiaalisen tuen näkökulmasta ihanteellisia, sillä kyseessä on elinikäinen, tasa-arvoinen ja normatiivisesti tuettu suhde. (Floyd & Parks 1995, 1–2.) Tutkimuksen vähäisyydestä johtuen ei kuitenkaan tiedetä, mikä on sisarussuhteiden merkitys sosiaalisen tuen näkökulmasta todellisuudessa. Tutkimusten mukaan 30 % ihmisistä sisarukset ovat ensisijainen tuen lähde ongelmatilanteissa, mutta sekä omalla että sisarusten sukupuolella on tässä merkitystä. (White & Riedmann 1992, 85–86, 97.)

Aikaisemmissa sisaruksia käsittelevissä tutkimuksissa on keskitytty lähinnä vanhuksiin ja lapsiin. Erityisesti varhaisaikuiset on näiden tutkimusten piirissä unohdettu lähes kokonaan, sillä varhaisaikuisuus ikävaiheena korostaa perinteisesti itenäistymistä ja lapsuuden perheestä irtautumista. Yhtenä syynä sille, että sisarussuhteet on usein unohdettu tutkittaessa sosiaalista tukea on se, että aikuisuudessa sisarukset ovat ihmisen sosiaalisen verkoston ulommalla renkaalla, eli eivät enää kuulu ensisijaisiin tuenlähteisiin. Näin ollen onkin keskitytty pääasiassa ydinperheiden, aviopuolisoiden ja vanhempien merkitykseen sosiaalisen tuen tarjoajina. Sisarusten merkitys korostuu kuitenkin uudelleen vanhempien kuoleman, avioeron tai leskeksi jäämisen seurauksena. (Campbell, Connidis & Davies 1999, 114–116.)

Myös yhteiskunnan muuttumisella yhä enemmän yksilöllisyyttä ja itsenäisyyttä korostavaksi on ollut merkitystä sisarussuhteiden tutkimukselle. Ihmisten uskotaan ehkä tulevan toimeen ja voivan elää riippumattomina ilman sosiaalista tukea. Todellisuudessa ihmisillä on kuitenkin sekä riippumattomuuteen että riippuvuuteen liittyviä tarpeita, joita molempia on voitava toteuttaa terveen elämän takaamiseksi. Yhteiskunnalliset ja perhettä kohdanneet muutokset ovat kuitenkin tehneet sisarus-

suhteista aikaisempaa merkittävämpiä ihmisen identiteetin määrittelijöitä. Sisarusuhde voi edustaa vakautta ja pysyvyyttä yhteiskunnassa, jossa on yhä enemmän avioeroja, yksin eläjiä ja muuttojen takia katkenneita ystävyysuhteita. (Parker & Stimpson 2004, 303–304.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää sisarusten merkitystä varhaisaikuisen elämässä sosiaalisen tuen näkökulmasta ja sitä millaista sosiaalista tukea sisarusuhteissa esiintyy. Tutkimuksessa haluttiin siis selvittää onko sukupuolella, sisarusten sukupuoli- ja ikäerolla, sisarusten määrällä sekä sisarusten asuinpaikkojen etäisyydellä yhteyttä sisaruksilta saadun ja heille tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Tämän pohjalta määriteltiin tutkimusongelmiksi: 1. Millaista sisarusuhteissa esiintyvä sosiaalinen tuki on? 2. Miten vastaajien sukupuoli on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin? 3. Miten sisarusten sukupuoli- ja ikäero ovat yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin? 4. Miten sisarusten lukumäärä on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin? 5. Miten sisarusten asuinpaikkojen etäisyys on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin? Yleisesti tutkimuksen tavoitteena oli siis saada lisätietoa sisarusuhteiden merkityksestä varhaisaikuisille, sekä selvittää heidän kokemuksiaan sisaruksilta saadusta tuesta ja avusta.

2 SOSIAALINEN TUKI JA YHTEISÖLLISYYS

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä aluksi sosiaalisen tuen käsitettä ja tämänhetkisen yhteiskunnallisen tilanteen merkitystä perheen kannalta. Luvussa 2.1 esitellään sosiaalisen tuen käsitettä yleisesti ja sen tausta-ajatuksia. Tämän jälkeen esitellään lyhyesti sosiaalisen tuen hakemisen, antamisen ja vastaanottamisen prosesseja. Luvussa 2.2 kuvataan yhteisöllisyyden merkitystä nyky-yhteiskunnassa sekä etenkin perheen ja sisarusten roolia siinä. Tässä luvussa pyritään perustelemaan vallitsevan yhteiskunnallisen tilanteen yhteyttä yhteisöllisyyden kokemiselle ja sitä kautta sosiaalisen tuen merkitykselle.

2.1 Sosiaalinen tuki

Sosiaalisen tuen tutkimus alkoi varsinaisesti 1970-luvulla Cobbinin, Cassellin ja Caplanin tutkimuksista, mutta sosiaalisesta tuesta ilmiönä on oltu kiinnostuneita jo 1930-luvulta lähtien, jolloin sitä selvitettiin perhetutkimusten yhteydessä. Sosiaalisen tuen käsitteen taustalla on ajatus tukiskeemoista, eräänlaisista tietorakenteista, jotka sisältävät yksilön henkilökohtaisen käsityksen siitä, millä todennäköisyydellä muut ihmiset yleisesti haluavat tai voivat antaa tukea. Nämä tukiskeemat perustuvat yksilön aikaisempiin kokemuksiin tilanteista, joissa hän on tarvinnut tukea, ja joko saanut sitä tai jäänyt saamatta. Tukiskeemat muistuttavat Bowlbyn käsitettä sisäisistä toimintamalleista, koska molemmat rakentuvat yksilön aikaisempien kokemusten kautta ja muokkaavat yksilön toimintaa uusissa tilanteissa. (Pierce, Sarason, Sarason, Joseph ja Henderson 1996, 4–5.)

Ihminen luo siis toimintamalleja sosiaalisesta kanssakäymisestä aikaisemman kokemuksensa pohjalta tietyistä tilanteista tiettyjen ihmisten kanssa. Tuen tarjoajan syyt tuen antamiselle ja hänen tarkoituksensa tulkitaan aikaisempien kokemusten pohjalta. Sosiaalisen toiminnan tulkinnassa yleensäkin on aikaisemmillä kokemuksilla vastaavista tilanteista todella suuri merkitys. Jopa se, koemmeko tarjotun tuen positiivisena vai negatiivisena, riippuu aikaisemmista vuorovaikutuskokemuksistamme kyseisen ihmisen kanssa, eli hylkäämme tai otamme vastaan tarjotun tuen riippuen siitä, millainen suhteemme on tuen antajaan. Myös se, koetaanko tarjottu tuki hyödylliseksi, riippuu tilanteesta ja tuen tarjoajan ja vastaanottajan välisestä suhteesta. Tuen vastaanottaja ei välttämättä hyödy tarjotusta tuesta, mikäli hän ei itse koe sitä tarkoituksenmukaiseksi. (Yee, Santoro, Paul & Rosenbaum 1996, 26–27, 32.)

Sen lisäksi, että ihmisillä on tukiskeemoja tietyistä tilanteista ja niissä saadusta tuesta, on ihmisillä tukiskeemoja myös tietyistä ihmissuhteista, ja siitä, kuinka todennäköistä tai epätodennäköistä tuen saaminen näiltä ihmisiltä on. Samoin kuin tilanteisiin liittyvät tukiskeemat, myös ihmissuhteisiin liittyvät tukiskeemat ovat seurausta aikaisemmista tukeen liittyvistä kokemuksista kulloisessakin ihmissuhteessa. Suhdespesifit skeemat ovat tärkeitä pyrittäessä ymmärtämään ja hahmottamaan vastaanotettua sosiaalista tukea läheisissä ihmissuhteissa. Siihen, otetaanko tuki vastaan vai ei ja koetaanko se positiiviseksi vai negatiiviseksi asiaksi, vaikuttaa sekä yksilön aikaisemmat kokemukset suhteessa kyseiseen henkilöön että tuen antajan ja saajan välisen suhteen luonne. Koska ihmissuhteissa on aina sekä tuen antajia että tuen saajia, on yksilön kannalta tärkeää voida toimia molemmissa rooleissa, sillä mahdollisuus tarjota tukea jollekulle toiselle parantaa itsetuntoa ja normaalia toimintakykyä. Ihmiset ovat yleisesti myös tyytyväisempiä sosiaalisiin suhteisiinsa, mikäli voivat niissä sekä tarjota että ottaa vastaan sosiaalista tukea. (Pierce ym. 1996, 7–8.)

Tukea antavalla toiminnalla sosiaalisissa suhteissa tarkoitetaan sekä emotionaalista tukea että aineellista avustusta, kognitiivista tiedon välittämistä ja ohjaavaa toimintaa. Tuki voi siis olla joko emotionaalista tai instrumentaalista. Instrumentaalilla tuella tarkoitetaan avun antamista toiminnallista tukea vaativissa tilanteissa, esimerkiksi rahalainat ovat yleinen instrumentaalisen tuen muoto. Sosiaalisessa tuessa voidaan erottaa kaksi toisistaan poikkeavaa näkökulmaa: lyhyen tähtäimen näkökulma ja pitkän tähtäimen näkökulma. Lyhyen tähtäimen näkökulman

mukaan sosiaalinen tuki on avustamista tietyistä elämäntilanteesta tai ongelmasta selviämässä. Pitkän tähtäimen näkökulma puolestaan määrittää sosiaalisen tuen toiminnaksi, joka auttaa ihmistä itseään muokkaamaan omaa toimintaansa paremmin kulloistakin tilannetta vastaavaksi ja auttaa tätä kautta häntä selviämään. (Pierce ym. 1996, 8–9, 12.)

Tuen hakeminen alkaa aina tilanteesta, jossa yksilö huomaa tarvitsevansa tukea. Hän ehkä ennakoi jo edeltäkäsikin mahdollisesti edessä olevaa stressaavaa tilannetta ja ainakin harkitsee tuen pyytämistä jo ennen kuin tilanne pääsee liian pitkälle. Siihen, keneltä yksilö hakee tukea ja millaista tukea hän odottaa saavansa, vaikuttaa jo lapsuudenaikaiset kokemukset sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja hänen omat sosiaaliset taitonsa. Samoin vaikuttaa myös kyky luottaa ihmisiin ja olla riippuvainen toisista ihmisistä. (Pierce ym. 1996, 12.)

Tukea voidaan hakea suorasti tai epäsuorasti tilanteesta riippuen. Suora tuen hakeminen tapahtuu yksinkertaisesti pyytämällä apua, mutta epäsuora tuen hakeminen on paljon monimutkaisempi ja hienovaraisempi prosessi, sillä siinä pyritään kiinnittämään toisen huomio omaan tuen tarpeeseen tarvitsematta suoraan pyytää apua. Molemmissa tavoissa on kuitenkin omat hyvät ja huonot puolensa. Pyydettyessä apua suoraan, on avun antamisesta vaikeampi kieltäytyä. Tästä saattaa seurata avun antaminen velvollisuuden tunteesta, ja muutenkin ristiriitaiset tunteet avun antamisesta. Koska epäsuora tapa pyytää tukea on hienovaraisempi, tuen antamisesta on myös helpompi kieltäytyä. Toisaalta epäsuora tuen pyytäminen saattaa olla niin hienovaraista, että pyyntö ei edes mene perille, tai tuen tarvetta ei ainakaan ymmärretä tarpeeksi vakavaksi. Se, kumpi näistä tavoista on parempi, riippuu täysin tilanteesta, ja siitä kuinka kipeästi tukea tarvitaan. (Pierce ym. 1996, 13–15.)

Jotta tukea voisi tarjota toiselle ihmiselle, täytyy ensinnäkin uskoa, että toinen tarvitsee tai haluaa tukea. Tämän jälkeen on harkittava, haluaako tukea tarjota vai ei. Syitä siihen, miksi tukea ei tarjota on varmasti monia, mutta yleisimmin näin tapahtuu silloin, kun tuen tarvetta ei katsota tarpeeksi suureksi tai uskotaan yksilön omien selviytymiskeinojen olevan tarpeeksi hyvät. Tuen pyyntö voidaan ohittaa myös koska uskotaan, että muut henkilön läheiset ihmiset auttavat. Kun on päätetty, että toinen todella tarvitsee tukea ja, että ollaan itse sitä valmiita tarjoamaan, on määriteltävä, millaista tukea kyseisessä tilanteessa vaaditaan. Tämä määrittely

tapahtuu joko sen pohjalta, mitä tuen hakija on pyytänyt tai sitten sen pohjalta, mitä on mahdollista antaa. Myös siitä täytyy päättää, missä muodossa ja milloin tukea annetaan, ja kuinka kauan sen tulee kestää. (Pierce ym. 1996 15–16.)

Kaikesta tästä monimutkaisuudesta huolimatta tuen antaminen tuo yleensä hyvänolontunteita, parantaa itsetuntoa ja lähentää suhdetta tuen saajaan. Tuen antamisella voi kuitenkin olla myös negatiivisia vaikutuksia, mikäli tuen antaja unohtaa kokonaan omat tarpeensa ja keskittyy vain toisen tukemiseen. Myös tuen vastaanottaminen on monimutkainen, mutta myös tietoinen prosessi, jonka edellytyksenä on, että tuen tarvitsija tiedostaa sosiaalisen verkoston jäsenten mahdollisuudet tarjota tukea ongelmatilanteissa. Tuen vastaanottamiseen vaikuttaa olennaisesti se, onko tukea pyydetty vai odotetaanko jonkun tarjoavan sitä automaattisesti. Myös tuen tarjoajan ja tuensaajan välinen suhde vaikuttaa siihen, kokeeko tuen saaja tuen mielekkääksi vai ei. Tuen antaminen ja vastaanottaminen on aina vuorovaikutuksellinen prosessi. Näin ollen vuorovaikutuksen konteksti vaikuttaa tuen saajan suhtautumiseen tarjottuun tukeen. Tuen vastaanottajan on myös itse päätettävä, ottaako hän tarjotun tuen vastaan vai ei. Syitä siihen, miksi tukea ei oteta vastaan, ovat muun muassa haluttomuus joutua kiittolisuudenvelkaan, halu pysyä itsenäisenä, haluttomuus leimautua hyväksikäyttäjäksi, tai tarjottu tuki ei yksinkertaisesti vastaa tuen hakijan tarpeita. (Pierce ym. 1996, 16–18.)

2.2 Yhteisöllisyyden merkitys nyky-yhteiskunnassa

Nyky-yhteiskunnassa paineet perinteisen yhteisöidentiteetin purkautumiseen ja voimakkaaseen ihmisten yksilöllistymiseen ovat kovat. Toisaalta tästä on seurannut kuitenkin vahva muutosvastarinta, joka pyrkii rakentamaan uudenlaisia yhteisöllisiä identiteettejä. Perhettä ja sisaruksia pidetään perinteisempinä sosiaalisen tuen lähteinä, mutta yhä edelleen niiden uskotaan lisäävän suvun, ystävien ja lähiyhteisön ohella elämän suunniteltavuutta ja tasapainottavan tilannetta. Tosin nämäkin vanhat viiteryhmät hakevat koko ajan uusia muotoja ja suuntia. Yksilöllisyyden korostuessa lisääntyy vaatimus itseohjautuvuuteen ja omasta elämästä itse vastuun ottamiseen. Yksilöllistymisestä ja kansainvälistymisestä huolimatta eletään hyvin paikallista ja kollektiivista elämää ja panostetaan näin ollen myös suvun tapaamisiin. Yhteisöjen valinnanvapaudesta johtuen niiden kyky sitoa sosiaalista elämää ei kuitenkaan ole

kovin vahva. Perinteiset tavat olla yhdessä ovat saaneet rinnalleen yksilöllisen ja tarkomokkaan minuuden työstämisen. Pysyviä sidoksia on nyky-yhteiskunnassa yhä vaikeampi löytää, mutta silti niitä edelleen kaivataan. Suhdetta puolisoon, omiin lapsiin, omiin vanhempiin ja ystäviin pidetään kuitenkin edelleen tärkeänä ja arvossa, vaikka jotkut näistäkin suhteista voivat kariutua ja korvautua uusilla. (Jokinen 2002, 62–64.)

Yhteisöjen merkitys on myös muuttumassa, sillä perherakenteiden muutokset muuttavat yhteisöllisyyden muotoja ja aiheuttavat niissä häiriöitä. Samalla perheen aseman muutos murtaa henkilökohtaista turvallisuuden kokemusta. Länsimaissa riippumattomuus on yleisesti ihanne, mutta todellisuudessa ihmisillä on sekä riippumattomuuteen että riippuvuuteen liittyviä tarpeita, joita molempia on voitava tyydyttää, jotta elämä olisi tervettä. (Niemelä 2002, 79, 84.) Kaikki nämä yhteiskunnalliset ja perinteistä perhettä kohdanneet muutokset voivat kuitenkin tehdä sisarusuhteista entistä tärkeämpiä aikuisten identiteetin muovaajina ja määrittelijöinä. Sisarusuhde saattaa nimittäin edustaa yksilölle vakautta ja pysyvyyttä yhteiskunnassa, jossa on yhä enemmän yksineläjiä, avioeroja ja muuttojen takia katkenneita ystävyysuhteita. (Parker & Stimpson 2004, 303–304.)

Yhä suurempi osa sosiaalista vuorovaikutustamme on avointa neuvottelua rooleistamme ja sitoumuksistamme. Sosiaalista pääomaa kertyy yleisesti eniten suhteissa, joissa ollaan tekemisissä paljon kasvokkain ja pystytään myös vaikuttamaan toisen tekemisiin. Nykyään yhteisöjen jäsenet voivat kuitenkin olla hyvinkin etäällä toisistaan ja kommunikoida jopa vain sähköisesti esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Tämä luonnollisesti heikentää ja osittain jopa estää sosiaalisen pääoman kertymistä. Terveellisen elämän määritelmään kuuluu kuitenkin läheiset ihmiset, perheenjäsenet, ystävät, ja paljon seurustelua heidän kanssaan, sekä harrastukset, mielekkään työn ja pitkän työsuhteen. Tärkeää on myös runsas määrä muita turvallisuutta tuovia säännönmukaisuuksia ja kokemus siitä, että elämää voi suunnitella ja ennakoita. Nykyelämässä monet näistä kuitenkin puuttuvat tai niitä on vaikea sovittaa moderniin elämänrytmiin. (Jokinen 2002, 65, 68, 73.)

3 VARHAISAIKUISUUS KEHITYSVAIHEENA

Tämän luvun tarkoituksena on valottaa varhaisaikuisuutta kehitysvaiheena. Luvussa 3.1 esitellään kaksi toisistaan hieman poikkeavaa kehitysteoriaa. Havighurstin kehitystehtäväteorian ydinajatuksena ovat sosiaaliset odotukset ja niiden merkitys yksilön kasvulle ja kehitykselle. Levinsonin teoria puolestaan keskittyy kuvailemaan elämää vakaiden vaiheiden ja siirtymien vuorotteluna. Luvussa 3.2 kuvataan kiintymyssuhteita varhaisaikuisuudessa ja lopuksi luvussa 3.3 kuvataan vielä sosiaalisen tuen erityispiirteitä tässä ikävaiheessa.

3.1 Kehitysteorioita

3.1.1 Havighurstin kehitystehtäväteoria

Havighurst yhdistää kehitystehtäväteoriassaan biologisen kasvun ja sosiaaliset odotukset. Sosiaaliset odotukset muuttuvat elämän eri vaiheissa ja ohjaavat persoonallisuuden kehityksen suuntaa. Yksilön on kehityksensä kuluessa sopeuduttava sosiaalisiin paineisiin ja odotuksiin, samalla kun kuhunkin ikävaiheeseen liittyy omia yksilölle tärkeitä ongelmia. Havighurstin teoria kattaa ihmisen kaikki ikävaiheet, mutta keskityn tässä ainoastaan nuoruusvaiheen (myöhäisnuoruus) ja nuoren aikuisen kehitystehtäviin, koska tutkimukseni kohdejoukko edustaa näitä ikä- ja kehitysvaiheita. Vaikka kehitystehtäväluettelo vaikuttaakin jäykältä, se auttaa silti hahmottamaan eroja eri vaiheiden välillä. Vaikka ihmiset voivat tehdä yksilöllisiä valintoja koskien omaa elämäntulkuaan, niihin

vaikuttaa aina myös yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet, vaihtoehdot, säännöt sekä standardoidut elämänmallit. (Kuusinen 1997, 312–313 ja 322.)

Myöhäisnuoruus käsittää ikävuodet 16–23, ja sen tärkeimpiä saavutettavia tehtäviä ovat emotionaalinen riippumattomuus omista vanhemmista, parisuhteeseen, avo- tai avioliittoon valmistautuminen, uravalinta ja ammattiin valmistautuminen, sekä yksilön eettisen ja moraalisen uskomusjärjestelmän kehittyminen. Emotionaalisen riippumattomuuden saavuttaminen omiin vanhempiin nähden mahdollistaa vanhempien näkemisen erehtyvänä ihmisinä virheineen ja vahvuuksineen lapsuuden kaikkivoipaisuuskuvitelmien sijaan. Nuoren normien ja standardien haku siirtyy kotoa vertaisryhmiin, sosiaalsiin ja ammatillisiin viiteryhmiin. Toisaalta myöhäisnuoruuteen kuuluu myös pysyvään parisuhteeseen valmistautuminen, vaikkei tämä enää olekaan niin ennalta määrättyä kuin aikaisemmin, ja erilaiset kokeilut sallitaan aiempaa vapaammin. Omien uravalintojen teko tässä kehitysvaiheessa luo edellytykset yksilön emotionaaliselle riippumattomuudelle, sekä itsenäisen aikuiselämän suunnittelulle ja toteuttamiselle. Tähän vaiheeseen kuuluu myös oman arvomaailman kehittäminen ja aiempiin auktoriteetteihin nähden itsenäisen eettisen, moraalisen ja ideologisen uskomusjärjestelmän luominen. (Kuusinen 1997, 313–314.)

Nuoren aikuisen kehitystehtäviin puolestaan kuuluvat elämäntoverin valitseminen, perheen perustaminen, yhteisen talouden hallinta, työelämään osallistuminen, työuralla eteneminen sekä kansalaisvelvollisuuksien omaksuminen. Nuoren aikuisen kehitysvaihe kattaa ikävuodet 23–35. Elämäntoverin valitseminen on tärkeä kehitystehtävä vielä nykyäänkin, vaikka individualistiset odotukset saattavat aiheuttaa suhteiden lyhytikäisyyden. Perheen perustaminen voidaan siis nähdä nuoruuden ja aikuisuuden välillä elämisen leimaamana pitkäköenä ajanjaksona. Yhteisen talouden hallinnassa tärkeintä on kyky tehdä yhteisiä päätöksiä ja sopimuksia, sekä neuvotella asioista. Työelämään osallistuminen ja työuralla eteneminen ovat edelleen tärkeitä tyytyväisyyden ja elämän merkitykselliseksi kokemisen lähteitä. Nykypäivänä kuitenkin myös muut asiat kuin työ voivat toimia tyydytyksen lähteinä ihmisen elämässä. Oman aseman vakiintuminen yhteiskunnassa antaa tilaa kiinnostukselle tärkeiksi koettuja yhteisiä asioita kohtaan. Perheen perustamisen myötä lapset tuovat mukanaan osallistumisen kodin ja koulun tai päiväkodin yhteistyöhön (Kuusinen 1997, 314–316.)

3.1.2 Varhaisaikuisuus ikäkautena

Levinsonin mukaan elämä on vakaiden vaiheiden ja siirtymien vuorottelua, jossa on havaittavissa selkeää ikäsidonnaista säännönmukaisuutta. Hän on nimennyt ikävuodet 17–40 varhaiseksi aikuisiäksi. 17–22-vuotiaat ovat aikuisuuden siirtymäjaksossa, ja 22–28-vuotiaat aikuiseksi tulemisen vaiheessa. (Perho & Korhonen 1997, 323 ja 325.) Tutkimukseni vastanneet ihmiset edustavat jompaakumpaa näistä ikäjaksosta. He ovat siis varhaisaikuisia.

Levinsonin aikuisen elämän hahmottelussa keskeisin käsite on elämänrakenne, joka hahmottaa aikuisen kehitystä ja sisältää henkilön merkittävät suhteet. Näiden lisäksi se sisältää henkilön roolit perheessä, työssä ja muissa yhteisöissä, sekä yksilön minän eri puolet. Elämänrakenteeseen voi kerralla kuulua vain muutamia merkittäviä osatekijöitä, eli niitä tärkeitä rooleja, tehtäviä ja suhteita, joihin käytetään aikaa ja energiaa. Vakaisa elämänvaiheissa ihminen tyytyy kulloinkin vallitsevaan tilanteeseen, eikä näin ollen kyseenalaista roolejaan tai pyrkimyksiään. Elämänrakenteessa on kyse ihmisen avainvalinnoista, joiden ympärille elämä rakennetaan ja joista elämä saa vakautta. Vakaa vaihe kestää ihmisen elämässä keskimäärin 6–8 vuotta. (Perho & Korhonen 1997, 323–324.)

Vakaiden vaiheiden välille jäävän ajan täyttävät siirtymävaiheet, eli kehitysjaksot, jotka kytkevät yhteen eri elämänvaiheet. Siirtymät kestävät yleensä 4–5 vuotta, ja niiden aikana elämän rakennetta arvioidaan ja jäsennetään uudestaan. Siirtymävaiheet ovat seurausta yksilön kokemasta ristiriidasta hänen tavoitteidensa ja pyrkimystensä, sekä todellisuuden välillä. Siirtymävaiheille on myös tyypillistä tärkeiden roolien ja suhteiden asettaminen puntariin ja sellaisten ratkaisujen etsiminen, jotka voisivat toimia seuraavan elämänvaiheen perustana. Radikaalit siirtymävaiheen muutokset ja elämänarvojen muuttaminen voivat aiheuttaa ihmiselle kriisin, vaikka toisaalta siirtymävaiheen muutokset voivat olla vain aikaisemman elämän tarkastelua ”viisaammasta” näkökulmasta. Siirtymiin sisältyy aina vahvaa sisäistä pohdintaa. (Perho & Korhonen 1997, 324–325.)

Aikuistumisessa on havaittavissa tiettyjä sukupuolisidonnaisia eroja. Naisien aikuistumisessa tärkeimpiä ovat huolenpito, vastuun ottaminen muista, yksilöllistyminen ja itsenäistyminen. Miesten aikuistumisessa puolestaan ovat tärkeimpiä yksilöllistyminen ja itsenäistyminen. Naisilla on myös miehiä useammin siirtymien

sisältönä opiskelun aloittaminen. Vaikka Levinson jakaakin ihmisen elämän erilaisiin yleisiin vaiheisiin, elämäkululla on aina vahva yksilöllinen sisältönsä ja rytmensä. (Perho & Korhonen 1997, 326, 328.)

3.2 Kiintymyssuhteet varhaisaikuisuudessa

Tutkimuksellinen kiinnostus aikuisuudessa esiintyviä kiintymyssuhteita kohtaan sai alkunsa 1970-luvun alussa avioerojen ja aikuisuudessa tapahtuvien menetysten tutkimuksesta. Tätä seurasi yleisempi kiinnostus aikuisten kiintymyssuhteisiin avioliitossa ja vastaavissa ihmissuhteissa. Aikuisten kiintymyssuhteita on tutkittu myös suhteessa perheen vuorovaikutukseen yleensä. (Bretherton 1991, 27.)

Berman ja Sperling (1994, 8) määrittelevät kiintymyksen yksilön pysyväksi taipumukseksi tietoisesti hakea ja ylläpitää läheisyyttä ja kontaktia yhden tai useamman sellaisen henkilön kanssa, joka tarjoaa tarvittaessa sekä fyysistä että psyykkistä turvaa. Tätä taipumusta säätelevät kiintymykseen liittyvät sisäiset toimintamallit, jotka perustuvat yksilön aikaisempiin kokemuksiin vastaavissa tilanteissa. Aikuisen kiintymyssuhteet tarjoavat mahdollisuuden turvallisuuden kokemiselle, mutta eivät automaattisesti takaa sitä. Vaikka kiintymyssuhteet eivät sillä hetkellä tarjoaisikaan turvallisuuden kokemuksia, niitä pidetään kuitenkin yllä tulevaisuuden turvallisuuden toivossa. Aikuisten kiintymys ilmenee rajallisessa määrässä piirteitä, jotka tulevat esille, kun etäisyys kiintymyksen kohteesta, tai sen saatavuus ylittää tietyn rajan. Huolenpito on yksi merkittävimmistä asioista aikuisten kiintymyssuhteissa (Berman & Sperling 1994, 8–9.)

Weissin (1991) mukaan tärkeimpiä kiintymyssuhteen piirteitä ovat läheisyyden hakeminen, suhteen toimiminen turvallisena perustana ja eroprotesti. Yleisimmin nämä piirteet toteutuvat hänen mukaansa avioliitossa, mutta myös tietyissä ystävyyssuhteissa tai sukulaisuussuhteissa. Puoliso voi kuitenkin toimia kiintymyksen kohteena vasta, kun vanhempien merkitys on tässä mielessä merkittävästi vähentynyt. Aikuisen kiintymyssuhteet ovat kuitenkin myös hänen mukaansa seurausta lapsuuden kiintymyssuhteista, vaikkakin hiukan erilaisia. (Weiss 1991, 66–67, 70.)

Aikuisen kiintymyssuhde voi olla puhtaasti vastavuoroinen suhde, jossa molemmat osapuolet antavat turvaa toisilleen. Näin ollen pelkkä tieto toisen

saatavilla olostaa luo turvallisuuden tunnetta. Horpun (1998, 144) mukaan aikuisen tärkeimpiä kiintymyssuhteita ovat puoliso, omat vanhemmat, sisarukset ja ystävät. Berman ja Sperling (1994, 15) puolestaan rajaavat aikuisen tärkeimmiksi kiintymyssuhteiksi vanhemmat, omat lapset ja yhden tai muutaman rakkaussuhteen. He eivät siis näin ollen laske sisarus- tai ystävyssuhteita kiintymyssuhteiksi. Heidän mukaansa tällaiset vertaissuhteet ovat vain harvoin kiintymyssuhteita, koska ne eivät yleensä ole ainutlaatuisia tai korvaamattomia eikä niiden päätyminen aiheuta merkittävää määrää ahdistusta. (Berman & Sperling 1994, 16.)

Ainsworth (1991) on puolestaan jakanut ihmissuhteet kuuteen eri luokkaan, joista jokaisella on oma tehtävänsä. Ensimmäinen luokka, eli kiintymyssuhteet ovat vain yksi ihmisen erilaisista suhteista. Niiden tehtävänä on pääasiassa hänen mukaansa turvallisuuden tunteen luominen. Kiintymyksen kohteen poissaolo aiheuttaa yksinäisyyttä ja levottomuutta. Toinen luokka on muut sosiaaliseen verkostoon kuuluvat suhteet, jotka toimivat kumppanuuden lähteenä ja mahdollistavat kokemusten jaetun ymmärtämisen. Kolmas ihmissuhdeluokka on hoivasuhteet, joihin liittyy olennaisesti tarpeellisuuden tunteet sekä mahdollisuus hoivan antamiselle. Neljäs luokka, eli muut suhteet tarjoavat arvostuksen ja kyvykkyyden tunteita, ja tähän luokkaan kuuluvat muun muassa kollegat. Viidennen luokan muodostavat lähisukulaiset, joiden pääasiallisena tehtävänä on tarjota mahdollisuus jatkuvaan sosiaaliseen tukeen tarpeen vaatiessa. Kuudes luokka koostuu muista ihmisistä, jotka tarjoavat esimerkiksi ohjausta stressaavissa tilanteissa. Tällaisia voivat olla muun muassa mentorit. Joihinkin näistä luokista kuuluu todennäköisesti kiintymyksellisiä piirteitä ja tunnesiteitä kyseiseen luokkaan kuuluviin ihmisiin. Kiintymyssuhteet ovat siis ainoastaan yksi tunnesiteiden muoto, sillä kaikki verrattain jatkuvat siteet, joissa toinen osapuoli koetaan tärkeäksi yksilönä eikä ole vaihdettavissa toiseen, ovat tunnesiteitä. (Ainsworth 1991, 38.)

Aikuisilla on havaittu esiintyvän samankaltaisia kiintymyssuhteita kuin lapsilla: turvallisesti, karttavasti ja ahdistuneen karttavasti kiintyneet. Aikuisten kohdalla nämä on kuitenkin nimetty turvallisiksi kiintymykseksi, huolestuneeksi/takertuvaksi kiintymykseksi ja karttavaksi kiintymykseksi. Turvallisesti kiintyneet aikuiset arvostavat itseään ja arvioivat yleensä muut ihmiset luotettaviksi. He uskovat myös omaan kykyynsä kontrolloida omaa elämäänsä, mutta uskaltavat ja kykenevät myös olemaan riippuvaisia toisista. Huolestuneesti/takertuvasti kiintyneillä aikuisilla

malli muista ihmisistä on positiivinen, mutta malli itsestä negatiivinen. He ovat myös muita ihmisiä enemmän riippuvaisia toisten ihmisten antamasta arvostuksesta ja tunnustuksesta. Karttavasti kiintyneet aikuiset voidaan jakaa vielä kahteen alaryhmään kiintymystensä luonteen perusteella: piittaamattomasti/torjuvasti kiintyneet ja pelokkaasti kiintyneet. Piittaamattomasti/torjuvasti kiintyneillä malli itsestä on positiivinen, mutta muista ihmisistä negatiivinen. He näkevät itsensä itseriittoisina ja painottavat itsenäisyyden merkitystä. Läheisten suhteiden sijaan piittaamattomasti/torjuvasti kiintyneet keskittyvät intensiivisesti työhön ja harrastuksiinsa. Pelokkaasti kiintyneillä puolestaan on negatiivinen malli sekä itsestä että muista ihmisistä. He haluaisivat muodostaa läheisiä ihmissuhteita, mutta karttavat kuitenkin niitä hylätyksi tai loukatuksi tulemisen pelosta. (Horppu 1998, 144, 146–148.)

Horpun (1998) esittämä kiintymyssuhteiden jaottelu on melko yhtenäinen Rothbardin ja Shaverin (1994, 61–62) esittämän jaottelun kanssa. Heidän mukaansa turvallisesti kiintyneet aikuiset näkevät muut ihmiset luotettavina, itsensä rakastettavana ja arvokkaana sekä ihmissuhteet tuen ja turvan tuojina. Ahdistuneen karttavasti kiintyneet aikuiset ovat vastakohta turvallisesti kiintyneille. He näkevät muut yleisesti epäluotettavina, itsensä ei-rakastettavana ja ihmissuhteet uhkaavina omalle kontrollin tunteelleen. Karttavasti kiintyneet aikuiset näkevät useimmiten muut ihmiset toivottavina kumppaneina, mutta kuitenkin yleisesti epäluotettavina ja vaikeina ymmärtää. Itsensä he kokevat yleensä ei-rakastettavaksi, ja suhteet merkitsevät heille tärkeintä tapaa saavuttaa turvallisuuden tunne. Karttavasti kiintyneillä saattaa siis olla krooninen pyrkimys intiimeihin suhteisiin. (Rothbard & Shaver 1994, 61–62.)

Lapsuudessa koettu turvallinen kiintymyssuhde luo pohjan aikuisen kyvylle luoda läheisiä ja turvallisuutta tuovia ihmissuhteita. Puutteelliseen lapsuuden hoivaan perustuvia negatiivisia malleja itsestä ja muista voidaan kuitenkin muokata uudelleen aikuisuudessa saatujen positiivisten kokemusten pohjalta. Kiintymyssuhteet eivät siis ole mitään pysyviä ”persoonallisuuden piirteitä”. (Horppu 1998, 147–148.) Kiintymyssuhteiden dynamiikka on pitkälle sama aikuisuudessa ja lapsuudessa, mutta aikuisen kiintymyssuhteiden tyypit ovat lapsuutta monimutkaisempia. Lapsuuden ja aikuisuuden kiintymyssuhteiden voidaan katsoa muodostavan ikään kuin kehityksellisen jatkumon. Lapsuuden ja aikuisuuden kiintymyssuhteiden yhteisiä piirteitä ovat muun muassa fyysisen läheisyyden säilyttäminen, luottamus kiintymyksen kohteen

jatkuvaan saatavilla oloon, lohdutuksen hakeminen kiintymyksen kohteelta hädän hetkellä sekä eron ja muiden uhkien tai menetysten aiheuttama ahdistus. (Rothbard & Shaver 1994, 50, 52, 54.)

Lapsuuden kiintymyssuhteiden laadulla on merkitystä myöhemmin nuoruudessa muun muassa sosiaalisten suhteiden luomisessa. Myös myöhemmin aikuisuudessa kiintymyssuhteet peilaavat usein lapsuuden kokemuksia vuorovaikutuksesta ensisijaiseen kiintymyksen kohteeseen. (Berman & Sperling 1994, 22.) Aikuisuudessa kiintymyssuhteet auttavat yksilöä toteuttamaan omia kykyjään mahdollisimman tehokkaasti ja laajasti. Kiintymyssuhteet ja turvalliset ihmissuhteet yleisemminkin tarjoavat henkilökohtaisia pystyvyyden tunteita, jotka puolestaan mahdollistavat elämän erilaisten haasteiden kohtaamisen menestyksekkäästi. (Antonucci 1994, 262, 265.)

3.3 Sosiaalinen tuki varhaisaikuisuudessa

Levittin, Coffmanin, Guacci-Francon ja Lovelessin (1994, 233) mukaan ihmisiä ympäröivät erilaisia läheisyyden ja tärkeyden tasoja edustavat kehät, joista ihmistä itseään lähimpänä oleva kehä edustaa kaikkein läheisimpiä ihmisiä ja kauimmainen kehä kaukaisimpia ihmisiä. Sisimmän kehän ihmiset ovat niitä, joita ilman elämää olisi vaikea kuvitella, esimerkiksi lähimmät perheen jäsenet sijoitetaan usein tälle kehälle. Kehälle voi kuitenkin kuulua myös kauempana asuvia läheisiä sukulaisia. Uloimpien kehien ihmiset ovat kyllä tärkeitä, mutta eivät yhtä läheisiä kuin sisempien kehien ihmiset. Muutokset näillä kehillä ovat hitaita ja yleensä seurausta yksilön kehitysprosessista, normatiivisista ja ei-normatiivisista elämäntilanteista. (Levitt, Coffman, Guacci-Franco & Loveless 1994, 233–237.)

Sosiaalista tukea saadaan ja odotetaan yleensä lähinnä sisimmän kehän ihmisiltä, eli iästä riippumatta läheisiltä perheenjäseniltä. Tosin nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa ystävien merkitys sosiaalisen tuen lähteenä korostuu. Sosiaalinen vuorovaikutus toimii lapsuudesta asti pohjana suhteiden luomiselle tutustumisen ja vastavuoroisuuden kautta. Vastavuoroisuuden tunteelle tärkeintä on tunne tarvittaessa saatavilla olevasta tuesta, eli havaittu sosiaalinen tuki, ei niinkään todellinen tuen vaihto. Läheiset ihmissuhteet säilytetään tuen saannin odotusten kautta, jotka puolestaan syntyvät vuorovaikutuksessa tiettyjen ihmisten, esimerkiksi

omien vanhempien kanssa. Normatiiviset elämän siirtymäkohdat tarjoavat luonnollisen mahdollisuuden testata tuen odotuksia. Mikäli saatu tuki on odotusten mukaista, ei muutosta oletuksessa tapahdu. Jos taas saatu tuki on odotusten vastaista, tapahtuu muutos tuen odotuksessa. Sisimmän kehän suhteet ovat laadultaan melko pysyviä, eli vaikka todellinen tuki poikkeaisikin odotetusta, ei suuria muutoksia yleensä tapahdu. (Levitt ym. 1994, 238–240.)

Myös Antonucci (1994) on esittänyt Levittin ynnä muiden (1994) kehämääritelmän kaltaisen mallin sosiaalisista suhteista. Hänen mallinsa koostuu kolmesta kehästä, joiden sisällä yksilö itse on. Sisimmän, ja siis yksilöä itseään lähimpänä olevan kehän muodostavat lähimmät ihmissuhteet, eli puoliso, omat lapset ja omat vanhemmat. Keskimmäisen kehän muodostavat etäisemmät ihmissuhteet, jotka silti koetaan hyvin läheisiksi, eli muut sukulaiset ja ystävät. Uloimman kehän muodostavat puolestaan sellaiset suhteet, jotka ovat kyllä erityisiä, mutta melko roolispesifejä, kuten esimerkiksi työtoverit ja sukulaisten ystävät. Kiintymyksen kannalta sisin kehä edustaa ensisijaisia kiintymyssuhteita, keskimmäinen kehä toissijaisia kiintymyssuhteita ja uloin kehä yleisempiä sosiaalisia suhteita, joihin ei välttämättä liity kiintymyksellistä vuorovaikutusta. (Antonucci 1994, 261.)

4 SISARUKSET JA SOSIAALINEN TUKI

Tässä luvussa pyritään kuvailemaan sisarusten merkitystä sosiaalisen tuen näkökulmasta monelta eri kannalta. Luvussa 4.1 kuvaillaan kahta sosiaalisen tuen osa-aluetta: havaittua ja vastaanotettua sosiaalista tukea. Molemmilla on hiukan erilainen merkitys sosiaalisen tuen merkittävyyden näkökulmasta. Tämän jälkeen luvussa 4.2 keskitytään kuvaamaan sisarusten välisen siteen ja sisarusten sukupuolen merkitystä sosiaalisen tuen tarjoamisessa ja vastaanottamisessa. Luvun 4.3 tarkoituksena on kuvata niitä eri muotoja, joissa sosiaalinen tuki voi sisarussuhteissa esiintyä. Luvussa 4.4 esitellään niitä ihmisten elämässä olevia tekijöitä, jotka joko estävät tai edistävät sosiaalisen tuen antamista, saamista ja vastaanottamista sisarussuhteissa. Lopuksi luvussa 4.5 vertaillaan ystävien ja sisarusten merkitystä sosiaalisen tuen näkökulmasta.

4.1 Havaittu ja vastaanotettu sosiaalinen tuki

Sosiaalinen tuki voidaan jakaa karkeasti havaittuun ja vastaanotettuun sosiaaliseen tukeen. Vastaanotetulla sosiaalisella tuella tarkoitetaan tässä niin emotionaalista huolenpitoa kuin materiaalistakin apua. (Uutela 1998, 210.) Havaittu sosiaalinen tuki viittaa yksilön omaan käsitykseen tarvittaessa saatavilla olevan tuen määrästä ja sen tarjoajista. Vastaanotetulla sosiaalisella tuella tarkoitetaan sitä vastoin tukea, jota nämä ihmiset todella antavat, ja joka myös otetaan vastaan. Sisarusten toisilleen tarjoaman ja toisiltaan saaman sosiaalisen tuen on todettu olevan melko vasta-

vuoroista. Havaittu sosiaalinen tuki on vähäisintä naisilla, joilla ei ole sisaria. (White & Riedman 1992, 91.)

Havaitun tuen kannalta tärkeintä on jokapäiväinen arkinen yhdessäolo, mikä vahvistaa sosiaalisia suhteita ja näin ollen myös lisää tuen saannin mahdollisuutta. Siitä huolimatta, että sosiaalinen tuki on aina läsnä, se otetaan käyttöön vain tarvittaessa, eikä aina silloinkaan. Sosiaalisen tuen määrän mittaamiseen liittyvät ne tukitoimet, joita tukiverkoston ihmiset todella tarjoavat, verkoston ominaisuudet ja henkilön oma käsitys tuesta. Verkoston ominaisuudet viittaavat sen tiiviyyteen tai hajanaisuuteen, sekä niiden ihmisten määrään, jotka sen muodostavat. Henkilön oma käsitys saamastaan sosiaalisesta tuesta on sikäli merkittävä, että jokaiselle ihmiselle tuella on oma subjektiivinen merkityksensä. Se ei välttämättä ole sama kuin vastaanotetun tuen todellinen määrä. (Duck 1999, 202.)

Havaittu sosiaalinen tuki ennustaa vahvasti yksilön henkilökohtaista sopeutumista kriisitilanteissa. Havaittu sosiaalinen tuki on yhteydessä yksilön käsitykseen itsestään, joten mitä enemmän havaittua sosiaalista tukea esiintyy sitä parempi. Korkea havaitun sosiaalisen tuen määrä herkistää ihmisen myös huomaamaan muiden tarpeita paremmin. (Pierce ym. 1996, 6.) Coblen, Ganttin ja Mallinckrodtin (1996, 164) mukaan korkea sosiaalinen kyvykkyys, turvallinen kiintymyssuhde, positiiviset käsitykset itsestä ja muista sekä tukea antavat ja itsenäisyyteen kannustaneet vanhemmat ovat yhteydessä korkeampaan havaitun sosiaalisen tuen määrään aikuisuudessa.

Gottliebin (1990) mukaan tärkeintä ihmisen toimintakyvyn kannalta on vastaanotettu sosiaalinen tuki (Duck 1999, 202). Toisaalta Duck (1999) korostaa havaitun sosiaalisen tuen merkitystä, koska hänen mukaansa tärkeintä ei ole vastaanotettu sosiaalinen tuki, vaan yksilön oma käsitys saatavilla olevasta sosiaalisesta tuesta. Sekä havaitulla että vastaanotetulla sosiaalisella tuella on kuitenkin merkitystä sille, mihin suuntaan ja minkälaiseksi kyseinen suhde kehittyy. Yksilön selviäminen riippuu kuitenkin sekä vastaanotetusta että havaitusta sosiaalisesta tuesta, eli siitä uskomuksesta, että tukea on tarvittaessa saatavilla, ja myös kyvystä ottaa vastaan tarjottu tuki. (Duck 1999, 202–204; Pierce ym. 1996, 4.)

4.2 Sisaret ja veljet sosiaalisen tuen tarjoajina

Sisarusten välinen side on yleensä ihmisen kaikkein pitkäaikaisin sukulaisuussuhde. Se on useimmiten pidempi kuin esimerkiksi suhde omiin vanhempiin, puolisoon tai omiin lapsiin, koska sisarussuhde on tyypillisesti elinikäinen side. Erityisesti varhaislapsuudessa sisarukset viettävät enemmän aikaa keskenään kuin kenenkään muun ihmisen kanssa, etenkin mikäli heidän ikäeronsa on pienempi kuin kaksi vuotta. Sisarukset, joilla on pieni ikäero, ymmärtävät myös toisiaan paremmin kuin kukaan muu. Sisarussuhteen kehittymisen kannalta ikäeroa kahdesta neljään vuoteen onkin pidetty parhaimpana. Tällöin sisaruksilla on vähemmän konflikteja ja enemmän keskinäistä stimulaatiota. (Parker & Stimpson 2004, 13, 20–21.)

Mikäli sisarusten ikäero on kovin suuri, saattaa suhde jäädä etäisemmäksi, sillä sisarukset eivät suuren ikäeronsa takia ehkä koskaan ole oikein samalla aaltopituudella ymmärtääkseen toisiaan. Toisaalta isompi ikäero usein myös vähentää sisarusten välisiä ristiriitoja, ja näin ollen lyhyt ikäero onkin hyvä vain sellaisilla sisaruspareilla, joilla ristiriidat ovat muutenkin vähäisiä. Mikäli ikäero on suurempi kuin kuusi vuotta, leikkivät sisarukset keskenään vähemmän, eikä todella tiivistä suhdetta pääse muodostumaan yhtä helposti kuin sisaruksilla, joilla on pienempi ikäero. Toisaalta etenkin varhaislapsuudessa vanhemmat sisarukset voivat olla vanhempien ohella kiintymyksen kohteina, ja näin ollen edesauttaa lapsen kasvua terveeksi aikuiseksi. Sisarusten kanssa kasvaminen auttaa ymmärtämään toisten ihmisten tunteita ja näkökulmia paremmin ja luontevammin, verrattuna siihen, että olisi kasvanut yksin ilman sisaruksia. (Parker & Stimpson 2004, 76–77.)

Aikaisempien tutkimusten pohjalta voidaan väittää, että siskosten väliset suhteet ovat sisar-veli -parien ja veljesten suhteita tiiviimpiä ja ihanteellisempia sosiaalisen tuen saannin ja antamisen näkökulmasta. Kaikkein vahvin suhde on siis siskoksilla ja heikoin veljeksillä. (White & Riedman 1992, 87.) Siitä, että siskosten väliset suhteet ovat kaikkein läheisimpiä, ollaan eri tutkimuksissa yhtä mieltä, mutta se, ovatko sisar-veli -parit vai veljekset läheisempiä, jakaa mielipiteitä. Siinä missä White ja Riedman (1992) pitävät sisar-veli -pareja veljeksiä läheisempinä, osoittaa esimerkiksi Cambellin, Connidisin ja Daviesin (1999, 116) tutkimus, että kaikkein etäisimpiä olisivat sisar-veli -parien suhteet. Tässä näyttäisi olevan merkitystä sisarusten sukupuolen lisäksi myös ikäerolla ja sisarusten määrällä, sillä Lee,

Mancini ja Maxwell (1990) ovat todenneet tutkimuksessaan, että yhteydenpito on tiiveintä sellaisten siskosten välillä, joilla on pieni ikäero ja paljon sisaruksia.

Parker ja Stimpson (2004) nostavat esille yhteiskunnan merkityksen tässäkin asiassa. Heidän mukaansa nimenomaan teollisuusmaissa siskosten väliset suhteet ovat läheisimpiä, sisar-veli -parien keskitasoa ja veljesten suhteet kaikkein etäisimpiä. Agraariyhteisöissä puolestaan veljekset ovat kaikkein läheisimpiä johtuen käytännön työhön liittyvistä syistä. Se, onko siskosten, sisar-veli -parien vai veljesten välinen suhde läheisin, riippuu siis kulloinkin vallitsevan yhteisön sosiaalisista normeista, mutta myös vanhempien toiminnasta. Siskosten välistä suhdetta pidetään joka tapauksessa pitkällä aikavälillä lämpimämpänä ja läheisempänä kuin veljesten välistä suhdetta. Siskosten välinen suhde on tärkeä sekä heidän henkiselle että fyysiselle hyvinvoinnilleen vielä kypsässäkin iässä. Samoin siskoilla on suuri merkitys myöhemmällä iällä heidän veljiensä emotionaalisen turvallisuuden kannalta. He lisäävät ikääntyvien veljiensä emotionaalisen turvallisuuden kokemusta. (Parker & Stimpson 2004, 302.)

Se, että ihmisellä on siskoja, lisää todennäköisyyttä, että sisarus nimetään parhaaksi ystäväksi. Vastaavasti naiset, joilla ei ole siskoja nimeävät harvimminkin sisaruksen läheisimmäksi ystäväkseen, eli he eivät koe veljien olevan läheisimpiä ystäviään. Miehet puolestaan voivat nimetä veljen läheisimmäksi ystäväkseen, vaikka se ei olekaan yhtä tavallista kuin siskoksilla. Sisarukset eivät kuitenkaan suinkaan muodosta ihmisen tärkeintä sosiaalista tukiverkostoa, vaan omat lapset, vanhemmat ja puoliso ovat kaikki tässä mielessä etusijalla. (White & Riedman 1992, 87, 91 ja 94.)

Nuoruusiässä sisarussuhteet, kuten nuoren muutkin ihmissuhteet, muuttuvat dramaattisesti. Nuoruusiässä sisarusten merkitys saattaa vähentyä ystävien ja muiden vertaisten merkityksen kasvaessa. Kuitenkin murrosiässä etääntyneet sisarussuhteet lähentyvät usein uudestaan sisarusten siirtyessä varhaisaikuisuuteen. Varhaisaikuisuudessa sisarukset saattavat kuitenkin edelleen olla melko vähän tekemisissä, kun kaikki keskittyvät omiin harrastuksiinsa, opiskeluunsa, uraansa ja ihmissuhteisiinsa. Sisarussuhteiden etäisyys varhaisaikuisuudessa voi johtua myös siitä, että kullakin sisaruksella on oman itsenäisen identiteetin etsiminen vielä kesken, eikä näin ollen haluta olla tekemisissä sisarusten kanssa. Varhaisaikuisuudessa sisarussuhteiden luonne riippuu eniten asuinpaikoista, puolison valinnasta, sosioekonomisista

eroista sekä perheen ja yhteiskunnan odotuksista. Tässä ikävaiheessa sisarussuhteet rajoittuvat usein satunnaisiin puhelinsoittoihin, vierailuihin ja perhejuhliin. (Parker & Stimpson 2004, 271.)

Vanhempien merkitys sisarussuhteiden tiiviiden kannalta on varhaisaikuisuudessa usein merkittävä, sillä vanhemmat toimivat usein ikään kuin välittäjinä lastensa välillä. He kertovat kunkin elämän tapahtumista ja kuulumisista toisille. Vanhemmat toimivat yleensä myös erilaisten perhetapaamisten järjestäjinä ja tuovat muuten ehkä vähänkin keskenään tekemisissä olevat sisarukset yhteen. Viimeistään aikuisuudessa omien vanhempien kuoltua sisarukset tulevat uudelleen tärkeiksi toisilleen. Tarve antaa ja saada tukea sekä päästä takaisin yhteyteen sisarusten kanssa kasvaa. Myös halu käydä läpi yhteisiä muistoja sisarusten kanssa kasvaa ihmisten vanhetessa, jolloin usein sisarussuhteet lähenevät uudestaan. (Parker & Stimpson 2004, 271, 274, 297.)

Sisarukset saavat usein lohtua siitä ajatuksesta, että sisarukset ovat aina paikalla kun heitä tarvitaan. He muodostavat eräänlaisen turvaverkon pahojen päivien varalle. Tämä pätee siis myös varhaisaikuisiin, jotka eivät usein näe kovinkaan paljon vaivaa pitääkseen yhteyttä sisaruksiinsa säännöllisesti. Sisarusten oletetaan siis olevan aina valmiita auttamaan toisiaan riippumatta siitä, kuinka kauan edellisestä yhteydenpidosta on kulunut aikaa. Yhtenä syynä sisarusten tapaamisen välttelemiseen voidaan pitää haluttomuutta taantua lapsuudenaikaisen kommunikation tasolle. Mikäli sisarukset ovat olleet vain vähän tekemisissä keskenään aikuisina, on heidän vuorovaikutuksensa saattanut jäädä lapsuuden tasolle, eli sama riitely ja kinastelu voi jatkua vielä aikuisenakin. Koska sisarussuhteet ovat kaikesta niihin liittyvästä ristiriitaisuudesta huolimatta pysyviä, elinikäisiä siteitä, voivat ne rikastuttaa elämää ja tuoda siihen pysyvyyttä aikuisuudessa, mikäli suhteita siis vaalitaan. (Parker & Stimpson 2004, 300–303.)

Naisten ja miesten välillä on eroja siinä, kuinka tärkeänä he pitävät läheisyyttä ja miten he sitä ilmaisevat. Tosin erot ovat vähäisiä. Naisille puhuminen on kiistatta miehiä tärkeämpää, ja naisilla on yleensäkin miehiä enemmän tapoja ilmaista läheisyyttä. Molemmille yhteinen tekeminen ja esimerkiksi yhteiset harrastukset ovat tärkeitä läheisyyden tuojia. Naiset ovat kuitenkin yleensä miehiä tyytyväisempiä sosiaalisiin suhteisiinsa ja niissä tapahtuvaan vuorovaikutukseen kuin miehet. (Floyd & Parks 1995.) Batgos ja Leadbeater (1994, 157, 159) ovat väittäneet,

että naisilla ihmissuhteet ovat yleisesti keskeisemmässä roolissa kuin miehillä, koska naiset rakentavat sisäiset mallinsa itsestään aina suhteessa muihin ihmisiin. Naisilla kokemus minän pystyvyydestä rakentuu myös suhteessa siihen, millaisia tunneyhteyksiä heillä on muihin ihmisiin. Myös Ainsworthin (1991, 35) mukaan naisilla on voimakkaampi sukupuoleen liittyvä herkkyys tukeutua kiintymyksen kohteisiin kuin miehillä.

4.3 Sosiaalisen tuen muodot sisarussuhteissa

Sosiaalinen tuki voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään tuen muodon mukaan: emotionaalinen tuki, arvostuksen anto ja verkostotuki. Emotionaalista tukea on monenlaista, mutta sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi tiedon välittämistä siitä, että toinen on rakastettu ja arvostettu ja että hänestä huolehditaan. Emotionaalinen tuki voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Sitä voidaan siis osoittaa joko sanoin tai teoin. Arvostuksen antaminen tarkoittaa toisen arvostamista ja kunnioittamista, ja myös sen osoittamista käytännössä. Myös tämä voi tapahtua suorasti tai epäsuorasti, eli esimerkiksi pyytämällä apua tai neuvoa jossain asiassa. Verkostotuki puolestaan tarkoittaa sitä, että yksilö tietää kuuluvansa johonkin sosiaaliseen verkostoon, jolta voi tarvittaessa pyytää ja saada tukea. (Duck 1999, 201–202.)

Kiintymyssuhdetta on pidetty usein edellytyksenä sosiaalisen tuen odotukselle ja saamiselle. Näin ollen ihmiset olettavat saavansa sosiaalista tukea vain sellaisilta ihmisiltä, joihin heillä on jonkinasteinen kiintymyssuhde. Tästä syystä sosiaalista tukea on tutkittu vähän sisarussuhteisiin kuuluvana ominaisuutena, ja sen sijaan on keskitytty enemmän tyypillisempiin kiintymyssuhteisiin kuten vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen ja avo- tai aviosuhteeseen. Etenkin vanhemmat sisarukset voivat kuitenkin edustaa tietyssä mielessä vanhempia ja toimia näin kiintymyksen kohteina, jolloin nuorempien sisarusten sosiaalisen tuen odotukset kohdistuvat myös heihin. (Ainsworth 1991, 46.)

Erityistä merkitystä sisarukset saavat myös vanhempien kuoltua. Vaikka sisarussuhteet ovatkin usein ambivalentteja, sisarusten välinen tunneside on silti voimakas, usein jopa voimakkaampi kuin ystävien välinen, jolloin olosuhdemuutoksilla ei ole suurtakaan merkitystä sisarusten keskinäiselle tunnesiteelle. Sisaruksiin koetaan siis yleisesti voitavan tukeutua hädän hetkellä. Tukea tarvittaessa käännyttään

muutenkin herkemmin sukulaisten kuin ystävien puoleen, etenkin jos kyseessä on materiaalisen avun tarve. Samoin koetaan moraalista velvollisuutta auttaa sisaruksia, jotka ovat muiden lähisukulaisten ohella tärkeä osa ihmisen sosiaalista verkostoa. Psykologinen selitys sisarussuhteiden merkittävyydelle on sisarusten pitkässä yhteisessä taustassa, jollaista ihmisillä on vain harvoin esimerkiksi ystävien kanssa. Nykytilanteiden erilaisuudesta ja muista ambivalenssia aiheuttavista tekijöistä huolimatta sisaruksilla on taustanaan jaetut kokemukset hyvinkin pitkältä ajalta, mikä lisää samankaltaista tilanteiden hahmottamista ja arvomaailmaa. Nämä puolestaan vaikuttavat päätöksentekoon ja parantavat myös keskinäistä ymmärtämystä ilman ulkoista keskustelua. (Ainsworth 1991, 47.)

Sisarussuhteissa esiintyviä sosiaalisen tuen muotoja on useita, mutta tyypillisimpiä ovat konkreettiset tekemiset kuten auttaminen lastenhoidossa ja lasten kuljettamisessa esimerkiksi harrastuksiin (White & Riedman 1992, 91). Sisarukset toimivat useammin henkisen tuen tarjoajina toisilleen, ja näin ollen välineellisen tuen merkitystä on pidetty vähäisenä (Cambell, Connidis & Davies 1999, 121). Näiden lisäksi sosiaalista tukea välittävinä tekijöinä voidaan pitää rahalainoja, neuvojen antamista ja halua kuunnella myötätuntoisesti (Uutela 1998, 210). Parkerin ja Stimpsonin (2004) mukaan tärkeimpiä tuen muotoja sisarussuhteissa ovat toisen ongelmien kuuntelu ja avun antaminen niiden ratkomisessa, emotionaalisen ymmärryksen tarjoaminen, satunnainen taloudellinen tuki, vastapalveluksien tekeminen, sekä osallistumien yhdessä erilaisiin tapahtumiin. Myös yhteiset vapa-ajan puuhat ja harrastukset tuovat sisaruksia lähemmäksi toisiaan ja edesauttavat näin ollen sosiaalisen tuen saamista ja antamista. (Parker & Stimpson 2004, 304.)

4.4 Sosiaalisen tuen tarjoamista ja saamista estävät ja edistävät tekijät

Sisarussuhteissa sosiaalisen tuen antamista ja saamista estävät ja edistävät monet erilaiset tekijät. Tärkeimpiä estäviä tekijöitä ovat maantieteellinen etäisyys, elossa olevat vanhemmat, puoliso ja omat lapset. Maantieteellisellä etäisyydellä tarkoitetaan sisarusten asuinpaikkojen etäisyyttä toisistaan. Maantieteellisellä etäisyydellä on sekä estävä että edistävä merkitys, sillä lähekkäin asuvat sisarukset ovat keskenään enemmän tekemisissä kuin kauempana toisistaan asuvat sisarukset. He kokevat näin

ollen myös voivansa luottaa enemmän sisarusten tukeen tarvittaessa. White ja Riedman (1992) kuitenkin väittävät, että mikäli välimatkaa on alle 500 kilometriä (300 mailia), ei sillä ole merkitystä sisarusten väliselle suhteelle, eikä siis myöskään sosiaalisen tuen saannille. Toisaalta Cambellin ym. (1999, 125) tutkimuksen mukaan maantieteellisellä etäisyydellä on merkitystä jo silloin, jos välimatkaa on enemmän kuin yksi tunti. Lee ym. (1990) ovat luokitelleet sisarusten väliset yhteydenotot omasta halusta, velvollisuudentunnosta ja olosuhteiden pakosta tapahtuviin. Heidän mukaansa kaukana toisistaan asuvien sisarusten yhteydenpitoa kuvaa parhaiten oma halu. Toisaalta lähempänä toisiaan asuvat sisarukset ovat keskenään enemmän tekemisissä, mutta se ei heidän mukaansa silti tarkoita, että sisarussuhteet olisivat läheisempiä. Tiivis yhteydenpito voi myös synnyttää enemmän konflikteja. (Lee ym. 1990, 432–433.)

Mikäli ihmisellä on omia lapsia, etenkin jo aikuisia, tukeudutaan heihin sisaruksia yleisemmin. Myös omaan puolisoon turvaudutaan sosiaalisen tuen näkökulmasta herkemmin kuin sisaruksiin, vaikkei ero olekaan kovin merkittävä. Elossa olevat vanhemmat estävät myös jossain määrin sosiaalisen tuen hakemisesta sisaruksilta, sillä ihmiset tukeutuvat yleisesti sisaruksia useammin vanhempiinsa hädän hetkellä. Tätä vaikutusta voidaan kuitenkin pitää lievänä, ja vanhempien elossa olemisella on toisaalta myös paljon positiivisia vaikutuksia. (White & Riedman 1992, 87, 91, 94, 97.)

Positiivista vaikutusta sisarussuhteiden tiiviyyteen ja havaittuun tuen saantiin on elossa olevilla vanhemmilla, sisarusten määrällä ja maantieteellisellä etäisyydellä. Vanhemmat toimivat ainakin osittain erilaisten perhetapaamisten edistäjinä, ja näin ollen myös sisarussuhteiden ylläpidon viitekehyksenä. Sisaruksia saatetaan siis pitää läheisempinä, mikäli vanhemmat ovat vielä elossa. Sisarusten lukumäärällä on siinä mielessä positiivinen vaikutus, että mitä enemmän sisaruksia on, sitä todennäköisempää on, että ainakin yksi heistä toimii sosiaalisen tuen lähteenä. Maantieteellisellä etäisyydellä on tietysti merkitystä siinä mielessä, että mitä lähempänä toisistaan sisarukset asuvat sitä todennäköisempää on turvautuminen sisaruksiin sosiaalisen tuen tarjoajina. Tämä näkyy parhaiten, mikäli sisarukset asuvat alle 40 kilometrin päässä toisistaan. (White & Riedman 1992, 88–87.)

Näiden lisäksi myös rodulla, sosiaaliluokalla, sukupuolella, iällä ja koulutustasolla on merkitystä sisarussuhteille sosiaalisen tuen näkökulmasta. Naisia

pidetään yleisesti perhesuhteiden ylläpitäjinä, ja näin ollen heidän voidaan sanoa pitävän yhteyttä myös sisaruksiinsa miehiä todennäköisemmin. Myös korkeammin koulutettujen on väitetty pitävän sisaruksiinsa tiiviimpää yhteyttä ja saavan näin ollen myös todennäköisemmin tukea sisaruksiltaan niin halutessaan. (White & Riedman 1992, 94, 97.) Näiden lisäksi myös kulttuurilla on merkitystä sosiaalisen tuen antamisessa ja vastaanottamisessa. Kulttuuri tarjoaa sosiaaliselle tuelle kontekstin, eli vaikuttaa siihen millaista tukea annetaan ja vastaanotetaan ja miten sitä pyydetään. Vaikka eri kulttuureissa tukea saadaan eri ihmisiltä, ja sitä myös annetaan eri ihmisille, ovat kaikissa kulttuureissa perhe, vanhemmat ja sisarukset tärkeitä sosiaalisen tuen tarjoajia. (Dillworth-Anderson & Marshall 1996, 67–69.)

Sosiaalisen tuen pyytämisen ja vastaanottamisen mahdollistamiseksi on yksilöllä oltava kyky luottaa toisiin ihmisiin ja erityisesti tuen tarjoajaan, eli heidän välillään on oltava ainakin jonkinasteinen kiintymyssuhde. Hänen on myös kyettävä luottamaan itseensä, ja olemaan riippuvainen toisista ihmisistä. Tässäkin varhaisilla kiintymyssuhteilla on suuri merkitys, sillä ne mahdollistavat sosiaalisten taitojen kehittymisen, ja näin ollen myös kyvyn pyytää ja ottaa vastaan sosiaalista tukea. Jos siis henkilöllä on ollut lapsuudessa ainakin yksi turvallinen kiintymyssuhde, hänen itsetuntonsa ja sosiaaliset taitonsa ovat paremmat. Turvallinen kiintymyssuhde on myös yhteydessä kykyyn olla riippuvainen toisista ihmisistä, hakea tukea ja käyttää läheisiä ihmissuhteita turvallisena alustana. Turvallisesti kiintyneet ihmiset, joilla on positiivinen käsitys itsestään ja muista ihmisistä, ovat avoimempia tukea antaville suhteille ja he osaavat paremmin hankkia ja ottaa vastaan sosiaalista tukea. Turvallinen kiintymyssuhde on yhteydessä yleisemminkin positiivisempaan asenteeseen sosiaalista verkostoa ja sen tarjoamaa tukea kohtaan. (Dillworth-Anderson ym. 1996, 142, 144–145, 156, 163–164.)

4.5 Ystävät ja sosiaalinen tuki

Verrattaessa ystävyys- ja sisarussuhteita sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, voidaan sanoa, että ystävyysuhteissa verbaalinen vuorovaikutus on huomattavasti tärkeämpää. Toisaalta ystävyysuhteisiin ei sinänsä olla sisarussuhteita tyytyväisempiä. Ystävyysuhteet voidaan periaatteessa katkaista niin haluttaessa, koska ne perustuvat vapaaehtoisuudelle. Tätä mahdollisuutta ei sisarussuhteissa ole, sillä

sisarussuhteet ovat elinikäisiä ja siis pysyviä, eivätkä ne katkea, vaikka yhteydenpito olisikin vähäistä. (Floyd & Parks 1995.). Yhtenä syynä siihen, että ystävyys-suhteita pidetään aikuisuudessa sisarussuhteita yleisemmin toveri tai kumppanuussuhteina on se, että ystävät asuvat yleensä lähempänä toisiaan kuin sisarukset, jolloin suhdekin muotoutuu erilaiseksi (Cambell ym. 1999, 121).

Ystävyys-suhteet voivat olla kiintymys-suhteita, mikäli osapuolet arvostavat toisiaan yksilöinä, eivätkä kummatkaan ole korvattavissa muilla samassa roolissa toimivilla henkilöillä. Toisaalta ystävyys-suhteet ovat nykyään entistä kontekstisidonnaisempia ja lyhytaikaisempia. Kuitenkin monet ystävyys-suhteet kestävät välimatkasta huolimatta. Tärkeää ystävyys-suhteissa sosiaalisen tuen näkökulmasta ovat ystävien antama apu ja mahdollisuus tarvittaessa luottaa tähän. Parhaimmillaan ystävyys-suhde voi olla siis molemminpuolinen kiintymys-suhde, jossa toinen tarjoaa toiselle muun muassa seuraa yksinäisyyden hetkellä. Tämän lisäksi yhteistyö, läheisyys ja luottamus ovat kaikki tärkeitä. Nämä mahdollistavat tunteiden paljastamisen, ymmärretyksi tulemisen ja kyvyn neuvotella erimielisyyksistä. Myös yhteiset kiinnostuksen kohteet ja aktiviteetit ovat tärkeitä ystävyys-suhteissa. Joihinkin ystävyys-suhteisiin saattaa sisältyä myös kiintymyksellisiä piirteitä ja tunneside. (Ainsworth 1991, 44–46.)

Ystävyys-suhteet ovat usein velvollisuuksien lähteitä siinä missä sisarussuhteetkin, mutta ystävyteen liittyvät velvollisuudet ovat vapaehtoisempia ja toista autetaan enemmän vapaasta tahdosta kuin velvollisuudentunteesta. Ystävyys-suhteisiin kuuluu sanaton sopimus tuen antamisesta sitä tarvitsevalle ystävälle, vaikka se olisikin hieman hankalaa tai vaatisi järjestelyjä. Ystävillä on todettu olevan myös positiivinen vaikutus yksilön terveyteen ja hyvinvointiin, eli mitä enemmän ystäviä ihmisellä on, sitä paremmin hänen pitäisi voida. Erityisesti naispuolisilla ystävillä on todettu olevan erittäin positiivinen vaikutus yksilön terveyteen. Ystävien merkitys terveyden edistämässä liittyy yleisempään ajattelutapaan, että mitä enemmän meitä rakastetaan tai mitä useammin olemme ystävien ympäröimänä, sitä paremmin voimme. Toistuvat keskustelut ystävien kanssa ja vuorovaikutus yleensäkin tarjoavat elintärkeän tunteen tuesta. Ystävyys-suhteissa tärkeitä tuen muotoja ovat lohduttaminen ja piristäminen eli emotionaalinen tuki. (Duck 1999, 185–186, 199–200.)

Ystävyys- ja sisarussuhteet ovat samanlaisia siinä mielessä, että ne ovat eräitä elämän ainutlaatuisimpia suhteita. Ne ovatkin usein pitkäaikaisempia kuin puolisoiden tai lasten ja vanhemman välinen suhde. Raja ystävien ja sisarusten välillä voi olla myös epäselvä, sillä monet laskevat läheisimmät ystävänsä sisarusten veroisiksi. Ystävien kanssa saattaa kuitenkin olla enemmän yhteisiä keskustelunaiheita ja harrastuksia kuin sisarusten kanssa, mutta sisaruksia vetävät yhteen muun muassa jaetut kokemukset, yhteiset arvot, uskonnollinen vakaumus sekä perheen traditio. Jotta sisarussuhteissa koettaisiin läheisyyttä, ovat erilaisten palvelusten tekeminen ja auttaminen kaikissa ongelmatilanteissa tärkeitä. Sisarussuhteissa, toisin kuin ystävyysuhteissa, pelkkä tieto siitä, että ollaan läheisiä, usein riittää. Asiasta ei tarvitse varsinaisesti keskustella. Ystävyysuhteissa puolestaan ovat tärkeitä yhteinen ajanvietto, keskustelut hyvinkin henkilökohtaisista asioista, salaisuuksien kertominen ja samankaltaiset kiinnostuksen kohteet. Sisarusten ja ystävien välillä on siis suuri ero siinä, mihin koettu läheisyys perustuu. Siinä missä se sisarussuhteissa perustuu lähinnä vastavuoroiseen auttamiseen ja sisaruksiin tukeutumiseen, perustuu se ystävyysuhteissa enemmänkin samankaltaisiin kiinnostuksen kohteisiin ja yhteiseen tekemiseen. (Floyd 1995, 193–194, 197–200.)

5 SOSIAALINEN TUKI JA HYVINVOINTI

Tämän luvun tarkoituksena on perustella sosiaalisen tuen tutkimisen tärkeyttä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Luvussa 5.1 kuvaillaan yleisesti sosiaalisen verkoston käsitettä ja sen merkitystä ihmisen elämässä. Luvussa 5.2 keskitytään puolestaan kuvailemaan sosiaalisen verkoston ja sosiaalisen tuen merkitystä niin psyykkiselle kuin fyysisellekin hyvinvoinnille.

5.1 Sosiaaliset verkostot osana hyvinvointia

Sosiaalinen verkosto on käsite, jonka avulla pyritään kuvaamaan yksilön ihmissuhteiden kokonaisuutta. Sosiaalista verkostoa määriteltäessä otetaan aina huomioon yksilön oma käsitys sosiaalisesta verkostostaan, eikä toimita jonkin ennakkoodotuksen pohjalta. Sosiaalinen verkosto muodostuu siis ihmisen itsensä tärkeäksi kokemista ihmisistä ja se sisältää ne vuorovaikutukselliset suhteet, joiden kautta ihminen ylläpitää sosiaalista identiteettiään. Sosiaalisella verkostolla on tärkeä merkitys ihmisen sekä psyykkiselle että fyysiselle hyvinvoinnille. Sosiaalisen verkoston vuorovaikutussuhteista saadaan henkistä tukea, materiaalista apua, palveluja, tietoa ja myös uusia ihmissuhteita. Ihmisen sosiaaliseen verkostoon voi kuulua päivittäin tavattavia perheenjäseniä ja työtovereita, mutta yhtä hyvin myös vain harvoin tavattavia hyviä ystäviä. Dynaamisuus ja jatkuva vastavuoroisuus ovat sosiaalisen verkoston ominaisuuksia. (Seikkula 1996, 16–17.)

Yksi sosiaalisen verkoston tärkeimpiä ominaisuuksia on kuitenkin sosiaalinen tuki, joka nähdään yksilöön kohdistuvana tukena tai tukea antavana

toimenpiteenä yksilön sosiaaliseen verkostoon kuuluvilta ihmisiltä. Sosiaalisella tuella voidaan viitata myös sellaiseen tukeen, jota näiden ihmisten uskotaan tarjoavan, vaikkei siitä olisi mitään näyttöä käytännössä. Sosiaalinen tuki on ikään kuin sosiaalisen verkoston alakäsite, yksi verkoston käytännön ilmenemismuodoista. Se on siis vain yksi sosiaalisen verkoston funktionaalisista ominaisuuksista, ei sen synonyymi. Sosiaalisella verkostolla on kahdenlaisia ominaisuuksia: vuorovaikutuksellisia ja rakenteellisia. Vuorovaikutuksellisiin ominaisuuksiin kuuluu vuorovaikutuksen suunta, siis se onko kyseessä vastavuoroinen vai yksipuolinen suhde. Myös sillä on merkitystä, onko suhde riippuvaisuussuhde vai välineellinen suhde. Välineellinen suhde syntyy todennäköisimmin vanhemman ja lapsen välille kun taas riippuvuusuhde potilaan ja hoitajan välille. (Seikkula 1996, 27–28; Duck 1999, 185.)

Seikkula (1996) sisällyttää yksilön sosiaaliseen verkostoon perheen, suvun, koulu- tai työtoverit, sekä muut ihmissuhteet. Perheellä hän tarkoittaa niitä perheen jäseniä, joiden kanssa ihminen asuu samassa taloudessa ja saman katon alla. Perheeseen eivät näin ollen kuulu omat vanhemmat, jos heidän kanssaan ei enää asuta, eivätkä myöskään kotoa pois muuttaneet lapset. Tiukasti määriteltynä perhe kattaa siis vain ne ihmissuhteet, jotka ovat päivittäin usein toistuvia ja tiiviitä. Suvulla hän puolestaan tarkoittaa niitä perheenjäseniä ja sukulaisia, joiden kanssa ei asuta samassa taloudessa. Vaikka sukulaisten kanssa ei ollakaan yhtä tiiviisti tekemisissä kuin perheen kanssa, sukulaisuussuhteet ovat silti yhtä pysyviä ja elinikäisiä kuin perhesuhteetkin. Yksilön sosiaalisen verkoston kolmannen osa-alueen muodostavat ne päivittäiset ihmissuhteet, jotka eivät kuitenkaan ole perhesuhteita. Tällaisia ihmissuhteita edustavat ihmisen iästä riippuen muun muassa työ- tai koulutoverit. (Seikkula 1996, 21, 23.)

Neljäs osa-alue, eli muut ihmissuhteet, koostuu muun muassa ystäväistä ja naapureista. Joissain tapauksissa myös ammattiauttajat voivat olla osa yksilön sosiaalista verkostoa. Neljänteen osa-alueeseen kuuluvat ihmissuhteet edellyttävät muita enemmän yksilön omien sosiaalisten voimavarojen käyttämistä. Koska nämä suhteet ovat tasa-arvoisia ja vapaaehtoisia, riippuu tapaamisten tiheys suhteen osapuolista itsestään. Tärkeimpiä yhdistäviä tekijöitä tällaisissa ihmissuhteissa ovat auttaminen, harrastusten ja mielenkiinnonkohteiden jakaminen sekä luottamuksellisuus. Tämän sosiaalisen verkoston osa-alueen ehkä tärkein piirre on emotionaalinen tuki.

Sosiaalinen verkosto voidaan nähdä muodostuvan niistä suhteista, joita sen jäsenillä on toisiinsa. Toisin sanoin sosiaalinen verkosto on yksilön ja merkitsevien muiden ihmisten välisten linkkien sosiaalinen rakennelma. (Seikkula 1996, 23–24.)

Seikkula (1996) on määritellyt yksilön sosiaalisen verkoston viisi vyöhykettä, joista sisimmän ja yksilöä itseään kaikkein lähimpänä olevan vyöhykkeen muodostavat läheisimmät ihmiset ja uloimman etäisimmät ihmiset. Ensimmäisen vyöhykkeen Seikkula on nimennyt henkilökohtaiseksi vyöhykkeeksi, johon kuuluvat ne ihmiset, joiden kanssa henkilö elää, ja joihin hän on sitoutunut voimakkaasti. Toisen vyöhykkeen, eli läheisen vyöhykkeen, muodostavat psykososiaalisesti tärkeät ihmiset, joiden kanssa yksilö on toistuvasti yhteydessä. Kolmas vyöhyke on nimeltään tehokas vyöhyke ja se koostuu ihmisistä, jotka eivät ole niin tärkeitä kuin edellisten vyöhykkeiden ihmiset, tai joiden kanssa yksilö ei ole niin paljon tekemisissä. Nimellisen vyöhykkeen puolestaan muodostavat ne tutut ihmiset, joiden kanssa yksilöllä ei kuitenkaan ole paljon vuorovaikutusta. Viimeiselle, eli laajennetulle vyöhykkeelle, kuuluvat sellaiset tuttavat, jotka ovat yksiöön yhteydessä ainoastaan muiden ihmisten välityksellä. (Seikkula 1996, 26.)

5.2 Psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi

Sosiaalinen tuki on yksi sosiaalisen pääoman osa-alue ja sen voidaan sanoa olevan suoraan yhteydessä terveyteen. Ongelmatilanteissa toisilta saatu tuki mahdollistaa tilanteen ottamisen hallintaan ja näin ollen ehkäisee sairastumista ja muita mahdollisia negatiivisia seurauksia. Toisaalta mikäli henkilö jää yksin ja ilman tukea ongelmatilanteissa, menettää hänen psykofysiologinen säätelyjärjestelmänsä tasapainon. Tästä puolestaan seuraa todennäköisesti sairastuminen. (Hyypä 2002, 32, 50.) Kriisitilanteissa saadun sosiaalisen tuen merkitys henkiselle hyvinvoinnille on pitkäaikainen, mutta yhdessä kriisitilanteessa saatu sosiaalinen tuki ei välttämättä suojaa uudessa kriisitilanteessa, vaan jokainen tilanne vaatii omanlaisensa sosiaalisen tuen. Sosiaalisen tuen tilannespesifin näkemyksen mukaan sosiaalinen tuki on siis yhteydessä tietystä stressaavasta tilanteesta selviämiseen. (Pierce ym. 1996, 4–5.) Elämän katastrofit ja stressitekijät ovat lamaannuttavampia yksinäisille kuin niille, joilla on vahva sosiaalinen verkosto (Duck 1999, 186).

Sosiaalista tukea voidaan siis pitää yleisesti tärkeänä terveysresurssina. Se vaikuttaa muun muassa stressin terveysseuraamusten haittavaikutuksia tasaisesti alentaen. Sosiaalinen tuki voi myös tiettyyn stressitekijätasoon asti estää haittavaikutusten synnyn kokonaan. Tuki voi muun muassa auttaa tulkitsemaan stressitilanteita parhain päin tai ainakin helpottaa psykologista selviytymistehtävää. Erityisesti sairaudesta toipumisessa on sosiaalisella tuella suuri merkitys. Sosiaalisen tuen terveystvaikutukset riippuvat kuitenkin tuen odotuksista eli tasapainosta havaitun ja vastaanotetun tuen välillä. Tämä heijastelee siis näkemystä sosiaalisen ympäristön välittämisestä ja huolenpidosta. Havaittu sosiaalinen tuki ehkäisee sairauden syntyä yleisesti, kun taas vastaanotettu tuki nousee tärkeäksi sairauden kestäessä. (Uutela 1998, 210, 212, 214–216.)

Sosiaalinen verkosto toimii puskurina yksilön elämäntilanteesta tulevaa liiallista stressiä kohtaan. Sosiaalisen verkoston avulla yksilön on helpompaa sopeutua stressiin ja selvittää siitä. Erityisen suuri merkitys on suhteella puolisoon eli mikäli se on luottamuksellinen ja läheinen, vähenee sairastumisen riski kriisitilanteissa. Ilman sosiaalista verkostoa voi stressi johtaa psyykkiseen tai somaattiseen sairastumiseen. Ihmissuhteiden köyhtyminen ja ongelmallisuus puolestaan ovat yhteydessä muun muassa vaikeimpiin psyykkisiin ongelmiin. Sekä miehillä että naisilla sosiaalisen verkoston koko on yhteydessä hyvinvointiin, sillä mitä suurempi yksilön sosiaalinen verkosto on, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia saada tukea. Miehillä kuitenkin sosiaalisten suhteiden painottuminen sukulaisverkostoon heikentää hyvinvointia tai altistaa sairastumiselle. Tilanne on tämä kuitenkin vain jos miehellä on vähän tai ei lainkaan perheen ulkopuolisia sosiaalisia suhteita. Tällöin verkosto on pieni ja mahdollisuudet sosiaaliseen tukeen vähäisemmät. (Seikkula 1996, 26, 31.)

Sosiaalinen tuki ja sosiaalinen verkosto toimivat ehkäisevinä tekijöinä stressin lisäksi myös depressiivisissä oireissa sairauksien yhteydessä, eli mitä enemmän yksilö saa tukea perheeltään ja ystäviltään, sitä vähemmän hänellä on depressiivisiä oireita muiden vakavien somaattisten sairauksien yhteydessä. Mitä enemmän tukea on siis tarjolla, sitä paremmin yksilö pystyy toimimaan stressaavissa ja muuten vaikeissa tilanteissa. Ihmissuhteiden laadulla on kuitenkin myös merkitystä terveydelle, eli pelkästään suuri sosiaalinen verkosto ei kerro tuen saamisesta. Erityisesti problemaattiset ja vähän tukea tarjoavat ihmissuhteet voivat

toimia jopa päinvastoin kuin hyvät ihmissuhteet. Duckin (1999, 199) mukaan tärkeimpiä sosiaalisen tuen ja terveyden kannalta ovatkin siis läheiset ihmissuhteet pieneen ryhmään ihmisiä. Pienikin verkosto voi siis riittää, mikäli se on tarpeeksi tiivis ja toimiva. Sen lisäksi, että yksilö kokee saavansa tukea hädän hetkellä, on tärkeää, että hän voi myös kokea antavansa tukea jollekin toiselle sosiaalisen verkostonsa jäsenelle. Vaikka sosiaalisen verkoston heikkous on yhteydessä esimerkiksi masentumiseen, vaikuttaa masennuksen jatkuminen myös heikentävästi sosiaaliseen verkostoon ja sosiaaliseen tukeen. (Seikkula 1996, 26, 31, 36–37, 43–44.) Hyvä itsetunto on tärkeä haluttaessa estää tai vähentää psyykkistä sairastuvuutta kriisitilanteissa, ja myös sen kehittämisessä olennaisia ovat tärkeät ja läheiset ihmissuhteet. (Duck 1999, 199).

Siinä, missä sosiaalinen verkosto tukee sosiaalista selviämistä niin somaattisissa kuin psyykkisissäkin sairauksissa, antaa myös yksilön selviytyminen sosiaalisista tehtävistään mahdollisuuden säilyttää toimiva sosiaalinen verkosto. Kyseessä on siis eräänlainen kehä-ilmiö, sillä mitä paremmin yksilö selviytyy elämästään, sitä parempi sosiaalinen verkosto hänellä on ja päinvastoin. Psykkisen terveyden kannalta sosiaalisen verkoston suhteiden intensiteetti, vastavuoroisuus, sekä suhteen sisältämän affektiivisen tuen luonne ovat tärkeämpiä kuin verkoston ihmisten lukumäärä. (Seikkula 1996, 50–51.) Jotta tarjotusta sosiaalisesta tuesta olisi hyötyä ihmiselle stressaavassa tilanteessa, on tuen oltava tarkoituksenmukaista, ja sen on vastattava kulloisessakin tilanteessa tarvittavia selviytymiskeinoja. Yksilöllä on myös oltava tarvittavat sosiaaliset taidot, jotta hänellä ylipäätään olisi tukea tarjoavia sosiaalisia suhteita ja kykyä pyytää juuri kulloiseenkin tilanteeseen sopivaa tukea. Pelkästään se, että yksilöllä on tällaisia taitoja ei kuitenkaan riitä, vaan hänellä on lisäksi oltava halua ja voimia niiden käyttämiseen. (Coble ym. 1996, 141.)

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -ONGELMAT

Tämä tutkimus on kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä yhdistelevä survey-tutkimus, jonka tavoitteena on selvittää sisarusten merkitystä sosiaalisen tuen tarjoajina varhaisaikuisuudessa: millaista tukea sisaruksilta saadaan ja millaisissa tilanteissa heitä ollaan valmiita auttamaan. Tämän tutkimuksen tavoitteena on siis saada lisätietoa sisarussuhteiden merkityksestä varhaisaikuisille sekä selvittää heidän kokemuksiaan sisaruksilta saadusta tuesta. Sosiaalista tukea on tukittu sisarussuhteissa melko paljon, mutta koska aikaisemmissa tutkimuksissa on keskitytty lähinnä lapsiin tai vanhuksiin, on perusteltua tutkia tätä myös varhaisaikuisuudessa.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää onko sukupuolella, sisarusten ikä- ja sukupuolierolla, sisarusten määrällä sekä sisarusten asuinpaikkojen etäisyydellä yhteyttä sisaruksilta saadun ja heille tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Tutkimusongelmiksi täsmentyivät seuraavat kysymykset:

1. Millaista sisarussuhteissa esiintyvä sosiaalinen tuki on?
2. Miten vastaajien sukupuoli on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin?
3. Miten sisarusten sukupuoli- ja ikäero ovat yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin?
4. Miten sisarusten lukumäärä on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin?
5. Miten sisarusten asuinpaikkojen etäisyys on yhteydessä saadun ja tarjotun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Tämän kappaleen tarkoituksena on kuvailla tutkimuksen lähestymistapaa (7.1), tutkimusaineiston hankintaa (7.2), vastaajien taustatietoja niiltä osin, kun ne tutkimusongelmien kannalta ovat olennaisia (7.3) ja käytettyjä analyysimenetelmiä. Luvussa 7.4 kuvataan erikseen kvantitatiivista aineiston analyysia ja kvalitatiivista aineiston analyysiä. Luvussa 7.5 käsitellään vielä tutkimuksen luotettavuutta sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimuksen näkökulmasta.

7.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Tämä tutkimus on survey-tutkimus, jossa yhdistyvät sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimuksen perinteet, sillä hankittu aineisto on sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on johtopäätösten tekeminen aiemman tutkimuksen pohjalta, jolloin analyysin pohjana käytetään aiempia teorioita, ja tutkimustuloksista esitetään hypoteeseja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on puolestaan todellisen elämän kuvaaminen. On kuitenkin muistettava, että todellisuutta ei voi pilkkoa mielivaltaisesti osiin, vaan tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan. Kohdetta pyritään siis tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 129, 152.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä kyselylomaketta, joka on yksi tyypillisimpiä survey-tutkimuksen aineistonkeruun muotoja. Syynä kyselylomakkeen käyttämiseen oli se, että kyselytutkimuksessa tutkittavat ovat ulkoapäin tulevien toimenpiteiden kohteena, jolloin tutkimusasetelma on melko

formaali ja strukturoitu. Myös tutkittaville esitettävät kysymykset ovat tällöin strukturoituja ja siis samoja kaikille. (Hirsjärvi ym. 2001, 180.) Tämä oli tärkeää tässä tutkimuksessa, jotta vastaajilta saadut vastaukset olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia keskenään, kun kysymykset olivat samat kaikille.

7.2 Tutkimusaineiston hankinta

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin postikyselynä huhti- ja toukokuussa 2005. Tutkittavien hankinnassa käytettiin lumipallomenetelmää, koska haluttiin taata mahdollisimman monipuolinen aineisto, ja koska tutkittavia olisi muuten ollut vaikea saada riittävää määrää. Lumipallomenetelmä alkaa aina yhden ihmisen kautta, jota pyydetään mukaan tutkimukseen, ja joka sitten suosittelee mukaan uusia ihmisiä tai antaa tutkijalle heidän yhteystietojaan. Nämä ihmiset puolestaan vievät edelleen tietoa tutkimuksesta eteenpäin, ja otos kertyy kuin lumipallo keräten itseensä lisää massaa pyöriessään eteenpäin. (Metsämuuronen 2003, 33.)

Aineiston hankinta alkoi lomakkeen tekemisestä, koska aiheesta ei ollut saatavilla valmiita lomakkeita. Lomakkeen alustava versio tehtiin aikaisemman kirjallisuuden ja tämän tutkimuksen tutkimusongelmien pohjalta. Tämän jälkeen lomake esiteltiin ja muokattiin sen pohjalta lopulliseen muotoon. Lomake koostui neljästä osiosta. Ensimmäisessä osiossa olivat vastaajien taustatietoja kartoittavat kysymykset. Toisessa osiossa mitattiin Likert-asteikollisilla muuttujilla vastaajien suhtautumista sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun. Kolmannessa osiossa selvitettiin sisarusten merkitystä vastaajien elämässä tällä hetkellä. Viimeinen osio käsitteli ystävien merkitystä vastaajien elämässä.

Tutkittavat kerättiin pääasiassa tutkijan lähipiiristä. Aluksi tutkittavia informoitiin tutkimuksesta sähköpostitse, ja pyydettiin lupaa lähettää heille lomake. Samassa sähköpostissa heitä pyydettiin myös välittämään viestiä tutkimuksesta edelleen omalle lähipiirilleen. Tällä menetelmällä saatiin kasaan 33 vastaajaa, joista 28 vastasi saatekirjeeseen merkittyyn viimeiseen palautuspäivään mennessä. Vastamatta jättäneille lähetettiin kaksi viikkoa viimeisen palautuspäivän jälkeen uusi sähköposti, jossa heitä pyydettiin palauttamaan täytetty lomake mahdollisimman pian. Vaikka lomakkeiden karhuamisen seurauksena enää kaksi vastaajaa palautti

täytetyn lomakkeen viimeiseen palautus päivään mennessä, vastaajia saatiin silti yhteensä tavoiteltu 30.

Kyselyllä aineistonkeruun muotona on omat hyvät ja huonot puolensa. Tässä tutkimuksessa esille tulleista hyvistä puolista tärkeimpiä ovat aineistonkeruun tehokkuus, se, että tutkija ei voi omalla persoonallaan tai läsnäolollaan yleensä vaikuttaa vastauksiin, kuten esimerkiksi haastattelussa voi käydä, ja se, että kysymykset ovat standardoituja, jolloin eri vastaajien vastauksia on helppo vertailla keskenään. Yksi eniten korostetuista kyselytutkimuksen hyvistä puolista, eli mahdollisuus kerätä hyvinkin laajoja aineistoja, ei tässä tutkimuksessa toteutunut. Syynä tähän oli lähinnä se, että aineiston analyysissä oli tarkoitus käyttää myös laadullisia menetelmiä, jolloin suuren aineistomäärän käsittely olisi ollut liian työlästä. (Hirsjärvi ym. 2001, 182, Valli 2001, 101–102.)

Kyselytutkimuksen huonoista puolista lomakkeen tekoon liittyvät ongelmat ja sen työläys tulivat esille myös tässä tutkimuksessa. Näistä ongelmista selvittiin kuitenkin perehtymällä hyvin lomakkeen pohjana oleviin aikaisempiin tutkimuksiin. Lomake myös esitettiin, jolloin ainakin osa ongelmakohdista voitiin korjata. Yhtenä kyselyn huonona puolena on pidetty sitä, että koskaan ei voida tietää ovatko vastaajat vastanneet kysymyksiin tosissaan tai edes itse. Näihin ongelmiin oli toki tässäkin tutkimuksessa vaikeaa saada vastausta, mutta lomakkeet olivat ainakin päällisin puolin huolellisesti täytettyjä. Tässä tutkimuksessa kato, eli vastaamattomuus jäi aika pieneksi, sillä 33 lomakkeen saaneesta 30 vastasi. Vastausprosentti oli siis 90 %. Tämä johtui osittain siitä, että vastaajia oli informoitu tutkimuksesta ennen lomakkeen lähettämistä, ja heiltä oli myös saatu lupa lomakkeen lähettämiseen. (Hirsjärvi ym. 2001, 182, Valli 2001, 101–102.)

7.3 Vastaajien kuvailua

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake lähetettiin 33 henkilölle, jotka olivat etukäteen antaneet suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta. Näistä 33 henkilöstä 19 oli naisia ja 14 miehiä. Vastaajia saatiin kaiken kaikkiaan 30, joista 17 oli naisia ja 13 miehiä. Tämä käy myös ilmi taulukosta 1. Niistä miehistä, joille kyselylomake lähetettiin, jätti siis vastaamatta ainoastaan yksi, kun taas naisista vastaamatta jätti kaksi.

TAULUKKO 1. Vastaajien sukupuolijakauma

Sukupuoli	n	%
Naiset	17	56,7
Miehet	13	43,3
Yhteensä	30	100

Vastaajien iät vaihtelivat 23–28, mutta suurin osa vastaajista oli joko 24- tai 25-vuotiaita (67 %). Koulutustaustoiltaan vastaajat olivat pääasiassa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopiskelijoita tai jo niistä valmistuneita. Pohjakoulutuksena 25 vastaajista oli ylioppilastutkinto ja viidellä ammattikoulutasoinen tutkinto. Vastaajien asuinkunnat edustivat Suomea maantieteellisenä alueena melko laajasti aina Oulusta Helsinkiin ja Vaasasta Joensuuhun asti. Vahvimmin edustettuina olivat Jyväskylä (26 %) sekä Helsinki (13 %) ja Tampere (13 %). Vastaajien sisarusten määrä vaihteli yhden ja viiden välillä. Tyypillisimmin vastaajilla oli yksi tai kaksi sisarusta. Taulukosta 2 käy tarkemmin ilmi vastaajien sisarusten määrät.

TAULUKKO 2. Sisarusten määrä (N=30)

Sisarusten määrä	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
sisaruksia 1	6	20	6	20	12	40
sisaruksia 2	7	23,4	5	16,6	12	40
sisaruksia 3	1	3,3	2	6,7	3	10
sisaruksia 4	2	6,7	0	0	2	6,7
sisaruksia 5	1	3,3	0	0	1	3,3
Yhteensä	17	56,7	13	43,3	30	100

Vastaajista yhdeksällä oli ainoastaan siskoja, 14 ainoastaan veljiä ja sekä veljiä että siskoja oli seitsemällä vastaajalla. Tämä käy ilmi myös taulukosta 3.

TAULUKKO 3. Vastaajien sisarusten sukupuolijakauma (N=30)

Sisarusten sukupuoli	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Siskoja	7	23,3	2	6,7	9	30
Veljiä	6	20	8	26,6	14	46,6
Siskoja ja veljiä	4	13,4	3	10	7	23,4
Yhteensä	17	56,7	13	43,3	30	100

Vastaajista seitsemällä oli nuorempia sisaruksia, viidellä vanhempia sisaruksia ja neljällä samanikäisiä sisaruksia. Lopuilla 14 vastaajalla oli sekä samanikäisiä, nuorempia että vanhempia sisaruksia. Tämä käy ilmi myös taulukosta 4.

TAULUKKO 4. Vastaajien ja sisarusten ikäero (N=30)

Sisarusten ikäero	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Nuorempia sisaruksia	4	13,4	3	10	7	23,4
Vanhempia sisaruksia	3	10	2	6,7	5	16,7
Samanikäisiä sisaruksia	2	6,7	2	6,6	4	13,4
Eri-ikäisiä sisaruksia	8	26,6	6	20	14	46,6
Yhteensä	17	56,7	13	43,3	30	100

Osalla vastaajista sisarukset asuivat vielä vanhempien luona (36 %), kun taas suurimman osan vastaajista sisarukset asuivat jo omillaan (64 %). Niistä sisaruksista, jotka asuivat jo omillaan, asui vastaajan kanssa samalla paikkakunnalla 9 (20 %) ja eri paikkakunnalla 20 (44 %). Tämä käy ilmi myös taulukosta 5.

TAULUKKO 5. Sisarusten asuinpaikat (N=45)

Sisarusten asuinpaikat	Naiset		Miehet		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Sama kuin vastaajilla	4	9	5	11	9	20
Eri kuin vastaajilla	11	24	9	20	20	44
Sisarukset vanhempien luona	10	23	6	13	16	36
Yhteensä	25	56	20	44	45	100

7.4 Tutkimusaineiston analyysi

7.4.1 Kvantitatiivinen analyysi

Kyselytutkimuksessa ennen varsinaisen analyysin aloittamista on lomakkeet tarkistettava puuttuvien tietojen ja virheellisyksien varalta. Mikäli lomakkeesta puuttuu paljon tietoja tai vastaukset ovat muuten virheellisiä, voidaan päätyä hylkäämään yksittäisiä lomakkeita kokonaan. Lomakkeiden tarkistamisen jälkeen

tietoja voidaan ainakin joissain tapauksissa täydentää jälkikäteen. (Hirsjärvi ym. 2001, 207–208.) Tässä tutkimuksessa aineiston käsittely aloitettiin juuri tällä tavalla, eli käymällä lomakkeiden saavuttua jokainen lomake läpi mahdollisten puuttuvien tai virheellisten tietojen varalta. Kaikki lomakkeet oli kuitenkin täytetty asianmukaisesti, eikä yhtäkään jouduttu näin ollen hylkäämään. Tämän jälkeen kaikki lomakkeet numeroitiin käsittelyn ja analyysin helpottamiseksi.

Lomakkeiden käsittelemisen jälkeen aloitetaan muuttujien muodostaminen ja aineiston koodaus (Hirsjärvi ym. 2001, 208), minkä jälkeen muuttujista muodostetaan matriisi esimerkiksi SPSS -ohjelmalla. Tässä vaiheessa koodataan myös mahdolliset virheelliset tai puuttuvat tiedot, jotta ne eivät vaikuta lopullisiin tuloksiin. (Metsämuuronen 2003, 276–277.) Sen jälkeen kun aineisto on käyty läpi ja syötetty matriisiin voidaan aloittaa varsinainen aineiston analyysi. Kvantitatiivisessa aineistonanalyysissä on tyypillistä laskea erilaisia keski- ja tunnuslukuja. Hajontaluvuista puolestaan varianssi on tärkeä, sillä sen avulla voidaan laskea muuttujan saamien arvojen vaihtelu keskiarvon ympärillä. (Metsämuuronen 2003, 277, 279, 285, 287.)

Tässä tutkimuksessa seuraavaksi lomakkeen taustatiedoista ja muista määrällisistä tiedoista koottiin SPSS -ohjelmaan havaintomatriisi, johon tiedot syötettiin analyysia varten. Varsinainen aineistonanalyysi aloitettiin laskemalla taustamuuttujille frekvenssejä ja prosenttijakaumia. Kyselylomakkeessa oli käytetty 14 Likert-asteikollista muuttujaa mittaamaan vastaajien suhtautumista sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun. Näiden kysymysten mitta-asteikot olivat Likert-tyyppiset siten, että jokaiseen väittämään saattoi vastata vaihtoehdoilla: täysin samaa mieltä (5), jokseenkin samaa mieltä (4), en osaa sanoa (3), jokseenkin eri mieltä (2) ja täysin eri mieltä (1). Kuten tavallista, peräkkäisten luokkien ajateltiin olevan yhtä kaukana toisistaan, joten niitä käsiteltiin välimatka-asteikollisina.

Muuttujajoukosta tehtiin seuraavaksi faktorianalyysi pääakselimenetelmällä (varimax rotaatio). Faktoreita muodostui kaksi ja niihin jäi yhteensä yhdeksän muuttujaa. Faktoroinnissa käytettiin tavanomaisia teknisiä kriteerejä, esimerkiksi kommunaliteeteiltä vaadittiin vähintään 0.30 arvoa ja faktorilatauksilta vähintään 0.40 arvoa. Faktoreiden selitysosuus kokonaisvaihtelusta oli 41 %. Faktoreihin sisältyneiden muuttujien lataukset, kommunaliteetit sekä faktoreiden selitysosuudet käyvät ilmi liitteestä 2.

Kumpaankin faktoriin tulleista muuttujista tehtiin summamuuttuja. Summamuuttujia nimitetään jatkossa Myönteiseksi sisaruksiin suhtautumiseksi ja Varautuneeksi sisaruksiin suhtautumiseksi. Koska tässä tutkimuksessa vastaajien määrä oli 30 ja faktorianalyysissä käytettyjä muuttujia 14 faktorianalyysin otoskoolle asetettu alin ehto 2:1 toteutui. Faktoreiden lukumäärän kriteereinä käytettiin ominaisarvoa, joka tuli olla vähintään 1.0. Summamuuttujille lasketut Cronbachin alfa -kertoimet käyvät ilmi taulukosta 6.

TAULUKKO 6. Sisaruksiin suhtautuminen (summamuuttujat) ja niiden alfa -kertoimet.

Sisaruksiin suhtautuminen	Alfa	Muuttujien määrä
F1 Myönteinen suhtautuminen	0,67	6
F2 Varautunut suhtautuminen	0,46	6

Myönteinen sisaruksiin suhtautuminen koostui kuudesta lomakkeen Likert-asteikollisesta muuttujasta, joilla kysyttiin seuraavia asioita: onko läheisten sisarussuhteiden ylläpito helppoa (17a), onko sisaruksiin helppo luottaa (17d), missä määrin sisarussuhteita murehditaan (17f), onko sisarusten kanssa helppoa olla tekemisissä (17g), missä määrin sisarussuhteessa tunnetaan hyödyttömyyttä (17i) ja missä määrin sisaruksilta pyydetään apua suoraan (17j). Varautunut sisaruksiin suhtautuminen koostui myös kuudesta lomakkeen Likert-asteikollisesta muuttujasta, joilla kysyttiin seuraavia asioita: onko työssä/opiskelussa menestyminen sisarussuhteita tärkeämpää (17b), pelätäänkö sitä, että sisarukset eivät hyväksy (17c), missä määrin sisarussuhteita murehditaan (17f), onko sisarusten kanssa helppoa olla tekemisissä (17g), missä määrin sisaruksilta pyydetään apua epäsuorasti (17k) ja missä määrin sisaruksilta pyydetään apua suoraan (17j). Lomakkeessa ollut Likert-asteikko pohjautui aikaisempiin tutkimuksiin kiintymyssuhteista, vaikkei sillä tässä tutkimuksessa kiintymyssuhteita varsinaisesti mitattukaan.

Tämän jälkeen analysoitiin t-testillä summamuuttujien keskiarvojen eroja miesten ja naisten välillä. Koska muut vertailtavat taustamuuttujat olivat kolmi- tai useampiluokkaisia käytettiin niiden saamien ryhmäkeskiarvojen väliseen vertailuun yksisuuntaista varianssianalyysiä. Tässä käytettyjä taustamuuttujia olivat sisarusten lukumäärä, vastaajien siviilisääty, kotoa poissa asuttujen vuosien määrä ja vastaajien

sijoittuminen sisarussarjassa. Tässä tutkimuksessa hyväksyttiin 0,05 riskitaso, eli saatu tulos on tämän tutkimuksen perusjoukossa 95 % varmuudella pätevä.

7.4.2 Kvalitatiivinen analyysi

Kvalitatiivinen tutkimus ei useinkaan ole yhtä teorialähtöistä kuin kvantitatiivinen tutkimus, mutta ei se ole täysin teoriasta riippumatontakaan. Kvalitatiivisessa aineistonkuvailussa autenttisten tekstikatkelmien käyttö on olennaista, jolloin tulkintaa voidaan perustellaan sitaateilla, mutta niiden tehtävänä on myös tekstin elävöittäminen ja asioiden esittäminen tiivistettynä kertomuksena. Kvalitatiivisessa aineistossa yleistyket tehdään kuitenkin yleensä tulkinnoista, ei tekstistä sinällään. Siinä missä kvantitatiivisessa tutkimuksessa yleisellä tarkoitetaan keskiarvojen ja jakaumien esittämistä, on kvalitatiivisessa tutkimuksessa itse tutkimuskohteen oltava jollain tapaa yleinen. (Moilanen & Räihä 2001, 62–64.)

Kvalitatiivisessa analyysissa tarkoituksena on jäsentää aineistosta käsin ne teemat, jotka ovat tulkittavissa merkityksellisiksi tutkittavan ilmiön kannalta. Aineiston käsittelyssä pyritään näin ollen kokonaisvaltaisuuteen, eli tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään suhteessa sen kontekstiin. Aineiston analyysi on kvalitatiivisessa tutkimuksessa sekä analyyttistä että synteettistä. Analyyttisellä aineiston luokittelulla tarkoitetaan aineiston luokittelua ja jäsentämistä systemaattisesti eri tema-alueisiin, eli koodaamista helpommin tulkittavissa oleviin osiin. Analyysissä on kuitenkin pyrittävä löytämään jonkinlainen synteesiä luova temaattinen kokonaisrakenne, joka kannattaa koko aineistoa. (Moilanen ym. 2001, 78–80.) Kvalitatiivisesta aineistosta ei itsestään nouse esille yhtään tulosta, vaan tutkijan on itse aktiivisesti työstettävä aineistosta analyysinsa ja tulkintansa. Pohjimmiltaan laadullisen aineiston analyysi on siis valintojen tekemistä. (Eskola 2001, 134, 136.)

Kvalitatiivinen aineistonanalyysi voi olla joko aineistolähtöistä, teoriasidonnaista tai teorialähtöistä. Teoriasidonnaisessa analyysissä on joitain teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät suoraan pohjaudu teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto voi ohjata tai auttaa analyysiä. Teoriasidonnaisen analyysin päättelyn logiikassa on usein kyse abduktiivisesta päättelystä, jossa tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99.) Vaikka kvalitatiivisen tutkimuksen pohjalta ei perinteisesti

pyritäkään tekemään empiirisesti yleistäviä päätelmiä, tulkinnoista voidaan kuitenkin tehdä yleistyksiä. Myös erilaiset vertailuasetelmat, kuten aikaisempiin tutkimustuloksiin vertaaminen parantavat tutkimustulosten yleistettävyyttä. Yleistettävyyttä voidaan mitata myös siirrettävyytenä, eli kuinka hyvin tutkimuksen havainnot soveltuvat toiseen toimintaympäristöön. Kaiken kaikkiaan laadullisen aineiston arvioinnissa on tärkeää aineiston yhteiskunnallinen merkittävyys ja riittävyys, analyysin kattavuus ja arvioitavuus, sekä tutkimuksen toistettavuus. (Eskola & Suoranta 1999, 66–68, 215.)

Tässä tutkimuksessa kvalitatiivisen aineiston käsittely aloitettiin kokoamalla lomakkeen taustatiedoista jokaisen vastaajan kohdalta sanallinen kuvaus, josta kävi ilmi tärkeimmät taustatiedot tutkittavien vertailemista varten. Tämän jälkeen lomakkeen jokainen avovastaus kirjoitettiin auki kysymys kerrallaan, jolloin jokaisen kysymyksen alle tuli aina kaikkien vastaajien vastaukset kuhunkin kysymykseen. Tällä tavalla läpikäytyjä avoimia kysymyksiä oli kaikkiaan 19. Tämän jälkeen aineiston analyysi aloitettiin jakamalla vastaajat taustatietojen pohjalta ryhmiin sukupuolen, sisarusten ikä- ja sukupuolieron, sisarusten määrän sekä sisarusten asuinpaikan mukaan, koska tutkimuksen tarkoituksena oli vertailla näiden taustamuuttujien yhteyttä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Vastaajat jaettiin sisarusten lukumäärän mukaan kolmeen ryhmään, jotta ryhmäkoot saatiin mahdollisimman samansuuruisiksi. Ensimmäisen ryhmän muodostivat ne vastaajat, joilla oli yksi sisarus, toisen ne vastaajat, joilla oli kaksi sisarusta ja kolmannen ne vastaajat, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän.

Seuraavaksi lomakkeen kysymyksistä valittiin ne, jotka vastasivat parhaiten kuhunkin tutkimusongelmaan. Tässä käytettiin lomakkeen kysymyksiä 19–34. Kysymykset olivat jokaisen tutkimusongelman kohdalla samat ja niillä haettiin vastauksia seuraaviin asioihin: ovatko vastaajat tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa (19b), kertovatko he sisaruksilleen omista huolistaan (20a), mikä on vanhempien merkitys vastaajien ja heidän sisarustensa väliselle suhteelle (21), kuinka usein ja millaisissa tilanteissa he tapaavat sisaruksiaan (23), kuinka usein he pitävät yhteyttä sisaruksiinsa (24), mistä he uskovat mahdollisen vähäisen yhteydenpidon johtuvan (25), millaisissa tilanteissa he pyytäisivät apua sisaruksiltaan (26), millaisissa tilanteissa he olisivat itse valmiita auttamaan sisaruksiaan (27), pyytävätkö sisarukset toisiltaan apua (28a), millaisissa tilanteissa apua pyydetään (28b), mikä merkitys

sisarusten auttamisella ja heiltä avun saamisella on (29), onko sisaruksista ollut heille apua stressaavissa elämäntilanteissa (30), ovatko ystävät sisaruksia tärkeämpiä heidän elämässään tällä hetkellä (32), pyytävätkö he ongelmatilanteissa mieluummin apua ystäviltä kuin sisaruksilta (33) ja keskustelevatko he ystäviensä kanssa joistain sellaisista asioista, joista eivät keskustele sisarustensa kanssa (34). Tämän jälkeen kunkin vastaajan vastaukset siirrettiin ryhmittäin jokaisen tutkimusongelman alle. Tällä tavoin ryhmiteltynä aineistosta kertyi kaikkiaan 43 sivua analysoitavaa tekstiä. Ryhmiä lähdettiin tämän jälkeen vertailemaan tutkimusongelma kerrallaan.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus

7.5.1 Kvantitatiivisen tutkimuksen validius ja reliabelius

Määriteltäessä tutkimuksen validiutta pyritään selvittämään mitataanko tutkimuksessa sitä, mitä oli tarkoitus mitata. Validiteetin käsite voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten yleistettävyyttä ja sisäisellä validiteetilla käsitteiden hyvyttä, teorian sopivuutta, mittarien muodostamista ja mittauksen virhelähteitä. Tutkimuksen luotettavuus onkin suoraan verrannollinen mittarin luotettavuuteen. Sisäinen validiteetti vastaa myös siihen, ovatko tutkimuksessa käytetyt käsitteet teorian mukaisia ja oikein operationalisoituja, ja kattavatko ne riittävän laajasti tutkittavan ilmiön. (Metsämuuronen 2003, 35.)

Käsitevalidius on myös yksi validiteetin käsitteestä erotettavissa oleva piirre, ja sen tarkoituksena on osoittaa mittaavatko käsitteet sitä, mitä niiden on tarkoitus mitata. Validiteettitarkastelussa pyritään kuitenkin huomioimaan jo ennalta ne tekijät, jotka voisivat mahdollisesti heikentää validiteettia. Näin ollen halutaan siis varmistaa jo etukäteen, että tutkimus on mahdollisimman validi. (Metsämuuronen 2003, 42–44.) Validiutta voidaan pitää tuloksena ajatusprosessista, jonka aikana tutkija käyttää aiheen tuntemustaan, yleistä logiikkaa ja aiempia tutkimuksia vakuuttukseen itsensä ja muut valittujen indikaattorien järkevyydestä (Alkula ym. 1994, 89).

Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan yleisesti tutkimuksen toistettavuutta. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa toistettavuuden käsite on olennainen, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusasetelmat ovat yleensä luonteeltaan sellaisia,

etteivät ne sellaisenaan ole toistettavissa. Kvantitatiivisen tutkimuksen reliabiliteettia heikentävät muun muassa käytetyn mittarin lyhyys sekä mittarin suppea skaala, kuten esimerkiksi ainoastaan kolmeluokkainen Likert-asteikko. (Metsämuuronen 2003, 48.) Itse kerätyn aineiston luotettavuutta voi kuitenkin parantaa käyttämällä tukena ja vertailukohteena valmiita aineistoja. Satunnaisvirheet kuitenkin alentavat tulosten reliabiliutta. Reliabiliteetti ja validiteetti yhdessä muodostavat tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. Survey-tutkimuksessa paras keino saada luotettavaa tietoa on aineiston keruun huolellinen suunnittelu ja kunnollinen toteutus. Myös sillä, mitä kysytään, on merkitystä luotettavuuden kannalta, sillä luotettavimpia kysymyksiä ovat tosiasioita koskevat tiedot ja epäluotettavimpia ovat asenteisiin ja mielipiteisiin liittyvät tiedot. Survey-tutkimuksessa reliabiliteetti voi olla jopa 0,8–0,9. (Alkula ym. 1994, 67, 89, 94, 121–122, 129.)

Tämän tutkimuksen sisäistä validiteettia voidaan pitää kohtalaisen hyvänä, sillä lomakkeen kysymysten voitiin todeta kattavan riittävän laajasti tutkittavan ilmiön. Myös tutkimuksen reliabiliutta voidaan pitää hyvänä, sillä lomakkeessa kysyttiin aiheeseen liittyviä olennaisia kysymyksiä laajasti ja käytetty Likert-asteikkokin oli viisiluokkainen. Kaikki nämä parantavat Metsämuurosen (2003, 35, 48) mukaan tutkimuksen validiutta ja reliabiliutta. Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös se, että lomakkeen kysymykset koskivat pääasiassa tosiasioita, ja sellaisia asioita, joista vastaajilla varmasti oli tarpeeksi tietoa voidakseen vastata asianmukaisesti. Tämä on Alkulan ynnä muiden (1994, 129) mukaan olennaista kyselytutkimuksen luotettavuudelle. Tässä tutkimuksessa summamuuttujien reliabiliteetin estimoinnissa käytettiin Cronbachin alfa -kerrointa. Sisäruksiin suhtautumismittarin alfa -kertoimet olivat myönteisen suhtautumisen osalta 0,67 ja varautuneen suhtautumisen osalta 0,46. Etenkin myönteistä suhtautumista mitanneen summamuuttujan alfa -kerroin on tyydyttävä, joten summamuuttujaa voidaan pitää melko luotettavana. Varautunutta suhtautumista mitanneen summamuuttujan alfa -kerroin on alhaisempi, jolloin sen luotettavuuskin on alhaisempi. Alfa -kertoimet jäivät kuitenkin molempien osalta melko alhaisiksi, jolloin summamuuttujien sisäinen konsistenssi oli myös heikko.

7.5.2 Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta voidaan parantaa, mikäli aikaisemmista tutkimuksista on löydettävissä vastaavanlaisia ilmiöitä ja selityksiä. Näin ollen tutkimuksen analyysiä, tulkintaa ja johtopäätöksiä tehtäessä on olennaista käydä keskustelua aikaisempien saman alan tutkimusten kanssa, ja vertailla omia päätelmiä niissä tehtyihin päätelmiin. (Moilanen ym. 2001, 59, 61.) Vaikka reliabiliuden käsite onkin kvalitatiivisessa tutkimuksessa hieman ongelmallinen, on kuitenkin olemassa yksi tapa mitata tällaisen tutkimuksen reliabiliutta. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto voidaan nimittäin analyysivaiheessa jakaa kahtia ja analysoida puoliskot erikseen. Näin voidaan vertailla puoliskojen tulkintojen ja tulosten yhtenevyyttä, minkä perusteella puolestaan voidaan tehdä päätelmiä reliabiliteetista. (Eskola ym. 1999, 64.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta mietittäessä on otettava huomioon tutkimustulosten yleistettävyys ja siirrettävyys. Tulosten yleistettävyttä voidaan tarkastella muun muassa suhteessa aikaisempiin tutkimustuloksiin. Myös se, että tutkimuksen teon ja analyysin vaiheet on esitelty tarkasti ja johdonmukaisesti helpottaa tutkimuksen luotettavuuden selvittämistä. (Miles & Huberman 1994, 279.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää muun muassa se, että aineiston keruu toteutettiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia kysymyksiä sisältäneellä kyselylomakkeella. Tämä takasi aineistonkeruun ja analyysin monipuolisuuden. Myös se, että tutkija on itse kerännyt aineistonsa ja perehtynyt siihen huolellisesti ennen varsinaisen analyysin aloittamista parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Aineistonkeruun vaiheet on myös pyritty kuvaamaan mahdollisimman huolellisesti luotettavuuden parantamiseksi. Myös tutkimustulosten yhdenmukaisuus aikaisempien vastaavien tutkimusten tulosten kanssa osoittaa, että tutkimus on melko luotettava.

8 TULOKSET

Tulosluku jakaantuu kuuteen alalukuun, joista viisi ensimmäistä etenevät tutkimuksen tutkimusongelmien mukaisesti. Ensimmäisessä alaluvussa keskitytään siihen, millaista sosiaalinen tuki sisarussteissa on. Toisessa alaluvussa tarkastellaan sitä, miten vastaajien sukupuoli on yhteydessä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan ensin sisarusten sukupuolieron ja sitten sisarusten ikäeron yhteyttä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Neljännessä alaluvussa keskitytään puolestaan tarkastelemaan sitä, miten sisarusten lukumäärä on yhteydessä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Viidennessä alaluvussa tarkastellaan sitten sisarusten asuinpaikkojen etäisyyden yhteyttä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Viimeisessä alaluvussa tarkastellaan vielä vastaajien suhtautumista sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun tilastollisen analyysin avulla.

8.1 Sisarussteissa esiintyvä sosiaalinen tuki

Sisarussuhteissa esiintyvä sosiaalinen tuki näyttäisi olevan melko monipuolinen ilmiö, johon ovat yhteydessä monet erilaiset tekijät. Tyypillisimmillään sosiaalinen tuki ja auttaminen ovat vastavuoroisia tapahtumia. Eniten vastaajat sanoivat pyytävänsä sisaruksiltaan apua työ- ja kouluasioissa, erilaisten käytännön asioiden hoidossa, muutossa, raha-asioissa ja tekniikassa. Vastaajat olivat valmiita kääntymään sisarustensa puoleen myös vanhempiin ja perheeseen liittyvissä asioissa

sekä tarvitessaan henkistä tukea tai neuvoja. Myös sisarusten avunpyynnöt liittyivät vastaajien mukaan näihin samoihin asioihin, eli siinä mielessä apua ja tukea sisarusten välillä voidaan pitää vastavuoroisena, myös määrällisesti.

Vastaajat kokivat myös avun pyytämisen sisaruksilta helpommaksi juuri auttamisen vastavuoroisuuden takia. Sisarusten auttaminen ja heiltä avunsaaminen ei kuitenkaan ollut ainakaan kaikille vastaajille aivan jokapäiväinen asia, vaan osa sanoi pyytävänsä apua sisaruksiltaan vain sitä todella tarvitessaan. Sisaruksilta saatu sosiaalinen tuki koettiin osittain myös itsestänselvyytenä. Sisaruksiin uskottiin voitavan tukeutua aina tarvittaessa. Sisarusten välisen sosiaalisen tuen erityislaatu tuli esille erityisesti kriisitilanteissa, jolloin sisarusten merkitys tuen tarjoajina usein korostui suhteen läheisyydestä tai etäisyydestä riippumatta. Sisaruksilta koettiin olevan joissain tilanteissa helpompi pyytää apua kuin esimerkiksi ystäviltä, koska sisarukset tunsivat toisensa hyvin. Tällainen tilanne syntyy vain harvoin muissa ihmissuhteissa.

Sisarussuhteen ainutlaatuisuus tuli siis hyvin esille selvitettäessä sitä, millaista sosiaalista tukea sisarussuhteissa esiintyy. Suurimmalla osalla tähän tutkimukseen vastanneista oli ollut läheiset välit sisarustensa kanssa lapsuudessa, mikä edesauttoi osaltaan tuen saamista ja antamista. Ainoastaan muutama vastaaja kuvaili välejä etäisiksi, mutta silti hyviksi. Suurimmalla osalla vastaajista lapsuuden sisarussuhteisiin kuului leikkejä, yhdessäoloa perheen kanssa, sisarellista kinastelua ja yhteisiä harrastuksia.

Osalla vastaajista kuitenkin lapsuuden aikaiset läheiset välit olivat etäännyneet kotoa poismuuton jälkeen, kun tapaamiset ja arkinen yhdessäolo olivat vähentyneet. Sitä vastoin osa koki sisarussuhteidensa lähentyneen aikuistumisen myötä, kun ikäerolla ei enää ollut niin suurta merkitystä kuin lapsuudessa. Läheiset välit lapsuudessa näyttävät ainakin jossain määrin merkitsevän myös läheisempiä välejä aikuisuudessa ja helpottavan sisaruksiin tukeutumista.

8.2 Vastaajien sukupuolen yhteys sosiaaliseen tukeen

Tähän tutkimukseen vastanneista naisista lähes kaikki ja miehistäkin noin puolet olivat tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa ja pitivät niitä läheisinä. Ainoastaan kaksi

naisista ja muutama miehistä ei ollut tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa, eivätkä he pitäneet niitä läheisinä.

Suurin osa naisvastaajista kertoi sisaruksilleen huolistaan ja murheistaan hyvin avoimesti, ja sisarukset kertoivat myös heille omista huolistaan ja murheistaan. Muut naisvastaajista olivat kuitenkin hiukan pidättyväisempiä, mutta hekin kertoivat sisaruksilleen asioistaan jossain määrin. Ainoastaan muutama naisvastaaja oli sitä mieltä, ettei kerro sisaruksilleen omista asioistaan. Miehistä hiukan yli puolet sanoivat kertovansa sisaruksilleen omista huolistaan ja murheistaan ainoastaan joskus tai ei ollenkaan, eivätkä heidän sisaruksensakaan näin ollen kertoneet heille omista asioistaan. Osa miehistä sanoi tukeutuvansa ystäviin mieluummin kuin sisaruksiin.

Ne vastaajista, jotka kertoivat sisaruksilleen huolistaan ja murheistaan avoimesti, eivät rajanneet kertomisen aiheita mitenkään, vaan sanoivat voivansa puhua sisaruksilleen kaikesta. Ne vastaajat puolestaan, jotka sanoivat kertovansa sisaruksilleen omista asioistaan vain jonkin verran rajasivat kertomisen koskemaan lähinnä työ- ja opiskeluasioita. Mistään kovin henkilökohtaisista asioista he eivät siis sisaruksilleen kertoneet. Tämä päti yhtä hyvin sekä mies että naisvastaajiin.

Lähes kaikki miesvastaajat ja suurin osa naisvastaajistakin oli sitä mieltä, että vanhemmilla on merkitystä sisarusten väliselle suhteelle. Vanhemmat kertoivat sisarusten kuulumisia ja sisaruksia tavattiin usein juuri vanhempien luona. Osa korosti kuitenkin, että vanhemmat eivät varsinaisesti järjestäneet tapaamisia, vaan sisarukset tapasivat myös keskenään. Tässä yhden naisvastaajan kommentti tähän asiaan:

”No yleensä tapaan veljeni juuri vanhempien luona. Tosin kyse ei ole ’varta vasten’ järjestetyistä tapaamisista vaan vanhempi pikkoveljeni vaan käy usein kotona. Usein äiti kertoo minulle puhelimesta myös veljeni kuulumiset.”

Vastaajien joukossa oli kuitenkin myös niitä, joiden mielestä vanhempien merkitys heidän ja heidän sisarustensa väliselle suhteelle oli vähäinen. He pitivät yhteyttä sisaruksiinsa muutenkin tiiviisti, eikä vanhempien tarvinnut kertoa esimerkiksi kuulumisia. Tätä mieltä olleista vastaajista suurin osa oli naisia. Miehet siis näkivät vanhempien merkityksen sisarussuhteille naisia voimakkaampana.

Siinä kuinka usein ja millaisissa tilanteissa vastaajat tapasivat sisaruksiaan ei ollut juurikaan eroa miesten ja naisten välillä, vaan molemmista ryhmistä löytyi sekä niitä, jotka tapasivat sisaruksiaan usein että niitä, jotka tapasivat sisaruksiaan vain harvoin. Sisarusten kanssa vietettiin aikaa niin yhteisten harrastusten kuin opiskelunkin parissa, mutta myös yhteisillä kahvihetkillä joko sisarusten tai vanhempien luona. Myös erilaiset perheen yhteiset tapahtumat ja matkat koettiin hyviksi tilaisuuksiksi tavata sisaruksia.

Miesvastaajat pitivät keskimäärin hiukan naisvastaajia useammin yhteyttä sisaruksiinsa esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla. Suurin osa miehistä piti yhteyttä sisaruksiinsa vähintään viikoittain, kun taas naisista suurin osa piti yhteyttä kerran kuukaudessa. Ainoastaan yksi miehistä ja kaksi naisista sanoi pitävänsä yhteyttä sisaruksiinsa harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Vähäistä yhteydenpitoa he selittivät lähinnä luonne-eroilla, jolloin ei kiinnostanut olla liian usein yhteydessä.

Naiset näyttäisivät tukeutuvan sisarustensa apuun miehiä helpommin, sillä jopa yhdeksän kymmenestä naisvastaajasta sanoi pyytävänsä apua sisaruksiltaan ainakin silloin tällöin. Miehistä vastaavasti kolme neljästä sanoi pyytävänsä sisaruksilta apua ainakin silloin tällöin. Miehistä neljäsosa sanoi, ettei pyydä juuri koskaan apua sisaruksiltaan, kun taas naisista vastaava luku oli vian yksi kymmenestä. Naisvastaajat olivat myös valmiita turvautumaan sisarustensa apuun tilanteessa kuin tilanteessa miehiä helpommin. Tyypillisimmin naisvastaajat pyysivät sisaruksiltaan apua tarvitessaan henkistä tukea, neuvoja erilaisissa asioissa, kuten opiskelussa tai keskusteluapua. Myös tarvitessaan apua raha-asioissa, tekniikassa ja muutossa, he olivat valmiita kääntymään sisarustensa puoleen. Yleisen henkisen tuen lisäksi erilaiset perheeseen liittyvät asiat, sekä lasten hoito saivat heidät kääntymään sisarustensa puoleen. Yksi naisvastaajista kertoi olevansa valmis pyytämään apua sisaruksiltaan seuraavasti:

”Jokaisessa tilanteessa. Tarkoitan tällä muuttoapuna, ruuanlaitossa, opiskelussa ilmenneitä ongelmia ratkomaan, jne.”

Miesvastaajat puolestaan olivat naisia valikoivampia siinä, millaisissa tilanteissa he olisivat valmiita tukeutumaan sisarustensa apuun. Miehillä korostuivat materiaallinen tuki naisia enemmän, sillä he olivat valmiita pyytämään sisaruksiltaan apua lähinnä perheeseen liittyvissä asioissa, taloudellisissa asioissa sekä työ- ja opiskeluasioissa.

Osa miehistä oli kuitenkin valmiita pyytämään sisaruksiltaan apua myös tarvitessaan henkistä tukea ja ihmissuhdeneuvoja.

Suurin osa vastaajista oli myös valmiita auttamaan omia sisaruksiaan tilanteessa kuin tilanteessa. Sekä mies- että naisvastaajat olivat tässä asiassa melko samoilla linjoilla. Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että sisarusten oli todella tarvittava apua, ennen kuin he olivat sitä valmiita antamaan. He tiedostivat myös omien resurssiensa rajallisuuden, ja olivatkin valmiita auttamaan sisaruksiaan ainoastaan niiden rajoissa. Miesvastaajat toivat myös naisia useammin esille itsenäisyyden, eli he pyrkivät selviämään ongelmistaan ainakin jossain määrin ilman muiden apua.

Siinä, missä määrin ja millaisissa tilanteissa sisarukset todellisuudessa pyysivät vastaajilta apua näkyi tuen vastavuoroisuus hyvin. Sekä nais- että miesvastaajat sanoivat sisarusten pyytävän heiltä apua samassa suhteessa kuin he itse pyytävät. Eli sisarukset pyysivät eniten apua niiltä vastaajilta, jotka itsekin pyysivät heiltä apua ja päinvastoin. Tyypillisimpiä avunpyytämistilanteita olivat opiskelu- ja työasiat, muutto, lemmikkienhoito sekä taloudellinen tuki. Näissä tuen muodoissa ei ollut juurikaan eroa miesten ja naisten välillä. Ainoastaan naisvastaajien sisarukset pyysivät heiltä apua miesvastaajien sisaruksia useammin. Se kuinka usein apua pyydettiin vaihteli eri vastaajien kesken viikoittaisesta pariin kertaan vuodessa.

Sekä nais- että miesvastaajat arvostivat sisaruksilta saamaansa apua ja pitivät myös heidän auttamistaan tärkeänä. Hiukan yli puolet naisvastaajista ja hiukan vajaa puolet miesvastaajista koki sisarusten auttamisen luonnolliseksi osaksi perhesuhteita, ja auttaminen tuntui myös mukavalta, kun tiesi, että se voi helpottaa toisen elämää. Myös sisaruksilta saatua apua nämä vastaajat pitivät todella tärkeänä ja usein se helpotti elämää. Toisaalta he arvostivat sisarusten apua myös sen vastavuoroisuuden takia. Sisaruksilta apua pyytäessä ei tarvinnut tuntea jäävänsä kiitollisuuden velkaan, kun voi itse myöhemmin antaa omaa apuaan. Yksi naisvastaajista sanoi:

”On hyvä tietää, että saa apua, eikä jää kiitollisuuden velkaan, sillä vuorotellen autetaan toisiamme eteenpäin.”

Miesvastaajat korostivat naisvastaajia enemmän kuitenkin velvollisuuden ja itsestänselvyyden merkitystä sisarusten auttamisessa. Miesvastaajat kokivat naisia

useammin auttamisen myös stressaavana. Suurin osa miehistä piti avun saamista sisaruksilta jossain mielessä itsestäänselvyytenä. Hiukan yli puolet miehistä oli myös sitä mieltä, että vaikka arvostivatkin sisarusten antamaa apua teoriassa, he turvautuivat siihen ainoastaan joskus tai hyvin harvoin. Nekään miesvastaajat, jotka sanoivat turvautuvansa sisarustensa apuun ainakin joskus, eivät uskoneet sisaruksilta saamansa avun tulevan mihinkään kovin kriittisiin asioihin. Avun pyytämistä ja saamista saattoi estää joidenkin vastaajien kohdalla muun muassa vähäinen yhteydenpito.

Naisvastaajista noin kaksi kolmasosaa koki, että sisaruksista oli ollut apua stressaavissa elämäntilanteissa. Sisaruksilta he olivat saaneet muun muassa keskusteluapua, henkistä tukea ja neuvoja. Miehistä puolestaan vain vajaa kolmannes oli saanut sisaruksiltaan apua stressaavissa elämäntilanteissa. Suurin osa miehistä oli siis sitä mieltä, että sisaruksista ei ole ollut heille konkreettista apua stressaavissa elämäntilanteissa. Yhtenä syynä sille, että miehet eivät kokeneet saaneensa sisaruksiltaan vaikeissa tilanteissa apua saattaa olla se, että he eivät kertoneet sisaruksilleen ongelmistaan kovin avoimesti, jolloin avun saaminenkin on toki mahdotonta.

Pyydettäessä vastaajia vertailemaan ystäviä ja sisaruksia keskenään, kävi ilmi, että naisista ainoastaan kaksi piti ystäviä sisaruksia tärkeämpinä elämässään tällä hetkellä. Yli puolet naisista pitivät sisaruksia selvästi ystäviä tärkeämpinä. Miehistä kuitenkin yksi kolmasosa piti ystäviä sisaruksia tärkeämpinä elämässään tällä hetkellä. Miehistäkin kuitenkin suurin osa piti sisaruksia ystäviä tärkeämpinä. Sekä mies- että naisvastaajat myönsivät kuitenkin pyytävänsä joissain asioissa mieluummin apua ystäviltä kuin sisaruksilta, koska ystävät asuivat usein lähempänä kuin sisarukset. Tässä yhden vastaajan kommentti tähän asiaan:

”Melkein näin on, että pyydän apua ystäviltä. Ystävillä on minun kanssa samankaltainen elämäntilanne. He osaavat auttaa tällä hetkellä paremmin kuin sisarukset.”

Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta naiset sanoivat keskustelevansa kaikkein henkilökohtaisimmista asioista mieluummin ystävien kuin sisarusten kanssa. Miehistä vain noin kaksi kolmasosaa oli tätä mieltä.

Mietittäessä sukupuolen yhteyttä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin voidaan sanoa, että sukupuolten välillä ei ollut

tässä aineistossa suuria eroja. Naiset näyttäsivät tukeutuvan sisaruksiinsa kuitenkin hieman miehiä enemmän ja monipuolisemmissa tilanteissa. Molemmat ryhmät toivat esille sisaruksilta saatavan taloudellisen tuen, mutta naisten vastauksissa korostuivat henkiset asiat miesten vastauksia enemmän. Sukupuolten välillä ei siis ollut havaittavissa suuria eroja tarjotun ja saadun sosiaalisen tuen muodoissa, pieniä painotuseroja pikemminkin. Molemmat ryhmät olivat myös valmiita auttamaan sisaruksiaan tarpeen tullen, mutta miehet asettivat auttamiselle enemmän rajoituksia ja ehtoja kuin naiset. Miehet pyrkivät toimimaan siis naisia itsenäisemmin ongelmatilanteissa ja olivat aika tarkkojakin siitä, missä sisaruksiltaan apua pyytävät tai heitä itse auttavat. Myös verratessaan ystäviä sisaruksiin, piti hiukan suurempi osa miehistä kuin naisista ystäviä sisaruksia tärkeämpinä. Sukupuoli on siis ainakin tähän kyselyyn vastanneiden vastauksien mukaan jossain määrin yhteydessä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin, vaikkakaan erot eivät olleet kovin suuria.

8.3 Sisarusten sukupuoli- ja ikäeron yhteys sosiaalisen tukeen

Tässä luvussa tarkastellaan erikseen sisarusten sukupuoli- ja ikäeron yhteyttä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin.

8.3.1 Sisarusten sukupuolieron yhteys sosiaaliseen tukeen

Myös vastaajien sisarusten sukupuolella, eli sisarussarjan sukupuolijakaumalla näyttäisi olevan yhteys sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin, sillä tämän tutkimuksen vastaajien joukosta siskokset osoittautuivat kaikkein läheisimmiksi, kun taas sisar-veli -parit kaikkein etäisimmiksi. Veljekset asettuivat näiden kahden ääripään välille. Siskoksista lähes kaikki olivat tyytyväisiä suhteeseensa, mutta veljeksistä ainoastaan puolet olivat tätä mieltä. Sisar-veli -pareista jopa hiukan alle puolet oli tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa.

Jopa kaksi kolmasosaa naisvastaajista kertoi siskoilleen omista huolistaan ja murheistaan hyvin avoimesti, ja siskot myös kertoivat heille omista asioistaan. Vain yksi kymmenestä naisesta sanoi, ettei kerro siskoilleen omista asioista lainkaan. Miesvastaajista puolestaan noin puolet sanoi kertovansa veljilleen omista asioistaan

vain jossain määrin tai ei ollenkaan. Lähinnä he kertoivat joistain arkipäiväisistä asioista ja veljet kertoivat heille samassa määrin. Tässä yhden vastaajan kommentti tähän asiaan:

”Jonkin verran/toisinaan, yleensä ns. keveämmistä huolista ja murheista.”

Toinen puoli miesvastaajista sanoi kuitenkin kertovansa veljilleen omista asioistaan melko avoimesti, mutta he olivat kuitenkin hiukan naisvastaajia pidättyväisempiä. Niistä vastaajista, joilla oli vastakkaista sukupuolta olevia sisaruksia ainoastaan neljä kymmenestä sanoi kertovansa sisaruksilleen omista huolistaan ja murheistaan avoimesti, kun taas muut kertoivat sisaruksilleen omista asioistaan ainoastaan joskus tai ei ollenkaan. Sekä veljeksillä että sisar-veli -pareilla tyypillisimpiä asioita, joista he sisaruksilleen kertoivat olivat työ- ja kouluasiat ja muut arkipäivän pikkumurheet.

Veljeksistä kaikki pitivät vanhempien merkitystä melko tärkeänä, sillä heidät koettiin monella tapaa yhdistäväksi tekijäksi. Vanhemmat kertoivat myös sisarusten kuulumisia ja sisaruksia tavattiin pääasiassa juuri vanhempien luona. Sama tilanne oli sisar-veli -pareilla. Siskoksista puolestaan noin puolet oli sitä mieltä, että vanhemmilla ei juurikaan ollut merkitystä heidän sisarussuhteilleen, sillä he järjestivät itse tapaamisensa ja pitivät muutenkin yhteyttä sisaruksiinsa itse. Toinen puoli sanoi kuitenkin vanhemmilla olevan ainakin jossain määrin merkitystä.

Siskokset tapasivat toisiaan pääasiassa melko usein. Suurin osa tapasi heitä lähes päivittäin tai ainakin viikoittain ja muut vähintään kerran kuukaudessa. Veljekset puolestaan tapasivat toisiaan keskimäärin kahdesta kolmeen kertaan kuukaudessa, mutta kaksi vastaajaa sanoi tapaavansa veljiään huomattavasti harvemmin, noin kerran kahdessa kuukaudessa. Sisar-veli -parien kohdalla oli vielä muita ryhmiä enemmän vaihtelua tapaamisten tiiviydessä. Muutama vastaajista sanoi tapaavansa sisaruksiaan jopa viikoittain, samoin muutama tapasi heitä ainoastaan muutaman kerran vuodessa. Pääasiassa sisar-veli -parit tapasivat toisiaan kuitenkin noin kerran kuukaudessa. Kaikille tyypillisimpiä tapaamistilanteita olivat perheen yhteiset matkat, erilaiset juhlat ja kahvihetket tai muut vierailut vanhempien luona. Ainoastaan siskokset tapasivat toisiaan myös yhteisten kahvihetkien muodossa toistensa luona. Veljeksillä tapaamisiin liittyi myös yhteiset harrastukset. Tässä yhden siskoksia edustavan vastaajan vastaus tähän asiaan:

”Tapaan siskojani liikunnan parissa esim. jumpassa, lenkillä. Järjestämme välillä sisarusten illan, kaksoissisareni ja vuotta vanhemman siskon kanssa näemme myös opiskelun merkeissä, koska opiskelemme samaa pääainetta.”

Kaikki vastaajat pitivät sisaruksiinsa yhteyttä keskimäärin pari kertaa kuussa. Siskokset pitivät yhteyttä kaikkein tiiviimmin, sillä heistä valtaosa sanoi pitävänsä yhteyttä useita kertoja viikossa. Veljeksistä suurin osa piti yhteyttä sisaruksiinsa noin kerran viikossa. Sisar-veli -parit pitivät vähiten yhteyttä, sillä he olivat ainoa ryhmä, jonka joukosta löytyi vastaajia, jotka sanoivat pitävänsä yhteyttä sisaruksiinsa todella harvoin. Toki osa sisar-veli -pareistakin piti yhteyttä tiiviimmin, keskimäärin kuitenkin 1-2 kertaa kuukaudessa. Vähäistä yhteydenpitoa selitettiin lähinnä luonne- ja sukupuolieroilla sekä kiireellä.

Naisvastaajat olivat myös muita valmiimpia pyytämään apua siskoiltaan monenlaisissa tilanteissa. Tyypillisimpiä tilanteita olivat neuvot opiskelussa, muuttoapu sekä neuvot elämäntilanteeseen tai ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Tässä yhden naisvastaajan kommentti tähän asiaan:

” Ihan kaikessa niin iloisissa kuin surullisissa asioissa.”

Suurin osa miesvastaajista puolestaan oli valmiita pyytämään apua veljiltään, mutta tilanteet rajoittuivat lähinnä kuitenkin arkisiin askareisiin, kuten muuttoon, raha-asioihin ja perheeseen/vanhempiin liittyviin asioihin. Suurin osa sisar-veli -pareista puolestaan oli valmiita kääntymään sisarustensa puoleen lähinnä arkisissa asioissa, joissa uskoivat sisarusten voivan auttaa.

Kaikki naisvastaajat olivat valmiita auttamaan siskojaan tilanteessa kuin tilanteessa, jos siskot apua tarvitsivat. Tällaisia tilanteita voisivat olla muun muassa opiskeluongelmat ja ihmissuhdeasiat, mutta myös muuttoapu. Myös veljekset ja sisar-veli -parit olivat valmiita auttamaan sisaruksiaan monenlaisissa tilanteissa, mutta kuitenkin rajallisemmin kuin naisvastaajat. Nämä vastaajat korostivat myös omien mahdollisuuksiensa ja resurssiensa rajallisuutta. Heidän mielestään sisarusten oli myös itse pyydettävä apua, ja todella tarvittava sitä.

Naisvastaajista suurin osa sanoi siskojen myös pyytävän heiltä apua monenlaisissa tilanteissa aika usein. Tyypillisimmin siskot olivat pyytäneet apua opiskeluongelmissa, ihmissuhdeongelmissa ja ihan arkipäivän askareissa. Myös veljet pysyivät miesvastaajien mukaan heiltä apua ainakin silloin tällöin. Lähinnä veljien

avuntarve oli liittynyt muuttoon, lasten hoitoon, erilaisiin talkoisiin ja tekniikkaan, mutta myös perheeseen liittyvissä ongelmatilanteissa saattoivat veljekset tukeutua toisiinsa. Ne vastaajat, joilla oli vastakkaista sukupuolta olevia sisaruksia sanoivat sisarusten pyytävän heiltä apua lähinnä käytännön asioissa, kuten koulutehtävissä tai työasioissa. Avunpyynnöt olivat kuitenkin harvinaisempia kuin siskoksilla tai veljeksillä.

Kaikki siskokset ja suurin osa veljeksistä ja sisar-veli -pareista koki sisarusten auttamisen tärkeäksi. Auttaminen ilahdutti sekä auttajaa että autettavaa ja toi hyvän mielen. Osasta miesvastaajia veljien auttaminen tuntui kuitenkin lähinnä velvollisuudelta ja joskus jopa stressaavalta. Samoin osa sisar-veli -pareja edustavista vastaajista sanoi auttavansa sisaruksiaan lähinnä siksi, että voi itse tarvitessaan pyytää apua helpommin. Myös sisaruksilta saatua apua suurin osa vastaajista piti tärkeänä. Avun saaminen tuntui mukavalta välittämiseltä ja auttoi jaksamaan. Sisaruksilta saadun avun turvin ratkesivat ongelmatkin usein helpommin. Etenkin naisvastaajat kokivat siskoiltaan saamansa avun tärkeäksi. Osa miesvastaajista piti kuitenkin saamaansa apua jossain määrin itsestäänselvyytenä, eikä apu useinkaan tullut mitenkään kriittisiin asioihin. Myös sisar-veli -parit kokivat muita voimakkaammin sisarusten auttamisen välineellisen arvon, eli arvostivat sisaruksiltaan saamaansa apua lähinnä sen vastavuoroisuuden takia.

Suurin osa naisvastaajista koki myös siskoista olleen apua stressaavissa elämäntilanteissa, sillä heidän kanssa oli voinut keskustella asioista avoimesti. Tässä yhden vastaajan mielipide tähän:

”On. Hän on nähnyt asioissa hyviä ja positiivisia puolia, jolloin on itsekkin piristynyt.”

Miesvastaajista noin puolelle veljistä oli ollut ainakin joskus apua stressaavissa elämäntilanteissa, mutta vastaavasti toiselle puolelle ei veljistä ollut apua ollut. Sisar-veli -pareista vain muutama koki sisaruksista olleen apua stressaavissa elämäntilanteissa.

Pyydettäessä vastaajia vertailemaan ystäviä ja sisaruksia keskenään, sanoi suurin osa vastaajista, joko että sisarukset ovat tärkeämpiä kuin ystävät, tai että ystävät ja sisarukset ovat yhtä tärkeitä. Kustakin ryhmästä löytyi ainoastaan yksi vastaaja, jonka mielestä ystävät olivat sisaruksia tärkeämpiä hänen elämässään tällä

hetkellä. Noin puolet kaikista vastaajista oli myös sitä meiltä, että kertovat asioistaan mieluummin tai ainakin yhtä mieluummin sisaruksille kuin ystäville. Ne vastaajat, jotka sanoivat kertovansa mieluiten asioistaan ystävilleen, edustivat pääasiassa sisar-veli -pareja, eli samaa sukupuolta olevat sisarukset kokivat kertovansa toisilleen omista asioistaan avoimemmin ja turvautuvansa vähemmän ystävien apuun. Kaikista kolmesta ryhmästä löytyi kuitenkin vastaajia, jotka sanoivat keskustelelevansa joistain asioista mieluummin ystävien kuin sisarusten kanssa. Selvästi eniten näin vastanneita oli kuitenkin sisar-veli -parien keskuudessa, sillä heistä lähes kaikki olivat tätä mieltä. Muista kahdesta ryhmästä näin vastanneita löytyi muutama kummastakin. Asioista, joista kerrotaan mieluummin ystäville kuin sisaruksille tyypillisimpiä olivat seksuaalisuuteen liittyvät asiat ja muut kaikkein henkilökohtaisimmat asiat.

8.3.2 Sisarusten ikäeron yhteys sosiaaliseen tukeen

Kun vastaajat jaettiin ryhmiin heidän ja heidän sisarustensa ikäeron mukaan havaittiin, että ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia kokivat sisaruksensa läheisemmiksi, kun taas ne vastaajat, joilla oli nuorempia sisaruksia kokivat sisarussuhteensa etäisemmiksi. Tässä sellaisen vastaajan kommentti tähän aiaan, jolla on samanikäisiä sisaruksia:

”Läheinen suhde, jossa voimme keskustella melko avoimesti, tosin tapaamme kasvoitusten harvoin, jolloin emme ole osallisina toistemme arjessa.”

Ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia kertoivat pääasiassa sisaruksilleen omista asioistaan avoimesti ja sisarukset kertoivat myös heille ainakin joistain asioista. Toki heidänkin joukosta löytyi niitä, jotka eivät kertoneet sisaruksilleen omista asioistaan ainakaan kovin avoimesti. Vastaavasti ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia kertoivat sisaruksilleen omista huolistaan ja murheistaan jonkin verran, lähinnä kuitenkin opiskeluun tai työhön liittyvistä arkisista murheista. Sisarukset kertoivat heille myös samassa määrin, ei siis mistään kovin intiimeistä jutuista. Ne vastaajat puolestaan, joilla oli nuorempia sisaruksia kertoivat heille omista asioistaan pääasiassa jonkin verran, osa ei juurikaan ja sisarukset kertoivat heille samassa määrin.

Kysyttäessä vastaajilta heidän vanhempiansa merkityksestä sisarussuhteille suurin osa sanoi, että vanhemmat kertovat kuulumisia, järjestävät tapaamisia ja ovat muutenkin tärkeä yhdistävä tekijä. Ainoastaan osa niistä vastaajista, joilla oli nuorempia tai samanikäisiä sisaruksia sanoi, että vanhemmilla ei ole juurikaan merkitystä heidän sisarussuhteilleen, vaan he pitävät yhteyttä sisaruksiinsa vanhemmista riippumatta.

Ne vastaajat, joilla oli nuorempia sisaruksia tapasivat heitä kaikista harvimmin, keskimäärin kerran kuussa. Toki näidenkin vastaajien joukosta löytyi muutama, joka tapasi sisaruksiaan viikoittain, mutta enemmän oli niitä, jotka tapasivat sisaruksiaan muutaman kerran vuodessa. Samanikäiset sisarukset tapasivat toisiaan vastaavasti melko usein, keskimäärin kerran viikossa. Osa näistäkin vastaajista tapasi sisaruksiaan todella harvoin, mutta suuri osa tapasi kuitenkin heitä vähintään kerran viikossa. Ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia tapasivat heitä keskimäärin kerran kahdessa viikossa, mutta samoin kuin muissa ryhmissä myös näistä osa tapasi sisaruksiaan useammin ja osa harvemmin. Vanhempien luona vierailujen lisäksi sisaruksia tavattiin lähinnä opiskelun, harrastusten ja kyläilyn merkeissä.

Tiiviimmin yhteyttä sisaruksiinsa pitivät ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia. He soittelivat tai laittoivat sähköpostia sisarustensa kanssa keskimäärin useita kertoja viikossa. Harvimmillaankin he pitivät yhteyttä sisaruksiinsa noin kerran kuukaudessa. Toiseksi eniten yhteyttä sisaruksiinsa pitivät ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia. He soittelivat sisarustensa kanssa keskimäärin kerran viikossa. Tässä yhden vastaajan vastaus tähän asiaan:

”Viikoittain soitellaan jos ei olla nähty hiljattain.”

Ne vastaajat puolestaan, joilla oli nuorempia sisaruksia pitivät yhteyttä heihin vähiten, keskimäärin noin pari kertaa kuukaudessa. Heidän joukossaan oli myös muutama sellainen, joka sanoi, ettei juurikaan pidä yhteyttä sisaruksiinsa. Vähäistä yhteydenpitoa selitettiin lähinnä ikaerolla ja yhteisten kiinnostuksen kohteiden puutteella.

Ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia olivat valmiita pyytämään sisaruksiltaan apua oikeastaan tilanteessa kuin tilanteessa, muun muassa muutossa, ruoanlaitossa, opiskelu- ja työongelmissa sekä tietotekniikkaan liittyvissä

ongelmissa, mutta myös ihmissuhdeasioissa. Ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia olivat toki myös valmiita pyytämään apua sisaruksiltaan, mutta he olivat ehkä hiukan valikoivampia siinä millaisissa tilanteissa apua pyysivät. Tyypillisimpiä tilanteita, joissa he saattoivat pyytää apua sisaruksiltaan olivat työhön, perheeseen, tietotekniikkaan, muuttoon ja taloudellisiin vaikeuksiin liittyvät asiat. Nuoremmilta sisaruksilta ei puolestaan oltu kovin valmiita pyytämään apua, sillä vastaajat eivät välttämättä oikein uskoneet heidän kykyynsä auttaa. Nuorempia sisaruksia ei myöskään haluttu huolestuttaa omilla ongelmilla.

Suurin osa vastaajista oli valmiita auttamaan sisaruksiaan heidän apua tarvitessaan. Ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia olivat valmiita auttamaan sisaruksiaan missä tahansa, missä he apua pyytävät, kuten esimerkiksi muutossa, sydänsuruissa ja raha-asioissa. Suurin osa niistä vastaajista, joilla oli vanhempia sisaruksia oli myös valmiita auttamaan sisaruksiaan kaikessa mahdollisuuksien mukaan, kunhan ne liittyivät rehelliseen toimintaan. Nämä vastaajat asettivat auttamiselleen kuitenkin hiukan enemmän ehtoja kuin ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia. Kaikkien sisarukset myös pyysivät apua ainakin jossain määrin. Tavallisimmin vastaajat olivat joutuneet auttamaan sisaruksiaan muutoissa, raha-asioissa, opiskeluongelmissa ja lemmikkien hoidossa.

Suurin osa vastaajista koki sisarusten auttamisen tärkeäksi osaksi perhesuhteita, ja auttaminen toi yleensä itsellekin hyvän mielen. Yksi miesvastaajista kuvasi auttamisen merkitystä seuraavasti:

”Se on tärkeää, koska sisarukset eivät välttämättä kehtaa puhua kaikista asioista vanhemmille.”

Ne vastaajat, joilla oli vanhempia tai nuorempia sisaruksia kokivat auttamisen kuitenkin muita useammin velvollisuudeksi ja jossain mielessä myös stressaavaksi, jos itselläkin oli paljon kiireitä, eikä apua olisi oikein ehtinyt antaa. Sisaruksilta saatua apua arvostivat vastaavasti eniten ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia. Avun he kokivat mukavaksi välittämiseksi, eikä sisarusten kohdalla tarvinnut pelätä jäävänsä kiitollisuudenvelkaan. Ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia arvostivat myös sisarusten apua, vaikkeivät siihen kovin usein turvautuneetkaan. Heille sisarusten tarjoama apu ei myöskään ollut tullut mihinkään kovin kriittisiin asioihin. Ne vastaajat, joilla oli nuorempia sisaruksia arvostivat

heidän apuaan lähinnä ajatuksen tasolla, sillä käytännössä monille heistä sisaruksista ei juurikaan ollut apua ollut.

Vaikka kaikista vastaajaryhmistä löytyikin niitä vastaajia, joille sisaruksista oli ollut apua stressaavissa elämäntilanteissa, oli heitä eniten niiden joukossa, joilla oli samanikäisiä sisaruksia. Sisarukset olivat muun muassa kuunnelleet, lohduttaneet ja antaneet hyviä neuvoja. Muiden ryhmien edustajat eivät kokeneet saaneensa sisaruksilta apua samassa määrin, ja vähiten apua kokivat saaneensa ne vastaajat, joilla oli nuorempia sisaruksia, vaikka muuta ajateltavaa nuoremmatkin sisarukset kyllä saattoivat antaa.

Vastaajien vertaillessa sisaruksia ja ystäviä keskenään ei kovin moni asettanut ystäviä sisaruksia tärkeämmäksi. Kaikista ryhmistä kuitenkin muutama oli tätä mieltä. Ne vastaajat, joilla oli samanikäisiä sisaruksia olivat kuitenkin vahvimmin sitä mieltä, että sisarukset ovat tärkeämpiä tai vähintään yhtä tärkeitä kuin ystävät. Ne vastaajat, joilla oli vanhempia sisaruksia pitivät ystäviä ja sisaruksia yhtä tärkeinä. Kaikista ryhmistä kuitenkin osa vastaajista pyysi mieluummin apua ystäviltä kuin sisaruksilta ainakin joissain asioissa, eikä tässä ollut juurikaan eroa eri ryhmien välillä. Monet vastaajista sanoivat kuitenkin voivansa pyytää apua yhtä hyvin ystäviltä kuin sisaruksilta. Kaiken kaikkiaan monet sanoivat myös keskustelewansa joistakin asioista luontevammin ystävien, etenkin parhaiden ystävien kanssa. Erityisesti ne vastaajat, joilla oli nuorempia sisaruksia olivat tätä mieltä.

Vertailtaessa tähän kyselyyn vastanneiden vastauksia sen mukaan, minkä ikäisiä sisaruksia heillä on, voitiin huomata, että sisarusten välinen ikäero oli ainakin jonkin verran yhteydessä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Siinä missä samanikäisiin sisaruksiin oltiin valmiita tukeutumaan aika henkilökohtaisissakin asioissa, ei nuoremmilta sisaruksilta pyydetty apua muuten kuin joissain käytännön asioissa. Sisaruksia oltiin kuitenkin valmiita auttamaan kaikissa tilanteissa ikäerosta riippumatta. Ainoastaan samanikäisiltä, ja jossain määrin myös vanhemmilta sisaruksilta olivat vastaajat saaneet apua myös stressaavissa elämäntilanteissa. Sisarusten iästä riippumatta sisarussuhdetta arvostettiin siinä missä ystävyysuhdettakin, vaikka joistain henkilökohtaisista asioista koettiin voitavan keskustella ystävien kanssa luontevammin.

8.4 Sisarusten lukumäärän yhteys sosiaaliseen tukeen

Ne vastaajat, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän näyttäisivät olevan kaikkein tyytyväisimpiä sisarussuhteisiinsa ja he pitivät tiiviisti yhteyttä sisaruksiinsa. Kaikki sisarukset olivat heille läheisiä, mutta joidenkin sisarusten kanssa he olivat tekemisissä useammin kuin toisten. Tässä esimerkkinä yhden vastaajan mielipide suhteestaan sisaruksiinsa:

”Kaikista lähimmät välini ovat 24v ja 23v siskoihin, koska näemme usein. Pikkuveljen kanssa tulen hyvin toimeen. Soitellaan usein ja pystymme juttelemaan kaikista asioista. Myös vanhimman siskon kanssa välit ovat ok.”

Puolestaan niistä vastaajista, joilla oli yksi tai kaksi sisarusta suurimman osan mielestä heidän sisarussuhteensa olivat melko tiiviit ja läheiset, mutta he eivät pitäneet sisaruksiinsa yhteyttä kovin säännöllisesti. Molempien näiden ryhmien joukosta löytyi myös niitä, joiden sisarussuhteet olivat etäisemmät.

Eniten omista huolistaan ja murheistaan sisaruksilleen kertoivat ne vastaajat, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän. Heistä suurin osa kertoi asioistaan hyvin avoimesti ja myös sisarukset kertoivat heille mielellään omista asioistaan. Niistä vastaajista, joilla oli kaksi sisarusta puolestaan vain muutama sanoi kertovansa sisaruksilleen asioistaan avoimesti. Heistä kuitenkin moni sanoi kertovansa sisaruksilleen joistain asioista ja sisarusten kertovan heille samassa suhteessa. Sama tilanne oli myös niiden vastaajien kohdalla, joilla oli yksi sisarus. Hekin kertoivat sisaruksilleen pääasiassa ainoastaan joistain arkisista asioi, jos ollenkaan.

Vastaajien joukosta vanhempien roolia sisarussuhteille korostivat kaikkein vähiten ne vastaajat, joilla oli sisaruksia kolme tai enemmän. Heistä noin puolen mielestä vanhemmilla ei ollut mitään merkitystä heidän sisarussuhteilleen, sillä he tapasivat sisaruksiaan usein ja pitivät tiiviisti yhteyttä heihin. Muut ryhmät kokivat vanhempien merkityksen suuremmaksi, vaikka osa isoista perheistäkin tulevista oli toki sitä mieltä, että vanhemmilla on merkitystä. Lähinnä vanhemmat koettiin monella tapaa yhdistäväksi tekijäksi.

Suurin osa kaikista vastaajista sanoi tapaavansa sisaruksiaan melko säännöllisesti. Määrät vaihtelivat kuitenkin melko paljon eri vastaajien välillä. Eniten sisaruksiaan tapasivat ne vastaajat, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän. Heillä

tapaamisia kertyi keskimäärin 1-2 viikossa. Vähiten sisaruksiaan tapasivat ne vastaajat, joilla oli yksi sisarus, keskimäärin kerran kuussa, eli melko usein hekin. Ne vastaajat, joilla oli kaksi sisarusta tapasivat heitä noin joka toinen viikko. Tyypillisimmät tapaamistilanteet vaihtelivat osittain sen mukaan kuinka usein sisaruksia tavattiin. Ne, jotka tapasivat sisaruksiaan usein viettivät heidän kanssaan aikaa muun muassa yhteisten harrastusten parissa, tai opiskelujen merkeissä. Heille myös yhteinen ajanvietto, kahvihetket ja ostoksilla käyminen kuuluivat sisarussuhteisiin. Muilla tapaamiset rajoittuivat lähinnä vanhempien luona vierailuun ja muihin perheen yhteisiin tapahtumiin, kuten esimerkiksi jouluun.

Muuten sisarukset pitivät yhteyttä keskenään vaihtelevasti. Ne vastaajat joilla oli paljon sisaruksia pitivät heihin myös yhteyttä kaikkein tiiviimmin, noin kaksi kertaa viikossa. Ne vastaajat, joilla oli kaksi sisarusta pitivät yhteyttä sisaruksiinsa toisiksi eniten eli noin kerran viikossa. Vähiten yhteyttä sisaruksiinsa pitivät ne vastaajat, joilla oli yksi sisarus. Kahdesta jälkimmäisestä ryhmästä löytyi kuitenkin myös sellaisia vastaajia, jotka pitivät yhteyttä sisaruksiinsa vain muutaman kerran vuodessa. Vähäistä yhteydenpitoa selitettiin muun muassa kiireellä ja saamattomuudella, mutta myös luonne eroilla.

Ne vastaajat, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän olivat valmiita pyytämään apua sisaruksiltaan tilanteessa kuin tilanteessa, niin iloisissa kuin surullisissakin asioissa. Esimerkiksi muuttoapu, ruoanlaittoapu ja apu erilaisissa opiskeluun liittyvissä ongelmissa olivat sellaisia, joissa he olivat valmiita pyytämään apua. Myös ne vastaajat, joilla oli kaksi sisarusta olivat valmiita tukeutumaan sisarustensa apuun monenlaisissa eri tilanteissa. Tällaisia tilanteita olivat muun muassa muutto, raha-asiat, opiskeluun liittyvät ongelmat ja ongelmat vanhempien kanssa. Vaikka myös monet niistä vastaajista, joilla oli vain yksi sisarus olivat valmiita pyytämään apua sisaruksiltaan sitä tarvitessaan, heidän joukossaan oli muita ryhmiä enemmän niitä vastaajia, jotka eivät olleet valmiita pyytämään sisaruksiltaan apua ainakaan kovin suuressa määrin.

Kaikki vastaajat olivat melko valmiita auttamaan sisaruksiaan tilanteessa kuin tilanteessa, mutta ne vastaajat, joilla oli vain vähän sisaruksia asettivat enemmän ehtoja auttamiselleen. Eniten vastaajien välillä oli eroja siinä, kuinka usein sisarukset heiltä todella apua pyysivät. Niiltä vastaajilta, joilla oli kolme sisarusta tai

enemmän pyysivät sisarukset apua eniten, eli aina kun tarvitsivat, mikä tarkoitti aika usein. Tässä yhden vastaajan vastaus tähän asiaan:

”Yleensä olen valmis auttamaan heitä tilanteessa kuin tilanteessa. Kyllä (he myös pyytävät) liittyen ihan käytännön elämään esim. muuttoapua, kissanhoitoapua, kuukaudessa 2/3 kertaa.”

Muiden ryhmien osalta sisarusten avunpyynnöt olivat vähäisempiä, mikä on toki ihan luonnollista, kun sisaruksiakin on vähemmän.

Suurin merkitys sisarusten auttamisella oli niille vastaajille, joilla oli sisaruksia kolme tai enemmän. Heistä oli mukavaa, että sisarukset luottivat heihin. He auttoivat mielellään niin sisaruksia kuin ystäviäkin ja kokivat, että on mukavaa voida helpottaa toisten elämää. Niille vastaajille, joilla oli sisaruksia yksi tai kaksi oli sisarusten auttaminen toki myös tärkeää, mutta osalle heistä auttaminen oli lähinnä itsestään selvyys, osalle jopa velvollisuus. Niille vastaajille, joilla oli useampia sisaruksia myös sisaruksilta saadulla avulla oli suuri merkitys, sillä sisarukset pelastavat heidät usein monesta ongelmasta. He kokivat myös, että sisaruksilta oli mielekkäämpää pyytää apua, kun saattoi olla rehellisesti oma itsensä tilanteessa kuin tilanteessa. Muutkin vastaajat toki arvostivat sisaruksilta saamaansa apua, mutta heille se ei ollut niin tärkeässä roolissa kuin niille, joilla oli paljon sisaruksia. He pitivät avunsaamista usein yhtäläillä itsestään selvyutenä kuin avun antamistakin.

Ainoastaan niille vastaajille, joilla oli kolme sisarusta tai enemmän oli sisaruksista ollut selvästi apua stressaavissa elämäntilanteissa, sillä sisarukset kuuntelivat, lohduttivat ja auttoivat kykyjensä mukaan. He kokivat saaneensa sisaruksilta myös hyviä neuvoja. Muista vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että sisaruksista ei ollut ainakaan mitään konkreettista apua ollut. Osa sanoi kuitenkin sisarusten antavan muuta ajateltavaa ja auttavan sitä kautta.

Kun vastaajia pyydettiin vertailemaan keskenään sisaruksiaan ja ystäviään oli suurin osa kaikista vastaajista joko sitä mieltä, että molemmat ovat tärkeitä tai että sisarukset ovat tärkeämpiä. Ainoastaan muutama niistä vastaajista, joilla oli yksi sisarus olivat sitä mieltä, että ystävät ovat sisaruksia tärkeämpiä heidän elämässään tällä hetkellä. Tässä yhden näistä mielipide tähän asiaan:

”Ovat, monelle ystävälle voin puhua henkilökohtaisemmista asioista kuin veljelle. Pyydän myös helpommin apua ystäviltä kuin veljeltä”

Apua vastaajat olivat pääasiassa valmiita pyytämään sekä sisaruksilta että ystäviltä, osa mieluummin ystäviltä osa sisaruksilta. Osa vastaajista sanoi kuitenkin keskustelewansa joistain henkilökohtaisimmista asioista mieluummin ystävien kuin sisarusten kanssa. Näin oli etenkin niiden vastaajien kohdalla, joilla oli vähän sisaruksia, sillä monet niistä vastaajista, joilla oli paljon sisaruksia kokivat ainakin osan sisaruksistaan myös parhaimmiksi ystävikseen.

Tämän tutkimuksen aineiston pohjalta näyttäisi siltä, että sisarusten määrällä on ainakin jonkin verran yhteyttä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Mitä vähemmän sisaruksia vastaajilla oli, sitä heikommin he näyttivät tukeutuvan sisarustensa apuun ongelmatilanteissa. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sitä, että isosta sisarusparvesta löytyy yleensä ainakin yksi sisarus, johon välit ovat läheiset, ja jolle voi kertoa omista asioistaan. Toisaalta siinä, että on paljon sisaruksia voi olla myös huonoja puolia, kun avuntarvitsijoitakin on paljon enemmän.

Vaikka pienistä perheistä tulevat eivät olleetkaan kovin valmiita pyytämään apua sisaruksiltaan, he olivat silti ainakin lähes yhtä innokkaita itse auttamaan sisaruksiaan. Toisin kuin suurista perheistä tulevat vastaajat, pienistä perheistä tulevat vastaajat asettivat kuitenkin enemmän ehtoja sisarusten auttamiselle. Itse tuen muodoissa ei juuri ollut eroa eri ryhmien välillä. Sisaruksia oltiin valmiita auttamaan sisarusten määrästä riippumatta samoissa asioissa, jos ylipäättään ollenkaan. Kuitenkin se, millaisissa tilanteissa apua oltiin itse valmiita ottamaan vastaan, vaihteli eri ryhmien välillä. Ne vastaajat, joilla oli ainoastaan yksi sisarus, vastasivat useimmin, että eivät halua ottaa apua vastaan ollenkaan, tai ainakaan missään kovin henkilökohtaisissa asioissa. Isoista perheistä tulevat vastaajat olivat puolestaan valmiita tukeutumaan sisarustensa apuun oikeastaan tilanteessa kuin tilanteessa. Isoista perheistä olevat vastaajat näyttivät korostavan muita enemmän myös sisarusten merkitystä suhteessa ystäviin.

8.5 Sisarusten asuinpaikkojen yhteys sosiaaliseen tukeen

Tähän tutkimukseen vastanneista tyytyväisimpiä sisarussuhteisiinsa olivat ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla, sillä heistä neljä viidestä oli tätä mieltä. He myös kokivat suhteensa läheisiksi ja avoimiksi. Toiseksi

tyytyväisempiä sisarussuhteisiinsa olivat ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona. Heilläkin oli pääasiassa hyvät välit sisarustensa kanssa ja he olivat myös tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa. Jotain pientä kinastelua heidän ja sisarusten välillä saattoi silloin tällöin ilmetä, mutta muuten välit olivat hyvät. Ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat heidän kanssaan eri paikkakunnalla kokivat muita useammin sisarussuhteensa etäisiksi. Hekin olivat kuitenkin melko tyytyväisiä sisarussuhteisiinsa, vaikkeivät nähneetkään sisaruksiaan kovin usein. Ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla olivat luonnollisesti myös eniten ja säännöllisimmin tekemisissä sisarustensa kanssa. Muut vastaajat sanoivat sisarusten tapaamisen vähentyneen välimatkasta johtuen, mikä osaltaan oli vaikuttanut myös sisarussuhteiden läheisyyteen.

Suurin osa niistä vastaajista, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla kertoi sisaruksilleen he omista huolistaan ja murheistaan hyvin avoimesti, ja sisarukset kertoivat myös heille omista asioistaan avoimesti. Myös niistä vastaajista, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona kertoi suurin osa sisaruksilleen omista asioistaan ainakin jonkin verran, joistain arkipäiväisistä huolista. Vain muutama vastaajista sanoi, ettei kerro sisaruksilleen omista asioistaan lainkaan. Niiden vastaajien joukossa, jotka asuivat sisarustensa kanssa eri paikkakunnalla oli yhtä paljon sekä niitä, jotka kertoivat sisaruksilleen omista asioistaan ainakin jossain määrin kuin niitä, jotka eivät kertoneet sisaruksilleen omista asioistaan juuri lainkaan.

Vanhemmilla oli vähiten merkitystä vastaajien ja heidän sisarustensa väliselle suhteelle niiden vastaajien mielestä, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla, koska he pitivät tiiviisti yhteyttä keskenään. Tässä yhden vastaajan vastaus tähän kysymykseen:

”Vanhemmilla ei ole merkitystä sisarussuhteisiini. Olen usein yhteydessä sisaruksiini, eikä vanhempien tarvitse kertoa kuulumisia tai järjestää tapaamisia.”

Muut vastaajat näkivät vanhempien merkityksen ainakin jossain määrin tärkeänä, sillä he tapasivat sisaruksiaan usein vanhempien luona ja vanhemmat kertoivat myös sisarusten kuulumisia. Etenkin ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona olivat tätä mieltä.

Useimmin ja säännöllisimmin sisaruksiaan tapasivat ne vastaajat, jotka asuivat heidän kanssaan samalla paikkakunnalla. Tapaamisia kertyi yleensä useita viikossa ja he olivat tämän lisäksi yhteydessä sisaruksiinsa puhelimitse lähes päivittäin. Tyypillisimpiä tapaamistilanteita olivat yhteiset harrastukset tai muu yhteinen toiminta. Myös yhteiset kahvihetket sisarusten kanssa kuuluivat näiden vastaajien arkeen. Myös suurin osa niistä vastaajista, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona tapasi sisaruksiaan melko säännöllisesti, mutta tapaamiset liittyivät usein vanhempien luona vierailuun, ei niinkään pelkästään haluun tavata sisaruksia. Vähiten sisaruksiaan tapasivat ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa eri paikkakunnalla ja heilläkin tapaamiset liittyivät pääasiassa vanhempien luona vierailuun erilaisina loma-aikoina tai muihin perheen yhteisiin tapaamisiin. Myös ne vastaajat, jotka asuvat sisarustensa kanssa eri paikkakunnalla ja joiden sisarukset asuvat vielä vanhempien luona pitivät yhteyttä sisaruksiinsa puhelimitse melko usein, keskimäärin kaksi kertaa kuukaudessa. Näiden vastaajien joukossa oli kuitenkin myös sellaisia, jotka pitivät sisaruksiinsa yhteyttä todella harvoin. Vähän sisaruksiinsa yhteyttä pitävät vastaajat selittivät sitä lähinnä pitkällä välimatkalla ja kiireellä.

Suurin osa vastaajista oli valmiita pyytämään apua sisaruksiltaan ainakin joissain tilanteissa. Niille vastaajille, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla tyypillisimpiä avunpyyntötilanteita olivat ihmissuhde ongelmat, muutto, opiskeluasiat ja taloudellinen tuki. Muut vastaajat olivat tässä asiassa aika samoilla linjoilla keskenään, eli he voisivat pyytää apua lähinnä arkisissa askareissa, kuten muutossa ja lemmikkien hoidossa, mutta myös raha-asioissa ja perheeseen liittyvissä ongelmatilanteissa.

Vastaajat olivat myös valmiita auttamaan sisaruksiaan niissä samoissa asioissa, joissa olivat itse valmiita apua pyytämään. Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että sisarusten oli todella tarvittava apua ja myös itse pyydettyä sitä. Nämäkin vastaajat sanoivat kuitenkin auttavansa omien resurssiensa mukaan. Nämä vastaajat olivat lähinnä niitä, jotka asuivat sisarustensa kanssa eri paikkakunnalla.

Ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat heidän kanssaan samalla paikkakunnalla kokivat muita vastaajia useammin sisarusten pyytävän heiltä apua. Sisarusten avunpyynnöt liittyivät usein kuitenkin jonkinlaiseen neuvomiseen, arkisiin asioihin, mutta myös muuttoon ja raha-asioihin. Myös suurin osa muista vastaajista

oli sitä mieltä, että sisarukset pyytävät heiltä apua ainakin silloin tällöin. Lähinnä avunpyynnöt liittyivät kuitenkin opiskelussa neuvomiseen, rahan lainaamiseen ja arkisissa asioissa, kuten esimerkiksi muutossa avustamiseen. Kaiken kaikkiaan ainoastaan muutama vastaaja oli sitä mieltä, että sisarukset eivät pyytäneet heiltä apua juuri koskaan.

Sisarusten auttamista kaikki pitivät kuitenkin tärkeänä, ainakin teoriassa. Sekä ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona että ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat eri paikkakunnalla kokivat kuitenkin muita useammin avun antamisen stressaavaksi ja lähinnä velvollisuudeksi. Sisaruksilta saamaansa apua hekin kuitenkin arvostivat, vaikkei heistä moni sitä sanonut tarvitsevansaakaan. Eniten sisaruksilta saamaansa apua arvostivat ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla, sillä heidän mielestään apu oli usein korvaamatonta ja todella tarpeellista.

Ainoastaan ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla kokivat sisaruksista olleen heille apua stressaavissa elämäntilanteissa. Tässä yhden vastaajan kommentti tähän kysymykseen:

”Kyllä (on ollut apua). Joskus saatetaan piristää huumorin keinoin tai sitten olla vain tukena ja ehkä veljet kertoo omista kokemuksistaan ja miten ne on selvinneet tilanteista.”

Muut vastaajat eivät kokeneet saaneensa sisaruksiltaan apua stressaavissa elämäntilanteissa. Koska vielä vanhempien luona asuvat sisarukset olivat myös vastaajia nuorempia, heillä ei uskottu olevan tarpeeksi kokemusta stressaavista asioista voidakseen auttaa. Ne vastaajat, joiden sisarukset asuivat heidän kanssaan eri paikkakunnalla eivät useinkaan kertoneet sisaruksilleen omista asioista niin paljon, että apua olisi ollut mahdollista saada.

Pyydettäessä vastaajia vertailemaan keskenään sisaruksia ja ystäviä, oli suurin osa heistä sitä mieltä, että molemmat ovat tärkeitä. Niiden vastaajien, joiden sisarukset asuivat heidän kanssaan samalla paikkakunnalla, mielestä ystävät eivät olleet sisaruksia tärkeämpiä heidän elämässään tällä hetkellä, vaan molemmilla oli merkitystä. He pystyivät pyytämään apua yhtä helposti sekä sisaruksilta että ystäviltä ja kertoivat myös molemmille asioistaan yhtä avoimesti.

Myös niille vastaajille, joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona olivat sisarukset ja ystävät periaatteessa yhtä tärkeitä, eikä heitä vastaajien mielestään

voinut edes vertailla keskenään. He kuitenkin myönsivät, että ystävät olivat tällä hetkellä usein lähempänä, koska asuivat samalla paikkakunnalla, kun taas sisarukset asuivat kauempana. Tämä ilmeni lähinnä arkisissa tilanteissa, jolloin vastaajat turvautuivat ystävien apuun sisaruksia todennäköisemmin. Kyse ei siis kuitenkaan ollut siitä, että ystävät olisivat tärkeämpiä, vaan ainoastaan käytännön sanelemasta asiasta. Tässä yhden vastaajan vastaus tähän asiaan:

”Eivät ainakaan tunne tasolla (ole tärkeämpiä). Jos taas ajatellaan jokapäiväisiä toimintoja ja kanssakäymistä sekä asioiden sujumista (konkreettista apua) tai henkilökohtaisia keskusteluja niin tällöin ystävät ovat näiden asioiden suhteen tällä hetkellä tärkeämpiä.”

Tästä syystä he pyysivät myös apua helpommin ystäviltä kuin sisaruksilta, koska kokivat avunpyytämisen puhelimitse hankalaksi. Oli myös olemassa joitain sellaisia asioita, joista he keskustelivat luontevammin ystävien kanssa. Tällaisia olivat muun muassa ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat.

Myöskään ne vastaajat, jotka asuivat sisarustensa kanssa eri paikkakunnilla eivät kokeneet ystäviään sisaruksia tärkeämmiksi elämässään tällä hetkellä. Toki ystävät olivat lähempänä ja tiiviimmin arjessa mukana, mutta sisarussuhteen he kokivat kuitenkin olevan ainutlaatuisuudessaan aina tärkeä. Apua he pyysivät kuitenkin mieluummin ystäviltä kuin sisaruksilta, mutta välimatkalla oli tässä suuri merkitys. Myös ongelman laadulla oli merkitystä, sillä perheeseen liittyvissä asioissa sisarukset olivat luonnollisempia avuntarjoajia. Vastaajat myös keskustelivat joistain kaikkein henkilökohtaisimmista asioista mieluummin ystävien kuin sisarusten kanssa.

8.6 Suhtautuminen sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun

Tässä tutkimuksessa selvitettiin myös vastaajien suhtautuminen sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun. Tätä selvitettiin lomakkeen Likert-asteikollisilla muuttujilla 17a–17n, jotka saivat arvoja 6–30. Vastaajien suhtautuminen määriteltiin joko myönteiseksi tai varautuneeksi sen mukaan kumpaa kuvaavan summamuuttujan kohdalla vastaajat saivat korkeita arvoja. Raja-arvona korkean ja matalan välillä pidettiin arvoa 18. Peräti 90 % vastaajista sai korkeita arvoja myönteistä suhtautumista kuvaavan summamuuttujan kohdalla ja ainoastaan 10 % vastaajista sai

korkeita arvoja varautunutta suhtautumista kuvaavan summamuuttujan kohdalla. Taulukosta 7 käy ilmi kummankin summamuuttujan tarkemmat jakaumat.

TAULUKKO 7. Myönteisen ja varautuneen summamuuttujan jakaumat

Tunnusluvut	Myönteinen	Varautunut
Keskiarvo	26,2	9,5
Keskihajonta	3,6	3,2
Maksimi	29	21
Minimi	17	6
Korkeita arvoja saaneita	90 %	10 %

Suhtautumista sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun selvitettiin tarkemmin vertailemalla vastaajien vastausten ryhmäkeskiarvoja t-testillä ja yksisuuntaisella varianssi analyysillä muutaman lomakkeesta poimitun taustamuuttujan mukaan ryhmiteltynä. Vertailtaessa miesten ja naisten vastauksia t-testillä havaittiin, että ryhmien välillä ei ollut eroa kummankaan suhtautumistyyppin osalta (myönteinen: $p=.69$; varautunut: $p=.49$). Tämän jälkeen lähdettiin selvittämään yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla sitä, onko sisarusten lukumäärällä merkitystä sille, miten sisaruksiin suhtaudutaan. Sisarusten lukumäärällä ei ollut merkitystä sisaruksiin suhtautumiselle kummankaan suhtautumistyyppin osalta (myönteinen: $F=2,45$, $p=.70$; varautunut: $F=8,825$, $p=.90$). Kolmanneksi selvitettiin, onko siviilisäädyllyllä merkitystä sille, miten sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun suhtaudutaan. Vastaajien siviilisäädyllyllä ei ollut merkitystä kummankaan suhtautumistyyppin osalta (myönteinen: $F=0,151$, $p=.86$; varautunut: $F=2,162$, $p=.82$).

Neljäntenä mielenkiinnon kohteena oli se, onko kotoa poissa asuttujen vuosien määrällä merkitystä sille, miten sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun suhtaudutaan. Kotoa poissa asutuilla vuosilla ei ollut merkitystä sisaruksiin suhtautumiselle kummankaan suhtautumistyyppin osalta (myönteinen: $F=2,052$, $p=.93$; varautunut: $F=0,83$, $p=.57$). Lopuksi selvitettiin vielä sitä, onko syntymäjärjestyksellä merkitystä sille, miten sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun suhtaudutaan. Myönteisen suhtautumistyyppin kohdalla ryhmien väliltä löytyi tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($F=2,408$, $p=.05$). Ero kertoo lähinnä siitä, että sisarussarjassaan keskimmaisiksi sijoittuvat suhtautuivat hiukan esikoisia ja kuopuksia myönteisemmin sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun. Varautuneen suhtautumistyyppin osalta syntymäjärjestyksellä ei ollut merkitystä ($F=6,053$, $p=.10$).

9 POHDINTA

Tässä luvussa selvitetään aluksi tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia tutkimusongelma kerrallaan, minkä jälkeen paneudutaan tarkemmin tuloksiin vertaamalla niitä aikaisempaan tutkimustietoon tästä aiheesta ja pyritään vetämään joitakin johtopäätöksiä saatujen tulosten pohjalta. Tämän jälkeen pohditaan tutkimuksen metodisia rajoituksia sekä tutkimuksen luotettavuutta ja tulosten yleistettävyyttä. Viimeisenä pohditaan vielä tutkimuksen herättämiä jatkotutkimustarpeita.

9.1 Yhteenveto tuloksista

Ensimmäinen tutkimusongelma oli se, millaista sisarusten välinen sosiaalinen tuki on. Vastauksena tähän voidaan sanoa, että tuki on vastavuoroista, sitä pidetään usein itsestäänselvyytenä, mutta toisaalta myös arvokkaana. Osa vastaajista piti tukea todella tärkeänä kun taas osalle se oli aika lailla itsestäänselvyys. Tukea arvostettiin usein kuitenkin juuri sen vastavuoroisuuden takia, kun ei tarvinnut tuntea jäävänsä kiitollisuuden velkaan apua saadessaan. Myös sisarussuhteen läheisyydellä koettiin olevan suuri merkitys sosiaaliselle tuelle, sillä läheisiin sisaruksiin oli helpompi tukeutua kuin etäisempiin. Sisarussuhdetta pidettiin kuitenkin siinä mielessä erityisenä suhteena, että sisaruksiin voitiin turvautua tarvittaessa, vaikka yhteydenpito olisikin ollut vähäistä. Etenkin kriisitilanteissa sisarusten apu tulee usein tärkeäksi.

Toisena tutkimusongelmana oli, miten vastaajien sukupuoli on yhteydessä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin.

Naisvastaajat näyttivät tukeutuvan sisarustensa apuun miesvastaajia enemmän. Naisilla tuen muodoista korostuivat miehiä enemmän henkinen tuki ja neuvojen antaminen. Miehillä sisaruksilta saatu apu oli puolestaan konkreettisempaa ja usein arkisiin askareisiin liittyvää. Miesvastaajat olivat naisvastaajia tarkempia siinä, millaisissa tilanteissa he olivat valmiita ottamaan apua vastaan sisaruksiltaan. Molemmat ryhmät olivat kuitenkin valmiita auttamaan sisaruksiaan lähes kaikissa tilanteissa.

Kolmantena tutkimusongelmana oli, miten sisarusten sukupuolijakauma ja sisarusten ikäero ovat yhteydessä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Tutkimuksessa todettiin, että sosiaalisen tuen kannalta kaikkein kiinteimmät suhteet olivat siskoksilla. Veljesten ja sisar-veli -parien osalta jaottelu ei ollut yhtä selkeä. Sisar-veli -parit olivat kuitenkin hieman etäisempiä kuin veljekset. Siskosten ja veljesten välillä ei ollut suuria eroja itse tuen muodoissa. Sisar-veli -parien toisilleen tarjoama apu oli konkreettisempaa ja lähinnä arjen ongelmiin liittyvää, kun taas siskoksilla ja veljeksillä esiintyi myös henkistä tukea. Ikäeron osalta yhteys näkyi myös aika selvästi, sillä samanikäiset sisarukset koettiin kaikkein luontevoimmiksi avun tarjoajiksi, kun taas nuoremmilta sisaruksilta ei juurikaan apua pyydetty. Toiseksi todennäköisimmin oltiin valmiita pyytämään apua vanhemmilta sisaruksilta. Myös tuen muodoissa oli näiden ryhmien välillä eroa. Samanikäisiltä, sisaruksilta oltiin valmiita pyytämään apua henkilökohtaisemmissa asioissa, kun taas nuorempien sisarusten apua pyydettiin lähinnä käytännön asioiden hoitamisessa. Apua oltiin kuitenkin itse valmiita tarjoamaan sisaruksille ikäerosta riippumatta.

Neljäntenä tutkimusongelmana oli, miten sisarusten lukumäärä on yhteydessä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Tutkimuksessa osoittautui, että mitä vähemmän vastaajalla oli sisaruksia, sitä vähäisempää heidän apuunsa tukeutuminen oli. Sisarusten määrä ei kuitenkaan ollut yhteydessä siihen, olivatko vastaajat itse valmiita auttamaan sisaruksiaan, vaan kaikki vastaajat sanoivat auttavansa heitä mielellään. Sisarusten määrä oli kuitenkin yhteydessä sisaruksilta saadun avun muotoihin. Ne vastaajat, joilla oli vähän sisaruksia, olivat paljon muita vastaajia valikoivampia siinä, millaisissa asioissa sisarusten puoleen kääntyivät. Vähiten he olivat valmiita pyytämään henkistä tukea. Ne vastaajat, joilla oli enemmän sisaruksia, olivat puolestaan valmiita pyytämään sisaruksiltaan apua kaikenlaisissa tilanteissa.

Viidentenä tutkimusongelmana oli, miten sisarusten asuinpaikkojen etäisyys on yhteydessä heille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Suurin ero löytyi vertailtaessa sisarustensa kanssa samalla paikkakunnalla asuvia sisarustensa kanssa eri paikkakunnilla asuviin. Yhteydenpito ja tapaamiset näyttivät vähenevän välimatkan kasvaessa. Eroja löytyi kuitenkin myös tuen muodoissa, sillä ne tilanteet, joissa sisarusten apuun oltiin valmiita tukeutumaan, muuttuivat sitä vähäisemmiksi, mitä kauempana toisistaan sisarukset asuivat. Ne vastaajat joiden sisarukset asuivat vielä vanhempien luona, olivat sisarustensa kanssa tekemisissä keski-vertoisesti. Heidän yhteydenpidossaan korostui vanhempien merkitys kuitenkin muita ryhmiä enemmän, koska he tapasivat toisiaan pääasiassa vanhempiensa luona. Ystävien merkitys ei korostunut sisarusten välimatkasta huolimatta, vaan sisarukset koettiin yhtä tärkeiksi. Tosin arkisena apuna ystävät olivat lähempänä kuin kaukana asuvat sisarukset.

Tutkimuksessa selvitettiin myös vastaajien suhtautumista sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun. Vastaajista suurimman osan suhtautuminen voitiin määritellä myönteiseksi. Vastaajien sukupuolella, sisarusten lukumäärällä, vastaajien siviilisäädyltä tai kotoa poissa asuttujen vuosien määrällä ei näyttänyt olevan yhteyttä siihen, miten sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun suhtauduttiin. Ainoastaan sisarusten syntymäjärjestyksellä, eli sillä oliko vastaaja itse esikoinen, keskimäinen vai kuopus näytti olevan lievä yhteys siihen, miten sisaruksiin ja heidän tarjoamaansa apuun suhtauduttiin. Keskimäiset lapset näyttivät nimittäin suhtautuvan hiukan muita myönteisemmin sisaruksiinsa ja heidän tarjoamaansa apuun.

9.2 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset

Vaikka Piercen ynnä muiden (1996) mukaan ihmissuhteissa on aina sekä tuen antajia että tuen vastaanottajia, yksilön kannalta on tärkeää, että hän voi toimia molemmissa rooleissa tasapuolisesti. Mahdollisuus tarjota tukea jollekulle toiselle parantaa itsetuntoa sekä lisää tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin yleensäkin. (Pierce ym. 1996, 8.) Myös tässä tutkimuksessa korostui tuen vastavuoroisuuden merkitys. Apua oltiin valmiimpia ottamaan vastaan sisaruksilta kuin tuttavilta, koska sisaruksia saattoi itsekin auttaa heidän apua tarvitessaan. Tuen muodoissa korostui tässä tutkimuksessa

instrumentaalinen tuki emotionaalista tukea voimakkaammin. Piercen ynnä muiden (1996, 9) esittämät instrumentaalisen tuen muodot olivat juuri niitä samoja, joita tähän kyselyyn vastanneet korostivat kertoessaan tilanteista, joissa voisivat pyytää sisaruksiltaan apua tai itse auttaa heitä. Cambell ynnä muut (1999, 121) korostavat sisarussuhteissa henkisen tuen tärkeyttä. Parker ja Stimpson (2004, 304) puolestaan korostavat tärkeimpinä sosiaalisen tuen muotoina sisarussuhteissa toisen ongelmien kuuntelua ja avun antamista niiden ratkomisessa, emotionaalisen ymmärryksen tarjoamista, satunnaista taloudellista tukea sekä yhteisiä vapaa-ajan puuhia. Tässä tutkimuksessa puolestaan tyypillisimpiä auttamistilanteita olivat yösijan tarjoaminen, auttaminen työ- ja opiskeluasioissa, taloudellinen apu, muuttoapu ja lastenhoitoapu.

Osalla vastaajista ilmeni kuitenkin myös emotionaalisempia tuen muotoja, kuten esimerkiksi sydänsurujen kuuntelemista, neuvomista ja auttamista ongelmien ratkaisemisessa. Vaikka kyselyyn vastanneet olivat valmiita auttamaan sisaruksiaan monenlaisissa asioissa, he halusivat usein silti varmistua siitä, että sisarukset todella tarvitsivat apua ennen kuin olivat heitä valmiita auttamaan. Pierce ynnä muut (1996, 15) pitävätkin varmuutta siitä, että tukea tarvitaan alkusysäyksenä sille, että toisia ihmisiä ollaan valmiita auttamaan. Sisarusten auttamista pidettiin kuitenkin vastaajien joukossa yleisesti tärkeänä, ja kuten myös Pierce ynnä muut (1996, 16) ovat todenneet, koettiin tuen antamisen tuovan yleensä hyvänolon tunteita, parantavan itsetuntoa ja lähentävän sisarusten välistä suhdetta.

Parkerin ja Stimpsonin (2004, 302) mukaan, sisarusten auttamisessa ja heiltä avun saamisessa on myös se erityispiirre, että sisarusten odotetaan auttavan toisiaan riippumatta siitä, kuinka kauan edellisestä yhteydenotosta on kulunut. Tässä tutkimuksessa tämä näkyi myös ainakin jossain määrin, mutta tyypillisimmin sisarustensa apuun tukeutuivat ne vastaajat, jotka myös pitivät säännöllisesti yhteyttä sisaruksiinsa. Vaikka tässä tutkimuksessa emotionaalisen tuen muodot eivät olleetkaan etusijalla, vastaajat arvostivat silti sisaruksiltaan saamaansa apua, koska se toi heille tunteen, että heistä välitetään, ja että heitä arvostetaan. Duckin (1999) mukaan emotionaalisten tuen muotojen tehtävänä onkin juuri välittää tietoa avun saajalle siitä, että hänestä välitetään. Myös toinen hänen määrittelemistään tuen muodoista eli arvostuksen antaminen näkyi tässä tutkimuksessa sisarusten välisenä neuvojen ja elämänohjeiden jakamisena. (Duck 1999, 201–202.) Ainsworth (1991) korostaa erityisesti vanhempien sisarusten merkitystä tuen tarjoajina. Hänen

mukaansa vanhemmat sisarukset saattavat edustaa vanhempien ohella kiintymyssuhdetta etenkin varhaislapsuudessa, jolloin heihin kohdistuu myös herkemmin tuen odotuksia. (Ainsworth 1991, 46.) Tämä voisi osaltaan selittää sen tässä tutkimuksessa havaitun asian, että vanhemmilta sisaruksilta oltiin valmiimpia ottamaan vastaan apua kuin nuoremmilta sisaruksilta. Vanhempiin sisaruksiin tukeutuminen olisi siis aivan looginen jatkumo lapsuudenaikaiselle suhteelle.

Vastaajat esittivät monia erilaisia syitä sille, miksi he eivät olleet halukkaita pyytämään sisaruksiltaan apua sitä tarvitessaan, vaan kääntyivät mieluummin jonkin muun tahon, kuten esimerkiksi ystävien puoleen. Tyypillisimpiä syitä olivat halu pärjätä itsenäisesti, ikäero, etäiset välit ja se, että sisaruksia ei haluttu vaivata omilla ongelmilla. Samantyyppisiä syitä havaitsivat myös Pierce ynnä muut (1996, 18). Heidän mukaansa tyypillisimpiä syitä sille, että tukea ei haluta ottaa vastaan olivat haluttomuus joutua kiitollisuudenvelkaan tai leimautua hyväksikäyttäjäksi sekä halu pysyä itsenäisenä. Kiitollisuudenvelkaan jäämistä eivät tähän tutkimukseen vastanneet kuitenkaan pitäneet ongelmana, vaan heidän mukaansa sisaruksilta oli juuri siksi helppo pyytää apua, kun ei tarvinnut pelätä jäävänsä kiitollisuudenvelkaan.

Koska havaittu ja vastaanotettu sosiaalinen tuki muodostavat koko sosiaalisen tuen käsitteen perustan, ja molempien määrään ovat yhteydessä monet tässäkin tutkimuksessa esille tulleet taustamuuttujat, on syytä tarkastella niitä hieman tarkemmin. Whiten ja Riedmanin (1992, 91) mukaan havaittu sosiaalinen tuki tarkoittaa yksilön omaa käsitystä tarvittaessa saatavilla olevan tuen määrästä ja sen tarjoajista. Havaitun sosiaalisen tuen kannalta on kuitenkin Duckin (1999, 202) mukaan jokapäiväinen arkinen yhdessäolo kaikkein tärkeintä, koska se vahvistaa sosiaalisia suhteita ja näin ollen myös tuen saannin mahdollisuuksia.

Tämä näkökulma selittää ainakin osaltaan sitä tässä tutkimuksessa havaittua asiaa, että sisarustensa kanssa eri paikkakunnilla asuvat vastaajat näyttivät tukeutuvan heidän apuunsa vähiten. Kun arkinen yhdessäolo on pitkän välimatkan takia vähäistä ja sitä kautta myös sisarussuhteet ovat jääneet etäisemmiksi, on ehkä ihan luonnollista, että apua ei sisaruksilta kovin helposti pyydetä. Duck (1999, 202) korostaa havaitun sosiaalisen tuen merkitystä myös siksi, että hänen mukaansa yksilön oma käsitys tarvittaessa saatavilla olevasta tuesta on vastaanotettua tukea tärkeämpää. Tämä tuli esille myös tämän tutkimuksen vastauksissa, sillä useat vastaajat sanoivat jaksavansa yksinkin taistella ongelmia vastaan paremmin, kun

tietävät, että tukea on tarvittaessa saatavilla. Yksilön selviäminen riippuu kuitenkin sekä siitä uskomuksesta, että tukea on tarvittaessa saatavilla, että kyvystä ottaa vastaan tarjottu tuki. (Duck 1999, 202–204; Pierce ym. 1996, 4.) Tämän pohjalta herää kysymys, miten ne vastaajat selviävät, jotka eivät pyydä sisaruksiltaan apua sitä tarvitessaan. Todennäköisesti he ovat korvanneet sisarukset muilla sosiaalisilla verkostoilla, kuten ystävillä, joilta saavat samassa määrin tukea kuin mitä muut saavat sisaruksilta. Tämä kävi osittain kyllä ilmi myös heidän vastauksistaan.

Vastaanotetun sosiaalisen tuen todellista määrää estävät ja edistävät monet eri tekijät. Sisarusten asuinpaikkojen etäisyyden lisäksi myös elossa olevilla vanhemmilla, puolisoilla, omilla lapsilla ja sisarusten sukupuolijakaumalla on todettu olevan yhteyttä sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. (Lee ym. 1990, 432–433.) Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ollut havaittavissa eroja vastaajien välillä sen mukaan oliko heillä puoliso vai ei, tai omia lapsia vai ei. Varhaisaikuisuudessa seurustelusuhteet eivät välttämättä vielä ole korvanneet lapsuuden perheen merkitystä, eikä pienillä lapsilla ole juuri merkitystä sosiaalisen tuen tarjoajina.

Kaikilla vastaajilla oli ainakin toinen vanhemmista vielä elossa, joten tätä näkökulmaa ei tässä tutkimuksessa voitu tarkastella. Sisarusten sukupuolierolla todettiin olevan selvästi havaittava yhteys sisaruksille tarjotun ja heiltä saadun sosiaalisen tuen määrään ja muotoihin. Sisarusten välisen yhteydenpidon vähäisyys selittää myös osaltaan sosiaalisen tuen vähyyttä. Tässä tutkimuksessa suurimpia syitä yhteydenpidon vähäisyydelle olivat kiire, sukupuoliero, ikäero, luonne-erot ja pitkä välimatka. Sosiaalisen tuen ja yhteydenpidon määrää selittävät siis osittain samat tekijät. Parkerin ja Stimpsonin (2004, 271) mukaan tärkein syy yhteydenpidon vähäisyydelle on ihmisten keskittyminen omiin harrastuksiinsa, opiskeluun, uraan ja ihmissuhteisiin.

Sisarusten välistä sosiaalista tukea kuitenkin edistävät myös monet tekijät, kuten esimerkiksi sisarusten asuinpaikat, sisarusten määrä, elossa olevat vanhemmat ja sisarusten sukupuolijakauma (White & Riedman 1992, 87–88, 94, 94). Tässä tutkimuksessa havaittiin, että sisarusten asuinpaikat toimivat sisarussuhteen läheisyyttä edistävänä tekijänä, mikäli sisarukset asuivat samassa kaupungissa. Sisarusten määrällä näytti olevan myös tässä tutkimuksessa positiivinen yhteys tuen tarjoamiseen, sillä ne vastaajat, joilla oli enemmän sisaruksia, tarjosivat ja saivat

tukea sisaruksiltaan enemmän kuin muut. Samoin kuin monissa aikaisemmissa tutkimuksissa, tässä tutkimuksessa osoittautuivat siskokset kaikkein läheisimmiksi ja sisar-veli -parit etäisimmiksi. Aikaisemmissa tutkimuksissa on oltu yhtä mieltä siitä, että siskokset ovat läheisimpiä, mutta veljesten ja sisar-veli -parien läheisyydestä ei ole ollut selvyyttä. (White & Riedman 1992; Cambell ym. 1999.) Vanhempien positiivinen yhteys sisarussuhteiden tiivyyteen oli tässäkin tutkimuksessa havaittavissa.

Myös sisarusten ikäerolla on todettu olevan yhteyttä sisarussuhteiden tiivyyteen. Samanikäiset sisarukset on todettu läheisimmiksi ja kovin eri-ikäiset sisarukset etäisimmiksi. (Parker & Stimpson 2004, 20–21.) Tässä tutkimuksessa oli samoin havaittavissa, että saman ikäisiin sisaruksiin oltiin valmiimpia tukeutumaan hädän hetkellä kuin nuorempiin tai vanhempiin sisaruksiin. Tämä ei tietenkään suoraan tarkoita sitä, että vastaajien suhde heidän kanssaan samanikäisiin sisaruksiin olisi läheisin, mutta kyllä se jotain suhteen luonteesta kertoo. Myös kulloisellakin perhekulttuurilla saattaa olla merkitystä tässä tutkimuksessa saaduille tuloksille, mutta sitä ei tämän tutkimuksen aineiston perusteella voitu selvittää tai kontrolloida.

9.3 Tutkimuksen metodiset rajoitukset

Kyselyllä, kuten millä tahansa aineistonkeruumenetelmällä on omat hyvät ja huonot puolensa. Käytettäessä kyselyä aineistonkeruun menetelmänä voidaan kerätä laajojakin aineistoja ja yleensä vielä hyvin tehokkaasti. Tutkija ei voi myöskään kyselytutkimuksessa vaikuttaa omalla läsnäolollaan saataviin vastauksiin. Myös strukturoidut kysymykset varmistavat, että kaikille vastaajille esitetään tarkalleen samat kysymykset ja samassa muodossa. Kyselyn huonoja puolia puolestaan ovat vaikeus tehdä tarpeeksi yksiselitteisiä kysymyksiä sekä suuri kato. Lomakkeesta on myös joskus vaikea päätellä, ovatko vastaajat vastanneet kysymyksiin tosissaan. (Hirsjärvi ym. 2001, 182; Valli 2001, 101–102.)

Tässä tutkimuksessa kysely toimi hyvin. Sen rakentamiseen ja suunnitteluun aikaisemman tutkimuksen pohjalta käytettiin runsaasti aikaa ja lomake myös esitettiin. Tutkimuksen sisäinen validiteetti olikin kohtalaisen hyvä, lomakkeen kysymysten voitiin todeta kattavan riittävän laajasti tutkittavan ilmiön. Myös tutkimuksen reliaabeliutta voidaan pitää hyvänä, sillä lomakkeessa kysyttiin aiheeseen liittyviä

olennaisia kysymyksiä laajasti ja käytetty Likert-asteikkokin oli viisiluokkainen. Kaikki nämä parantavat Metsämuurosen (2003, 35, 48) mukaan tutkimuksen validiutta ja reliabiliutta. Tässä tutkimuksessa käytettiin Cronbachin alfa -kerrointa summamuuttujien reliabiliteetin estimointiin. Faktorianalyysin pohjalta luotu myönteistä sisaruksiin suhtautumista kuvaava summamuuttuja oli reliabiliudeltaan kohtalainen. Varautunutta sisaruksiin suhtautumista kuvanneen summamuuttujan reliabelius oli kuitenkin melko heikko. Tämän vuoksi varautunutta suhtautumista kuvaavaan summamuuttujaan liittyviin tuloksiin on suhtauduttava varovaisesti.

Tässä tutkimuksessa saadut vastaukset vaikuttivat huolella mietityiltä, ja vastaajat vaikuttivat ymmärtäneen kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla poikkeuksetta. Koska lomakkeessa oli paljon avoimia kysymyksiä, oli vaarana, että niihin ei jakseta vastata huolellisesti tai että joitain kohtia jätetään tyhjiksi. Kaikki lomakkeet oli kuitenkin täytetty pääpiirteissään huolellisesti. Tutkimuksen vastausprosentti nousi myös korkeaksi, eli se oli 90 %. Korkea vastausprosentti johtunee kuitenkin pääasiassa käytetystä lumipallomenetelmästä. Lomakkeen teossa onnistuttiin siis melko hyvin, vaikka jotain asioita olisi voinut miettiä vielä tarkemmin. Lomake oli aika pitkä ja suuri määrä avoimia kysymyksiä teki siihen vastaamisesta melko raskasta. Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisäsi kuitenkin myös se, että lomakkeen kysymykset koskivat pääasiassa tosiasioita, ja sellaisia asioita, joista vastaajilla varmasti oli tarpeeksi tietoa voidakseen vastata asianmukaisesti. Tämä on Alkulan ynnä muiden (1994, 129) mukaan olennaista kyselytutkimuksen luotettavuudelle.

Koska yksi kyselytutkimuksen hyvistä puolista on se, että sillä voidaan kerätä vastauksia suureltakin joukolta ihmisiä, saattoi tutkimuksen pieni otoskoko aiheuttaa rajoituksia. Käytettäessä kyselylomaketta aineistonkeruumenetelmänä olisi hyvä, että aineisto kerättäisiin suuremmalta ryhmältä ihmisiä, jotta tulokset olisivat paremmin yleistettävissä perusjoukkoon, ja jotta todellista tilastollista analyysiä olisi järkevää tehdä. Tässä tutkimuksessa otoskoko oli 30 vastaajaa, mutta koska kyseessä ei ollut puhtaasti kvantitatiivinen tutkimus, voidaan tämä hyväksyä.

Tutkimuksen tulokset eivät siis sinänsä ole yleistettävissä mihinkään perusjoukkoon, mutta ovat toki suuntaa antavia. Syynä kohtalaisen pieneen otoskeroon oli tarkoitus analysoida tuloksia pääasiassa kvalitatiivisin menetelmin. Kvalitatiiviselle analyysille 30 vastausta oli puolestaan aika paljon, jolloin aineiston

käsittely ja syvällisen analyysin tekeminen osoittautuivat hiukan työlääksi. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta voidaan puolestaan parantaa, mikäli tutkimuksessa saatuja tuloksia vertaillaan aikaisempiin tutkimuksiin (Moilanen ym. 2001, 59, 61.) Tässä tutkimuksessa tulokset olivat pitkälti yhdenmukaiset aikaisempien tutkimustulosten kanssa. Tutkijalla käytettävissä olleiden aikaisempien tutkimusten aineistot oli kuitenkin kerätty pääasiassa Yhdysvalloissa, jolloin osa tulosten erilaisuudesta selittyy myös mahdollisilla kulttuurieroilla. Koska tutkimustulokset olivat kuitenkin melko yhdenmukaiset aikaisempien tutkimustulosten kanssa, voidaankin tämän pohjalta sanoa, että tutkimuksen tulokset ovat tiettyyn rajaan asti yleistettävissä.

Tulosten yleistettävyyttä saattaa heikentää aineiston vinoutuminen, eli se että aineistossa korostuvat jotkin taustamuuttujat suhteettomasti. Tällainen voisi olla esimerkiksi se, että vastaajat olisivat kaikki samalta paikkakunnalta tai ainakin saman kokoisilta paikkakunnilta. Tässä tutkimuksessa vastaajat jakaantuivat kuitenkin maantieteellisesti melko tasaisesti, ja tutkimuksessa oli vastaajia sekä pieniltä paikkakunnilta että keskikokoisista ja isoista kaupungeista. Eniten vastaajia oli Jyväskylästä, Tampereelta ja Helsingistä. Keskikokoisten ja suurempien kaupunkien korostuminen ei sinänsä ole poikkeavaa, sillä suuri osa tämän ikäisistä ja vastaavan taustan omaavista ihmisistä asuu juuri näiden kokoisissa kaupungeissa. Koska vastaajista suurin osa oli ylioppilaita, tämä saattoi vinouttaa vastauksia. Tutkimuksessa oli kuitenkin mukana myös ei-ylioppilaita, eivätkä heidän vastauksensa poikenneet muiden vastauksista.

Vastaajien hankinnassa käytetty lumipallomenetelmä saattoi osaltaan vaikuttaa tuloksiin ja kyselyyn vastanneiden valikoitumiseen. Lumipallomenetelmällä saatu otos ei ole siinä mielessä edustava, että tavoitetut vastaajat eivät ole tilastollisessa mielessä tutkimusotokseen satunnaisesti valikoituneita. Lumipallomenetelmän ongelmana on myös joidenkin ihmisryhmien mahdollinen yliedustus ja innokkaiden ja motivoituneiden vastaajien osuuden korostuminen. Tutkimuksen tulokset eivät siis näin ollen ole yleistettävissä tämän tutkimuksen tutkimusjoukon ulkopuolelle. Tässä tapauksessa lumipallomenetelmän käyttö oli hyvä tapa saada vastaajia maantieteellisesti mahdollisimman laajalta alueelta ja taata näin ollen ainakin jonkin asteinen vastaajien monipuolisuus.

Myös tutkimuksessa käytetty analyysimenetelmä saattoi vaikuttaa saatuihin tuloksiin ja niiden luonteeseen. Koska analyysissa pyrittiin löytämään aineistosta eri vastauksia yhdistäviä, mutta myös erottelevia tekijöitä, osa pienistä vivahde-eroista saattoi jäädä huomiotta. Pääsääntöisesti aineistosta pyrittiin kuitenkin tuomaan esille tärkeät seikat mahdollisimman monipuolisest. Toisenlaisella analyysimenetelmällä olisi ehkä saatu hiukan eri asioita korostavia tuloksia, mutta suuria eroja ei varmaankaan olisi syntynyt, sillä tulokset olivat melko yhdenmukaiset aikaisempien tutkimustulosten kanssa.

Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmien lisäksi on hyvä tarkastella sosiaalisen suotavuuden käsitettä menetelmän luotettavuuskuvauksen yhteydessä. Sosiaalinen suotavuus saattaa aiheuttaa sen, että vastaajat eivät ole vastanneet niin kuin todella ajattelevat, vaan ovat ottaneet huomioon yhteiskunnan arvot ja odotukset. Näin ollen sellaisetkin vastaajat, jotka eivät todellisuudessa auttaisi sisaruksiaan, sanovat auttavansa, koska auttamatta jättäminen ei välttämättä ole kovin sosiaalisesti suotavaa. Tutkimukseen vastanneista suurin osa sanoikin auttavansa sisaruksiaan heidän apua pyytäessään, mutta osan sisarukset eivät pyytäneet apua käytännössä koskaan. Sosiaalinen suotavuus on siis saattanut vinouttaa vastauksia. Vastauksissa tuli kuitenkin myös ilmi se tosiasia, että auttaminen koettiin joskus stressaavaksi ja rasittavaksi. Sosiaalinen suotavuus ei siis ainakaan täysin vinouttanut aineistoa, vaan vastaajien rehellinen mielipide tuli myös esille.

9.4 Jatkotutkimustarpeet

Tutkimuksenteon tässä vaiheessa on mieleen noussut monia asioita, joita olisi voinut tehdä toisin, lähinnä kuitenkin aineistonkeruuta ajatellen. Tällaisenaan toteutettuna saatiin tutkimuksessa kyllä olennaista lisätietoa sisarusten merkityksestä sosiaalisen tuen tarjoajina varhaisaikuisuudessa, mutta saatu tieto ei ollut kovin syvällistä, vaikka sen hyvänä puolena onkin sitten monipuolisuus. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia saamaa aihetta puhtaasti kvalitatiivisin menetelmin eli kerätä aineisto haastattelemalla ja analysoida sitä sitten sisällöllisesti. Keräämällä haastatteluaineiston kyselyaineiston sijaan saataisiin syvällisempiä tietoja vastaajien taustoista ja nykyiseen sisarussuhteen laatuun yhteydessä olevista tekijöistä.

Tässä tutkimuksessa lapsuudenperheeseen liittyvät taustatekijät jäivät pääosin selvittämättä eli perhekulttuurin merkitys sisarussuhteille ei tullut tässä tutkimuksessa juurikaan esille, tai sitä ei ainakaan voitu selvästi osoittaa. Haastattelu-tutkimuksessa haastateltavien määrä olisi selkeästi pienempi kuin tämän tutkimuksen otoskoko, mutta se saattaisi tuoda paljon tämänkin tutkimuksen tuloksia valaisevaa uutta tietoa. Koska tämän tutkimuksen tulosten valossa näyttäisi siltä, että sisaruksilla on merkitystä sosiaalisen tuen tarjoajina varhaisaikuisuudessakin, olisi hyödyllistä jos asiasta voitaisiin keskustella jatkossa laajemminkin. Nyky-yhteiskunnassa, kun sisarukset asuvat usein etäällä toisistaan ja ovat vähemmän tekemisissä keskenään kuin aikaisemmin, olisi vähäisen yhteydenpidon ja suhteiden etääntymisen merkitys sosiaalisille verkostoille hyvä tiedostaa. Suurin osa tähän tutkimukseen vastanneista oli kuitenkin aika läheisiä sisarustensa kanssa.

LÄHTEET

- Ainsworth, M. D. S. 1991. Attachment and other affectional bonds across the life cycle. Teoksessa C. M. Parkers, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (toim.) Attachment across the life cycle. London: Routledge, 33–51.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalityökimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Antonucci, T. C. 1994. Attachment in adulthood and aging. Teoksessa M. B. Sperling & W. H. Berman (toim.) Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives. New York: Guilford Press, 256–272.
- Batgos, J. & Leadbeater, B.J. 1994. Parental attachment, peer relations and dysphoria in adolescence. Teoksessa M. B. Sperling & W. H. Berman (toim.) Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives. New York: Guilford Press, 155–178.
- Berman, W. H. & Sperling, M. B. 1994. The structure and function of adult attachment. Teoksessa M. B. Sperling & W. H. Berman (toim.) Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives. New York: Guilford Press, 3–28.
- Bretherton, I. 1991. The roots and growing points of attachment theory. Teoksessa C.M. Parkers, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (toim.) Attachment across the life cycle. London: Routledge, 9–32.
- Cambell, L. D., Connidis, I. A. & Davies, L. 1999. Sibling ties in later life. A social network analysis. *Journal of Family Issues* 20 (1), 114–148.
- Coble, H.M., Gantt, D.L. & Mallinckrodt, B. 1996. Attachment, social competency and the capacity to use social support. Teoksessa G.R. Pierce, B.R. Sarason & I.G. Sarason (toim.) Handbook of social support and the family. New York: Plenum Press. 141–172.
- Dillworth-Anderson, P. & Marshall, S. 1996. Social support in it's cultural context. Teoksessa G.R. Pierce, B.R. Sarason & I.G. Sarason (toim.) Handbook of social support and the family. New York: Plenum Press. 67–79.
- Duck, S. 1999. Human Relationships. Lontoo: Sage.
- Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II -näkökulmia aloittelevalle

tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus. 133–157.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Floyd, K. 1995. Gender and closeness among friends and siblings. *The Journal of Psychology* 129 (2), 193–202.

Floyd, K. & Parks, M. R. 1995. Manifesting closeness in the interactions of peers: A look at siblings and friends. *Communication Reports* 8 (2), 69–76.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Horppu, R. 1998. Kiintymys suhteiden perustana . Teoksessa A. R. Lahikainen & A-M. Pirttilä-Backman (toim.) *Sosiaalinen vuorovaikutus*. Keuruu: Otava, 134–150.

Hyyppä, M.T. 2002. Kuorossa elämä pitenee. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveystieteille*. Keuruu: Otava, 28–59.

Jokinen, K. 2002. Terve elämä tämänhetkisyden kulttuurissa. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveystieteille*. Keuruu: Otava, 60–75.

Kuusinen, J. 1997. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissään*. Porvoo: WSOY, 311–322.

Lee, T. R., Mancini, J. & Maxwell, J. W. 1990. Sibling relationships in adulthood: Contact patterns and motivations. *Journal of Marriage and the Family* 52, 431–440.

Levitt, M. J., Coffman, S., Guacci-Franco, N. & Loveless, S. 1994. Attachment relationships and life transitions. An expectancy model. Teoksessa M. B. Sperling & W. H. Berman (toim.) *Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives*. New York: Guilford Press, 232–255.

Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Miles, M.B. & Huberman, M. A. 1994. *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. California: Thousand Oaks.

- Moilanen, M. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II -näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus. 44–67.
- Niemelä, J. 2002. Identiteettityö, sosiaalinen pääoma ja marginaalista murtautuminen. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu: Otava, 76–93.
- Parker, J. & Stimpson, J. 2004. Sisarusuhteet -kilpailua ja rakkautta. Suom. Jänisniemi, L. & Tuomi, S. Keuruu: Otava.
- Perho, H. & Korhonen, M. 1997. Siirtymien sijoittuminen ja sisältö varhaisaikuisuudessa. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.
- Pierce, G.R., Sarason, B.R., Sarason, I.G., Joseph, H.J. & Henderson, L.A. 1996. Conceptualizing and assessing social support in the context of the family. Teoksessa G.R. Pierce, B.R. Sarason & I.G. Sarason (toim.) Handbook of social support and the family. New York: Plenum Press. 1–23.
- Rothbard, J.C. & Shaver, P.R. 1994. Continuity of attachment across the life span. Teoksessa M. B. Sperling & W. H. Berman (toim.) Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives. New York: Guilford Press, 31–71.
- Seikkula, J. 1996. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Tampere: Tammer-Paino.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uutela, A. 1998. Sosiaalinen tuki ja terveys. Teoksessa A. R. Lahikainen & A-M. Pirttilä-Backman (toim.) Sosiaalinen vuorovaikutus. Keuruu: Otava, 208–221.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus. 100–112.
- Weiss, R.S. 1991. The attachment bond in childhood and adulthood. Teoksessa C.M. Parkers, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (toim.) Attachment across the life cycle. London: Routledge, 66–76.

White, L. K. & Riedman, A. 1992. Ties among adult siblings. *Social Forces*, September 1992, 71 (1), 85–102.

Yee, P.L. Santoro, K.E., Paul, J.S. & Rosenbaum, L.B. 1996. Information processing approaches to the study of relationships and social support schemata. Teoksessa G.R. Pierce, B.R. Sarason & I.G. Sarason (toim.) *Handbook of social support and the family*. New York: Plenum Press. 25–42.

LIITE 1

KYSELYLOMAKE

Jyväskylässä 13.4.2005

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa kasvatustiedettä neljättä vuotta ja olen tekemässä pro gradu-tutkielmaani aiheenani sisarusten merkitys varhaisaikuisuudessa. Tutkimukseni tavoitteena on saada lisätietoa sisarussuhteiden merkityksestä suomalaisille varhaisaikuisille, ja selvittää heidän kokemuksiaan sisaruksilta saadusta avusta ja tuesta.

Toivon Sinun vastaavan lomakkeen kysymyksiin huolellisesti, sillä vastauksesi on tärkeä tutkimukseni kannalta. Vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, eikä tuloksista voida tunnistaa vastaajaa. Antamasi vastaukset eivät myöskään tule muiden kuin tutkijan tietoon, ja tulosten raportoinnissa taataan vastaajien anonymiteetti.

Palauta täytetty lomake nimettömänä oheisessa palautuskuoressa 2.5.2005 mennessä. Palautuskuoren postimaksu on valmiiksi maksettu. Jos sinulla on jotain kysyttävää lomakkeeseen tai tutkimukseeni liittyen voit ottaa yhteyttä minuun tai pro gradu-tutkielmani ohjaajaan professori Anneli Eteläpeltoon (etelapel@edu.jyu.fi).

Kiitos jo etukäteen vastauksestasi!

Ystävällisin terveisin

Maija Pihlajamaa, kasv.yo

Taitoniekantie 9 E 718

40740 Jyväskylä

Puh: 050-3432770

makapihl@cc.jyu.fi

TAUSTATIEDOT

Ympyröi sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi viivalle.

1. Sukupuolesi

1 nainen

2 mies

2. Syntymävuotesi 19_____

3. Siviilisäätysi

1 naimaton

2 avoliitossa

3 avioliitossa

4 eronnut

5 leski

4. Onko sinulla lapsia?

_____

5. a) Koulutusalasasi

_____

b) Viimeisin tutkintosi

_____

6. Kuinka kauan olet asunut itsenäisesti poissa kotoa?

_____

7. Asuinkuntasi (kunta, jossa asut pääsääntöisesti)

_____

8. Montako sisarusta sinulla on? (Sisaruksilla tarkoitetaan tässä sekä biologisia sisaruksia että sellaisia sisar- ja velipuolilla joiden kanssa sinulla on yksi yhteinen vanhempi)

1 yksi sisarus

2 kaksi sisarusta

3 kolme sisarusta

4 neljä sisarusta

5 viisi sisarusta

6 kuusi sisarusta tai enemmän

9. Mikä on elämäntilanteesi? Olen

1 opiskelija

2 työelämässä

3 vasta valmistunut, en vielä työelämässä

4 työtön

5 jokin muu, mikä?

_____

10. Miten sijoitut sisarussarjassasi (esim. esikoinen, keskimäinen, kuopus jne.)

_____

11. Jos sinulla on sisar- tai velipuolia, minkä ikäisestä olet asunut yhdessä heidän kanssaan?

---

12. Sisarustesi ikä (tai syntymävuosi) ja sukupuoli

---

13. Missä sisaruksesi asuvat?

---

14. Mikä on sisarustesi elämäntilanne? (Katso esimerkki vaihtoehdot kohdasta 9)

---

15. Onko sisaruksillasi lapsia?

---

16. Keitä läheisiäsi ilman et voisi kuvitella eläväsi?

SUHTAUTUMISESI SISARUKSIISI JA HEIDÄN TARJOAMAAN- SA APUUN

17. Lue seuraavat väittämät huolellisesti ja ympyröi kunkin kohdalta sinua parhaiten kuvaava vaihtoehto. 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin sa- maa mieltä
a) Läheisten sisarussuhteiden ylläpito on minulle helppoa	1	2	3	4	5
b) Menestyminen työssä/opiskelussa on sisarussuhteiden ylläpitoa tärkeämpää	1	2	3	4	5
c) Pelkään, että sisarukseni eivät hyväksy minua	1	2	3	4	5
d) Minun on helppo luottaa sisaruksiini	1	2	3	4	5
e) Olen liian kiireinen panostaakseni sisarussuhteisiin	1	2	3	4	5

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
f) Murehdin paljon sisarussuhteitani	1	2	3	4	5
g) Minun on helppo olla tekemisissä sisarusteni kanssa	1	2	3	4	5
h) Pelkään sisarusteni tulevan liian läheisiksi	1	2	3	4	5
i) Tunnen itseni hyödyttömäksi sisarusteni kannalta	1	2	3	4	5
j) Apua tarvitessani pyydän sitä sisaruksiltani suoraan	1	2	3	4	5
k) En pyydä sisaruksiltani suoraan apua, vaan yritän kiinnittää heidän huomionsa avuntarpeeseeni	1	2	3	4	5
l) Pyrin ratkaisemaan ongelmatilanteet itse, ilman muiden apua	1	2	3	4	5
m) Lähipiirissäni on ihmisiä, joilta voin pyytää apua tarvittaessa	1	2	3	4	5
n) Kun minulle tarjotaan apua, otan sen vastaan mielelläni	1	2	3	4	5

SISARUSTEN MERKITYS ELÄMÄSSÄSI

Kirjoita vastauksesi annettuun tilaan, voit tarvittaessa jatkaa paperin toiselle puolelle. Jos sinulla on useampi sisarus, kerro vastatessasi ketä heistä tarkoitat, vai puhutko sisaruksistasi yleensä. Jos sinulla on hyvin erilainen suhde kuhunkin sisarukseen, olisi hyvä jos kertoisit kustakin erikseen.

18. a) Oliko sinulla lapsuudessa läheiset välit sisarustesi kanssa?

---

b) Mitä teitte yhdessä?

---

19. a) Kuvaile suhdettasi sisaruksiisi tällä hetkellä.

---

b) Oletko tyytyväinen sisarussuhteisiisi?

---

20. a) Kerrotko sisaruksillesi huolistasi tai murheistasi?

---

b) Kertovatko he sinulle huolistaan ja murheistaan?

---

21. Mikä on vanhempiesi merkitys sinun ja sisarustesi suhteessa (ovatko he esim. tapaamisten järjestäjiä, kuulumisten kertojia)?

---

22. Millainen merkitys sisaruksillasi on ollut itsenäistymisellesi?

---

23. a) Kuinka usein tapaat sisaruksiasi?

---

b) Millaisissa tilanteissa tapaat heitä?

---

24. Kuinka usein pidät yhteyttä sisaruksiisi esim. puhelimitse tai sähköpostilla?

---

25. Jos yhteyden pitonne on vähäistä, mistä luulet sen johtuvan?

---

26. Tarvitessasi apua, millaisissa tilanteissa kääntyisit sisarustesi puoleen?

---

27. Millaisissa tilanteissa olisit itse valmis auttamaan sisaruksiasi?

---

28. a) Pyytävätkö sisaruksesi sinulta apua?

---

b) Jos pyytävät, millaisissa tilanteissa ja kuinka usein?

---

29. a) Mikä merkitys sisarusten auttamisella on sinulle?

---

b) Mikä merkitys sisaruksilta saadulla avulla on sinulle?

---

30. a) Onko sisaruksistasi ollut apua stressaavien elämäntilanteiden käsittelemisessä ja niistä selviämisessä?

---

b) Jos on, niin millä tavalla?

---

31. Jos et halua ottaa vastaan apua sisaruksiltasi, niin miksi?

YSTÄVIEN MERKITYS ELÄMÄSSÄSI

32. Ovatko ystävät sisaruksia tärkeämpiä elämässäsi tällä hetkellä?

---

33. Pyydätkö ongelmatilanteissa mieluummin apua ystäviltä kuin sisaruksilta?

---

34. Keskusteletko ystäviesi kanssa joistakin sellaisista asioista, joista et voisi kuvitella keskustele-
vasi sisarustesi kanssa?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LIITE 2

TAULUKKO 1 Faktorianalyysillä (varimax-rotatio) saadut sisaruksiin suhtautumisen ulottuvuudet, selitysosuudet, muuttujien lataukset ja kommunaliteetit

1. Myönteinen suhtautuminen		Lataus	H ²
A17	Läheisten suhteiden ylläpito on helppoa	0.89	0.82
D17	Luottaminen sisaruksiin helppoa	0.72	0.52
G17	Sisarusten kanssa oleminen helppoa	0.69	0.72
I17	Voimakas hyödyttömyyden tunne	- 0.63	0.42
F17	Sisarussuhteiden murehtiminen toistuvaa	- 0.55	0.48
J17	Avun pyytäminen suoraan helppoa	0.43	0.50
Selitysosuus 23 %			
2. Varautunut suhtautuminen		Lataus	H ²
C17	Pelko, etteivät sisarukset hyväksy	0.73	0.63
K17	Epäsuora avunpyytäminen voimakasta	0.73	0.68
F17	Sisarussuhteiden murehtiminen toistuvaa	0.69	0.48
B17	Menestyminen työssä sisarussuhteita tärkeämpää	0.59	0.36
J17	Avun pyytäminen suoraan helppoa	- 0.57	0.50
G17	Sisarusten kanssa oleminen helppoa	- 0.49	0.72
Selitysosuus 18 %			
Selitysosuus yhteensä 41 %			